

# **Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ**

## **ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

### **Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής**

#### **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

##### **«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»**

### **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

#### **Διπλωματική Εργασία**

που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση

Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική

από την

**Ζαχαρούλα Παπαδοπούλου**

Ηράκλειο

ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Δήλωση Αυθεντικότητας – Ζητήματα Copyright*

«*Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».*

*Ηράκλειο, 10/6/2015*

*Υπογραφή: .....*

*Ζαχαρούλα Παπαδοπούλου (dml122)*

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

*« Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή  
εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος  
Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, σύμφωνα με το  
νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και  
Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:*

- *Θεόδωρος Σταματόπουλος (Επιβλέπων)*
- *Δημήτριος Τερζάκης (Μέλος)*
- *Σταύρος Αρβανίτης (Μέλος)*

*Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και  
Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης δεν υποδηλώνει αποδοχή των  
απόψεων του συγγραφέα.»*

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### Πρόλογος –Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια των σπουδών μου για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης που απονέμει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Λογιστική και Ελεγκτική». Επιβλέπων ήταν ο Αναπλ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Σταματόπουλος, ενώ την τριμελή εξεταστική επιτροπή αποτελούσαν ο Καθηγητής κ. Δημήτριος Τερζάκης και ο Καθηγητής κ. Σταύρος Αρβανίτης.

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους όσοι με βοήθησαν, με υποστήριξαν σε αυτήν μου την απόφαση, με ενθάρρυναν και μου συμπαραστάθηκαν στην προσπάθειά μου αυτή, έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι το μέγιστο επιθυμητό.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου, τον Αναπλ.

Καθηγητή κ. Θεόδωρο Σταματόπουλο για την βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια εκπόνησης και συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας, για την υπομονή που έδειξε όλο αυτόν τον καιρό, για τον τρόπο που άκουγε και συζητούσε τις σκέψεις και τους προβληματισμούς μου, για τις πολύτιμες συμβουλές του και τέλος και τέλος για την ενθάρρυνση του και την συμπαράσταση, ακόμα και όταν η απογοήτευσή μου νικούσε την δύναμη της θέλησης.

Φυσικά ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον γιό μου Νικόλαο, γιατί δέχτηκε την απόφασή μου αυτή με χαρά και μου συμπαραστάθηκε όσο περισσότερο μπορούσε. Στους γονείς μου οι οποίοι εμπράκτως πρόσφεραν την βοήθεια τους σε όλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και τέλος στον αγαπημένο μου θείο, που δυστυχώς έφυγε νωρίς.

# Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

## Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ .....	8
Abstract .....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ .....	11
Διάρθρωση της εργασίας.....	12
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	14
1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΩΣΗ.....	14
1.1. Ο Θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης- Ιστορική Αναδρομή.....	14
1.2. Αρμοδιότητες Περιφερειών.....	18
1.3. Πόροι Έσοδα .....	19
1.4. Η Περιφέρεια Κρήτης .....	19
1.5. Χαρακτηριστικά στοιχεία.....	21
1.6. Τουρισμός - Οικονομία.....	22
1.7. Ιστορία της Κρήτης.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ .....	30
2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ .....	30
2.1. Η έννοια της Ανάπτυξης .....	30
2.2. Η Περιφερειακή Ανάπτυξη .....	32
2.3. Δείκτες μέτρησης ανάπτυξης.....	34
2.4. Εφαρμογή πολιτικών ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης .....	36
2.5. Αποτελεσματική διαχείριση και αποδοτικότητα πόρων.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ .....	41
3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ .....	41
3.1. Συνοπτική παρουσίαση .....	41
3.2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ.....	42

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

3.2.1.	Διαρθρωτικά Ταμεία .....	42
3.2.2.	Ταμείο Συνοχής .....	47
3.2.3.	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων .....	48
3.2.4.	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.....	48
3.2.5.	Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας .....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ .....		51
4.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ .....	51
4.1.	Περιφερειακές Ανισότητες - Σύγκλιση .....	51
4.2.	Οι Περιφερειακές Ανισότητες ως Μοχλός Ανάπτυξης.....	55
4.3.	Παραγωγικότητα και Πρόοδος .....	59
4.4.	Συνοχή μεταξύ των περιφερειών.....	61
4.5.	Αρνητικά αποτελέσματα .....	63
4.6.	Η συμβολή του ιδιωτικού τομέα .....	67
4.7.	Η ανάπτυξη στα χέρια της εξουσίας .....	68
4.9.	Αποτελέσματα βιβλιογραφικής έρευνας .....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ .....		76
5.1.	Στατιστικά συμπεράσματα .....	76
5.2.	Το θεωρητικό υπόβαθρο και τα δεδομένα μας σε αυτό.....	79
5.3.	Στατιστική ανάλυση. ....	80
5.4.	Οικονομική ανάλυση .....	94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....		98
<i>Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανά περιφέρεια και νομό.....</i>		<i>98</i>
Βιβλιογραφία.....		136

## **ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Η εργασία αυτή έχει σκοπό να παρουσιάσει τις διαφορές που υπάρχουν σε κάθε περιφέρεια, μελετώντας τις ροές κεφαλαίων της κάθε περιοχής. Μέσα από αυτήν την ανάλυση αναμένεται να γίνει μια προσέγγιση στα προβλήματα της ανισοκατανομής των πόρων, της αξιοποίησης των κονδυλίων που εισρέουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και την επίδραση που έχουν στην οικονομική ανάπτυξη της κάθε περιοχής.

Αρχικά επιχειρείται βιβλιογραφική επισκόπηση ώστε να αποτυπωθεί μια παρουσίαση των ομοιοτήτων αλλά και των διαφορών που υπάρχουν σε άλλες περιφέρειες της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης. Καταγράφονται προβλήματα υλοποίησης έργων και απορρόφησης κονδυλίων.

Παράλληλα πραγματοποιήθηκε εμπειρική μελέτη σε μια προσπάθεια εκτίμησης των ροών κεφαλαίων, έτσι ώστε να είναι δυνατός ο σχολιασμός του επιπέδου ανάπτυξης της κάθε περιφέρειας. Αναμένεται να πραγματοποιηθεί σύγκριση της εξέλιξης της περιφερειακής ανάπτυξης, της χρηματοδότησης των επενδύσεων, να εντοπιστούν οι ανισότητες και δεδομένων των αναγκών των ελληνικών περιφερειών, να χρησιμοποιηθεί ως μέσο πολιτικής, για τον καλύτερο προγραμματισμό και την βέλτιστη κατανομή των πόρων.

Τέλος για την ολοκλήρωση αυτής της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τα πολύ σημαντικά στοιχεία των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων από το 2005 έως το 2011, αλλά και οι ιδιωτικές επενδύσεις για τα ίδια έτη ανά περιφέρεια, το εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο και το Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων, σαν λόγος προς το ΑΕΠ της κάθε περιοχής. Τα αποτελέσματα της μελέτης τα οποία αναπαριστώνται με την βοήθεια πίνακα δεδομένων και γραφικών παραστάσεων της εφαρμογής stata, έδειξαν την επιρροή των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων της κάθε περιοχής.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από στοιχεία του Υπουργείου Ανάπτυξης και της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και αποτυπώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, αλλά όχι το σύνολο, με συνέπεια τα αποτελέσματα που εξήχθησαν, να μην περιλαμβάνουν το 100% των κεφαλαίων που εισέρευσαν από την Ε.Ε. γιατί κάποια κατανέμονται σε όλη την ελληνική επικράτεια και όχι ανά περιφέρεια.



## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της εργασίας είναι να καταγράψει, μέσα από την πορεία των επενδύσεων, την ανάπτυξη που μπορεί φέρει η βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση, να βοηθήσει τους ιθύνοντες στον σχεδιασμό της στρατηγικής της πολιτικής τους, προς όφελος της ευημερίας των κατοίκων του τόπου και να αποτελέσει εργαλείο για ένα καλύτερο σχεδιασμό δράσης, αναλόγως των αναγκών αλλά και των ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής.

Λέξεις κλειδιά: περιφερειακές ανισότητες, δείκτης ανάπτυξης, ευρωπαϊκές επιδοτήσεις, ιδιωτικές επενδύσεις.

### **European subsidies as a factor of regional economic growth**

#### **Abstract**

The purpose of this research is to present the differences in each region, to analyse capital flows of each prefecture. A different approach to the problems will be shown through this analysis, concerning the unequal distribution of resources, the use of the funds coming from the European Union and the influence they have on the economic growth of every region.

The first tool is the literature review that attempts to present the similarities and differences that exists in other regions of Greece and in Europe also. Project implementation problems and absorption of funds have been recorded.

Also through the empirical study is attempt to estimate capital flows so as to allow a comment to the level of development of each region. It is expected to be compared to the evolution of regional development, to identify inequalities and the needs of Greek regions, to be used as a policy tool, the funding of investments, for better planning and optimal resource allocation.

Finally, in order to complete this survey very important elements of European subsidies from 2005 to 2011 are used, as well as private investment for the same years, Balance primary income and property income paid, as ratio to GDP of each region. The result of

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

the study which are represented by means of tabular data and graphs application stata, revealed the influence of European subsidies on increasing private investment in each region.

The data used were drawn from data of the Ministry of Development and the Greek Statistical Office and capture the largest share of European subsidies, but not all of it, consistently results obtained, do not include 100% of the funds flowed from E.U. because some are distributed throughout the Greek territory and not by region.

The results of this literature review and the empirical analysis is to record through the course of investment growth that can bring the aid from the European Union, to help decision makers in the design of their strategic policy for the benefit of the prosperity of the site's inhabitants and to be programmed a better action planning more appropriate and close to particularities of each region.

Keywords: regional inequalities, development index, European subsidies, private investments.

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την ίδρυσή της το 1957, με τη Συνθήκη της Ρώμης με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ή «Κοινή Αγορά, μέχρι σήμερα υπήρξε ο μεγάλος αρωγός και χρηματοδότης των χωρών μελών της. Όμως αυτή η χρηματοδότηση πόσο έχει συντελέσει στην πραγματική ανάπτυξη των κρατών και πόσο έχει μετατρέψει τα κράτη σε απλούς αποδέκτες κονδυλίων χωρίς προγραμματισμό δράσης, χωρίς ιεράρχηση αναγκών. Χωρίς αμφιβολία μεγάλα ποσά έχουν επενδυθεί για την υλοποίηση έργων που έχουν βελτιώσει το επίπεδο ζωής των κατοίκων της χώρας, έχουν συντελέσει στην ανάπτυξη του τόπου. Ποσά που διαχειρίζονται νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και που σκοπό έχουν να ασκούν δημόσια διοίκηση, αποδεχόμενοι τις επιχορηγήσεις αυτές και αξιοποιώντας τις στο έπακρο.

Οι οικονομικές ενισχύσεις διατίθενται μέσω διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, Α' και Β' Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, ΕΣΠΑ, κ.λ.π.), ελπίζοντας στην μέγιστη απορρόφησή τους. Οι εκθέσεις αξιολόγησης όμως της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν δείξει ότι κυρίως οι χώρες του νότου, δηλαδή Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, δεν έχουν τους καλύτερους δείκτες απορρόφησης και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης.

Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση της απόδοσης των προηγούμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων και σύμφωνα με την αξιολόγηση των απολογιστικών εκθέσεων υλοποίησης, να μελετηθεί αν τα έργα που έχουν πράγματι υλοποιηθεί έχουν οδηγήσει σε ευημερία και ανάπτυξη τους κατοίκους της χώρας και ειδικότερα τους κατοίκους της Περιφέρειας Κρήτης.

## Διάρθρωση της εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε γενικές έννοιες σχετικές με το θέμα. Αναφέρονται ιστορικά στοιχεία σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση, παρουσιάζεται επίσης ο θεσμός των Περιφερειών και οι αρμοδιότητες τους, καθώς και μια παρουσίαση της Περιφέρειας Κρήτης.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται ιστορικά στοιχεία για την έννοια της «ανάπτυξης», αποτυπώνονται και αναλύονται οι έννοιες της περιφερειακής ανάπτυξης και της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής.

Έπειτα πραγματοποιείται ανάλυση του δεύτερου βασικού στοιχείου της εργασίας, των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, ποια είναι τα προγράμματα αυτά, πως γίνεται η χρηματοδότηση, ποιος είναι ο τρόπος λειτουργίας τους, ποια είναι τα Διαρθρωτικά Ταμεία, ποιο είναι το Ταμείο Συνοχής και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης, παρατίθεται η βιβλιογραφική επισκόπηση όπου επιχειρείται μια παρουσίαση των περιφερειακών ανισοτήτων που έχουν παρατηρηθεί στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, ερευνώνται τα αίτια αυτών των ανισοτήτων και οι παράγοντες που έχουν δημιουργήσει τις διαφορές ανάμεσα στις περιοχές.

Επίσης παρουσιάζονται συνοπτικά η μεθοδολογία που έχει χρησιμοποιηθεί από τους ερευνητές και τα τελικά τους συμπεράσματα σχετικά με την σύγκλιση η οποία ευθύνεται για τις ανισότητες στις εν λόγω περιφέρειες.

Δίνεται μια εικόνα των περιφερειών που έχουν αναπτυχθεί περισσότερο από άλλες όπως επίσης και οι λόγοι που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη αυτή, ενώ από την άλλη μεριά παρουσιάζονται οι περιφέρειες με την μικρότερη ανάπτυξη και οι παράγοντες στους οποίους οφείλεται.

Στο τρίτο μέρος της μελέτης παρουσιάζεται η εμπειρική διερεύνηση σχετικά με τη συμβολή ή μη των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην περιφερειακή ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα

Επίσης, παρουσιάζεται η εκτίμηση των υποδειγμάτων πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης και γίνεται ανάλυση των πινάκων.

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

Η παρούσα μελέτη ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα που προκύπτουν, τόσο από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, όσο και από την εμπειρική έρευνα. Στο τέλος της εργασίας παραθέτεται η βιβλιογραφία καθώς και παραρτήματα στα οποία περιλαμβάνονται εξαιρετικά χρήσιμα στοιχεία όπως, μεταξύ των άλλων, τελικοί πίνακες αξιολόγησης του.

## **ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ**

### **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ**

#### **1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ**

##### **1.1. Ο Θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης- Ιστορική Αναδρομή**

Το ελληνικό κράτος μέσα από τις διαφορετικές κυβερνήσεις του κατά την διάρκεια του βίου του, πέρασε από πολλές αλλαγές που άλλοτε το ένωναν και άλλοτε το διαιρούσαν μέχρι να πάρει την τελική του σημερινή μορφή. Από την αρχαιότητα έως σήμερα η ιστορία έχει δείξει τα οφέλη αλλά και τα αρνητικά αυτών των αλλαγών, που φυσικά οφείλονται σε πολλούς παράγοντες. Το νέο όμως ελληνικό κράτος άρχισε να σχηματίζεται μετά την επανάσταση του 1821 και την απελευθέρωσή του από το τουρκικό κράτος.

Ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας με το Ι' ψήφισμα που εξέδωσε το 1828 την 13<sup>η</sup> Απριλίου 1828 αποφάσισε την πρώτη Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας, όπου ορίστηκαν δεκατρία θέματα ή τμήματα ή επιτροπείες χωρισμένα σε επιμέρους επαρχίες με έκτακτους επιτρόπους για κάθε ένα από αυτές.

Αυτή η διοικητική διαίρεση διατηρήθηκε μέχρι το 1833, όταν η αντιβασιλεία την άλλαξε και εφάρμοσε μια νέα, με τη δημιουργία δέκα νομαρχιών και 42 επαρχιών και επιμέρους δήμων. Η κυβέρνηση Μαυροκορδάτου καθόρισε τις περιοχές μετά την άφιξη του Όθωνα. Σύμφωνα με αυτήν την δεύτερη διοικητική διαίρεση, που εφαρμόστηκε με το Βασιλικό Διάταγμα της 3/15 Απριλίου του 1833 «Περί διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του», το Ελληνικό Βασίλειο χωρίσθηκε σε δέκα νομούς / νομαρχίες και 47 επαρχίες. Ο νομάρχης ήταν Επικεφαλής κάθε νομαρχίας και ως ανώτερο διοικητικό όργανο του νομού, είχε στην ευθύνη του τις υπαγόμενες επαρχίες και τους δήμους, με καθήκοντα που ορίσθηκαν με το από 25 Απριλίου του 1833 Βασιλικό Διάταγμα «Περί της αρμοδιότητας των νομαρχών και περί της κατά τας νομαρχίας

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

υπηρεσίας». Μετά από αυτό ακολούθησε η διοικητική σύσταση και αναγνώριση ισάριθμων μητροπόλεων με εξαίρεση εκείνη της Μάνης (Γυθείου).

Η επόμενη Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας ήταν αυτή του 1836 με το ΦΕΚ 28 της 21 Ιουνίου 1836, με το «Διάταγμα περί διοικητικού οργανισμού», που αντικατέστησε τη διαίρεση του 1833 και κατάργησε τις θέσεις των νομαρχών, νομοδιευθυντών και επάρχων και χώρισε την Ελλάδα σε τριάντα διοικήσεις και δέκα υποδιοικήσεις με αντίστοιχες θέσεις διοικητών και υποδιοικητών. Αυτή η διοικητική διαίρεση παρέμεινε σε ισχύ για δώδεκα χρόνια, μέχρι το 1845, οπότε αντικαταστάθηκε από την τέταρτη Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1845.

Η διοικητική διαίρεση του 1845 όρισε 10 νομούς, διαιρεμένους σε 49 επαρχίες και σε δήμους και ορίστηκε με το νόμο ΚΕ' στις 8 Δεκεμβρίου 1845 από την Κυβέρνηση Κωλέττη του 1844.

Με τον νόμο ΒΧΔ' της 6ης Ιουλίου 1899 (Φ.Ε.Κ. 136/8.7.1899) καθορίστηκε η διαίρεση όπου κύριο χαρακτηριστικό ήταν η αύξηση του αριθμού των νομών από 16 σε 26, με τους νέους νομούς να προκύπτουν από διαίρεση των παλαιών. Αυτή η διαίρεση διατηρήθηκε μέχρι το 1909.

Στην συνέχεια θεσμοθετήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 1909 με τον νόμο ΓΥΛΔ' (υπ' αριθμ. 3434) που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Α 282/1909, μια ακόμα διαίρεση, με την δημιουργία 16 νομών, που όμως διατηρήθηκε για τρία χρόνια μόνο γιατί μετά ο Ελ. Βενιζέλος προώθησε νέα Διοικητική διαίρεση το 1912.

Αυτή ψηφίστηκε από την Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου το 1912 φέρνοντας σοβαρές αλλαγές στις τοπικές διοικήσεις. Με το Νόμο ΔΝΖ 1912 «Περί Δήμων και Κοινοτήτων» ορίστηκαν ως Δήμοι οι πρωτεύουσες των Νομών και οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων.

Το 1971 η Χούντα πραγματοποίησε μια μεγάλη μεταρρύθμιση στη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπου προέβλεπε την διαίρεση της σε 7 περιφερειακές διοικήσεις, διοικητές των οποίων θα ήταν υφυπουργοί - περιφερειακοί διοικητές. Οι 52 νομαρχίες αυξήθηκαν σε 56. Ο Νομός Αττικής χωρίστηκε σε 4 ακόμη νομαρχίες. Η μεταρρύθμιση τέθηκε σε εφαρμογή στις 26 Αυγούστου 1971.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Η σύσταση των περιφερειών με τα σημερινά όρια έγινε από την κυβέρνηση Α. Παπανδρέου με το Ν.1622/1986 και το Π.Δ.51/87. Με το σχέδιο Καποδίστριας το 1997 που υλοποιήθηκε την 1/1/1999, έγινε η συνένωση παλαιότερων δήμων και κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Έτσι η Ελλάδα απαρτιζόταν από 13 περιφέρειες, 51 νομούς και 1.034 δήμους και κοινότητες (910 δήμους και 124 κοινότητες).

Κάθε νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ήταν ένας ανεξάρτητος νομός και φορέας, με την δημιουργία επίσης υπερνομαρχιών.

Η υφιστάμενη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε την 1 Ιανουαρίου 2011 με το Νόμο 3852/2010 Πρόγραμμα Καλλικράτης όπου διαιρέθηκε η χώρα σε επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις, δεκατρείς περιφέρειες και 325 δήμους (οι κοινότητες είχαν ήδη καταργηθεί). Οι περιφέρειες και οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δηλαδή οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία από τους εγγεγραμμένους δημότες.

Ειδικότερα:

- Πρωτοβάθμιος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) είναι ο **δήμος**. Διοικείται από δήμαρχο και δημοτικό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία. Κάθε δήμος χωρίζεται σε διαμερίσματα με την ονομασία «δημοτικές ενότητες» και αυτές με τη σειρά τους σε «κοινότητες».
- Δευτεροβάθμιος Ο.Τ.Α. είναι η **περιφέρεια**, η οποία αντιστοιχεί σε μία ευρεία γεωγραφική περιοχή της χώρας. Διοικείται από περιφερειάρχη και περιφερειακό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία ανάμεσα στους εγγεγραμμένους δημότες των δήμων που υπάγονται στην περιφέρεια. Κάθε περιφέρεια διαιρείται σε «περιφερειακές ενότητες», οι οποίες συνήθως συμπίπτουν με τους νομούς. Κάθε περιφερειακή ενότητα διαθέτει δικό της αντιπεριφερειάρχη που προέρχεται από τον εκλογικό συνδυασμό του περιφερειάρχη.
- Η **αποκεντρωμένη διοίκηση** δεν αποτελεί θεσμό αυτοδιοίκησης αλλά διοικητικής αποκέντρωσης του κράτους. Περιλαμβάνει από 1 έως 12 νομούς και ο επικεφαλής της (με τον τίτλο «γενικός γραμματέας») διορίζεται από την Κυβέρνηση και



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

συγκεντρώνει όλες τις αποφασιστικές αρμοδιότητες, το δε συμβούλιό της, στο οποίο συμμετέχουν οι οικείοι αιρετοί περιφερειάρχες και εκπρόσωποι των περιφερειακών ενώσεων δήμων, έχει κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Εξαιρέση σε όλα τα παραπάνω αποτελεί το Άγιο Όρος, το οποίο αποτελεί μεν ελληνικό έδαφος, αλλά αυτοδιοικείται με τους δικούς του θεσμούς βάσει του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους του 1924.

**Οι ελληνικές περιφέρειες αναφέρονται κατωτέρω:**

No	Περιφέρεια	Έδρα	Έκταση (km <sup>2</sup> )	Πληθυσμός (κάτοικοι)	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι/km <sup>2</sup> )	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (εκατομμύρια €)	Κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (€)
1	<a href="#">Ανατολική Μακεδονία και Θράκη</a>	<a href="#">Κομοτηνή</a>	14.157	606.170	42,82	9.265	15.272
2	<a href="#">Κεντρική Μακεδονία</a>	<a href="#">Θεσσαλονίκη</a>	18.811	1.874.590	99,66	32.285	16.559
3	<a href="#">Δυτική Μακεδονία</a>	<a href="#">Κοζάνη</a>	9.451	282.120	29,85	5.506	18.786
4	<a href="#">Ήπειρος</a>	<a href="#">Ιωάννινα</a>	9.203	336.650	36,58	5.079	14.221
5	<a href="#">Θεσσαλία</a>	<a href="#">Λάρισα</a>	14.037	730.730	52,06	11.608	15.772
6	<a href="#">Ιόνιοι Νήσοι</a>	<a href="#">Κέρκυρα</a>	2.307	206.470	89,50	4.130	17.726
7	<a href="#">Δυτική Ελλάδα</a>	<a href="#">Πάτρα</a>	11.350	680.190	59,93	10.659	14.332
8	<a href="#">Στερεά Ελλάδα</a>	<a href="#">Λαμία</a>	15.549	546.870	35,17	10.537	19.007
9	<a href="#">Αττική</a>	<a href="#">Αθήνα</a>	3.808	3.812.330	1001,11	110.546	26.968
10	<a href="#">Πελοπόννησος</a>	<a href="#">Τρίπολη</a>	15.490	581.980	37,57	9.809	16.580
11	<a href="#">Βόρειο Αιγαίο</a>	<a href="#">Μυτιλήνη</a>	3.836	197.810	51,57	3.330	16.638
12	<a href="#">Νότιο Αιγαίο</a>	<a href="#">Ερμούπολη</a>	5.286	308.610	58,38	7.646	24.828
13	<a href="#">Κρήτη</a>	<a href="#">Ηράκλειο</a>	8.336	621.340	74,54	11.243	18.421

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 1.2. Αρμοδιότητες Περιφερειών

Σύμφωνα με το Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» στο άρθρο 186, οι αρμοδιότητες που ασκούνται από τις Περιφέρειες περιγράφονται αναλυτικά. Όπως αναφέρεται :

*«Τα όργανα των περιφερειών ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων τους οριοθετείται από τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης. Κατά την άσκησή τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:*

- I. Οι εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους.*
- II. Η ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές και οργανισμούς.*
- III. Οι διαθέσιμοι πόροι για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων και η ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής και αποτελεσματική χρήση τους, καθώς και η ισόρροπη κατανομή τους.*
- IV. Η ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια και η ποιότητά τους, η διαφάνεια και η ισονομία, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και*
- V. Η ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς»*

Ειδικότερα οι περιφέρειες χωρίζουν τις υπηρεσίες τους σε διευθύνσεις και αντίστοιχα τμήματα, όπου με την κατάλληλη στελέχωση ασκούν διοίκηση και φροντίζουν για την εξυπηρέτηση του πολίτη, την ομαλή λειτουργία της αγοράς, την βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω ελέγχων στον τομέα εμπορίου, βιομηχανίας, γεωργίας, κτηνοτροφίας, την προστασία του περιβάλλοντος, την τήρηση της δημόσιας υγείας, την κοινωνική μέριμνα, την πολιτική προστασία, την υλοποίηση δημόσιων έργων, την προβολή του τουριστικού προϊόντος, την απορρόφηση και υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Σύμφωνα με το παραπάνω αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι αποτελεί στοίχημα για τις περιφέρειες η απορρόφηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερων κονδυλίων και η υλοποίηση περισσότερων ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 1.3. Πόροι Έσοδα

Οι Περιφέρειες προκειμένου να επιτελέσουν τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν, διαχειρίζονται χρηματικά ποσά που προκύπτουν από:

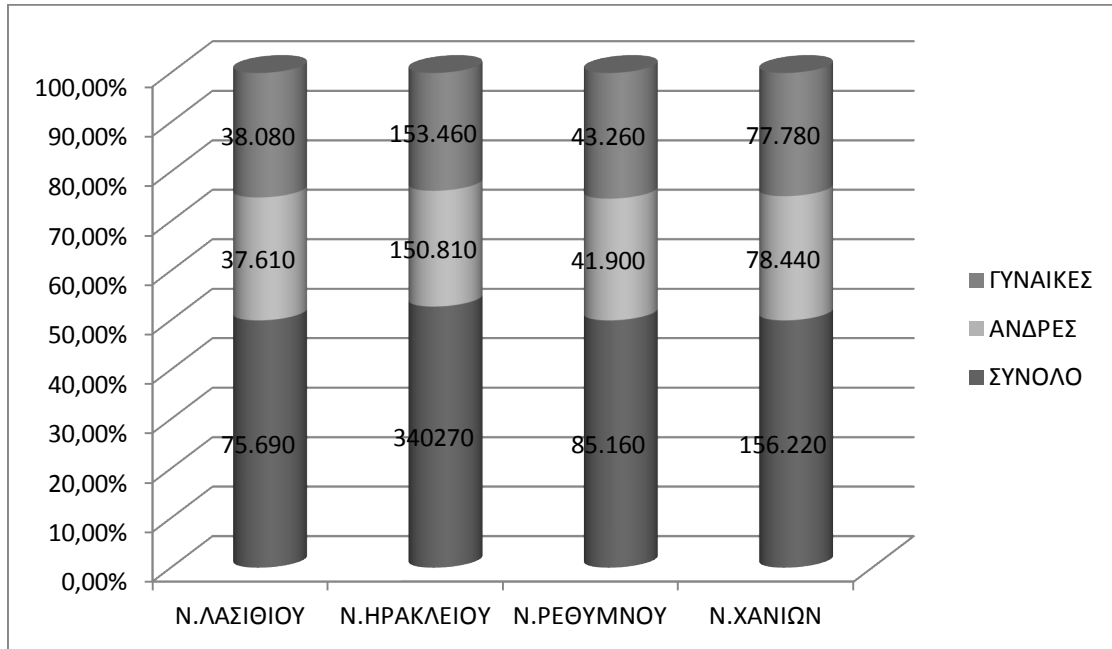
- α) Ποσοστό από τις χρηματοδοτήσεις τις οποίες διαχειρίζεται και το οποίο προσδιορίζεται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.
- β) Έσοδα από την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών.
- γ) Έσοδα από τη συμμετοχή σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- δ) Έσοδα από τη σύναψη δανείων.
- ε) Έσοδα από την παροχή υπηρεσιών, την εκτέλεση εργασιών και τη διεξαγωγή ερευνών και την εκπόνηση μελετών και προγραμμάτων.
- στ) Έσοδα από κάθε είδους επιχορηγήσεις.
- ζ) Έσοδα από δωρεές, κληροδοτήματα, κληρονομίες.
- η) Έσοδα από την περιουσία του Ταμείου.
- θ) Έσοδα από κάθε άλλη πηγή.

### 1.4. Η Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της Ελλάδας και της Ευρώπης, αποτελεί τα νότια σύνορα της χώρας, με έκταση 8.336 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 621.340 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Αποτελείται από τέσσερις νομούς, Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων, όπου υπάγεται και το νησί Γαύδος, το οποίο είναι το μοναδικό κατοικημένο νησί της Κρήτης και είκοσι τέσσερις δήμους. Διοικείται από τον Περιφερειάρχη και τους τέσσερις Αντιπεριφερειάρχες οι οποίοι είναι αιρετοί με πενταετή θητεία.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

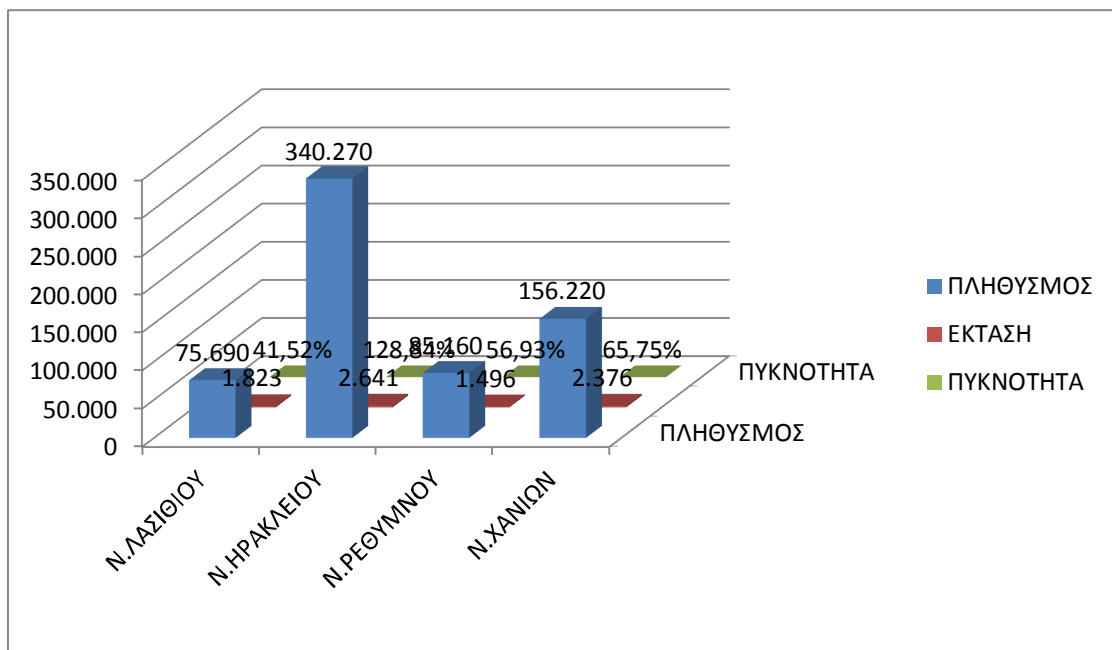
### ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΡΗΤΗΣ- ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2011



Γράφημα 1.1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

### ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘ. ΑΝΑ ΝΟΜΟ



Γράφημα 1.2 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 1.5. Χαρακτηριστικά στοιχεία

Η μορφολογία του εδάφους της αποτελείται από τρεις ζώνες, την ορεινή με υψόμετρο από 400μ. και άνω, την ημιορεινή με υψόμετρο από 200-400μ. και την πεδινή από το επίπεδο της θάλασσας έως τα 200μ. Η ορεινή και η ημιορεινή καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του νησιού, σχεδόν τα 3/5 της έκτασής του, με το 49% να καταλαμβάνουν οι ορεινές περιοχές. Ο Ψηλορείτης είναι το μεγαλύτερο βουνό της Κρήτης με υψόμετρο 2.456 μ., ακολουθούν τα Λευκά όρη με υψόμετρο 2.452μ. ενώ η Δίκητη έχει υψόμετρο 2.148μ.

Ο Ομαλός, η Νίδα, το Οροπέδιο Λασιθίου είναι τα πιο γνωστά και εύφορα οροπέδια, ενώ τα φαράγγια με την μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα είναι το Φαράγγι της Σαμαριάς, το φαράγγι της Ίμπρου, το Κουρταλιώτικο φαράγγι, το Αγιοφάραγγο, το φαράγγι του Χαυγά στο Οροπέδιο Λασιθίου, το φαράγγι του Χα, το φαράγγι του Ρίχτη και το φαράγγι των Νεκρών στην Κάτω Ζάκρο.

Εντυπωσιακά είναι επίσης τα αμέτρητα σπήλαια που υπάρχουν στην Κρήτη, με τα περισσότερα ονομαστά το Δικταίο Άνδρο και Ιδαίο Άνδρο. Πολλά από αυτά είναι προσβάσιμα, με σταλακτίτες και σταλαγμίτες, άλλα είναι ανεξερεύνητα, όλα πάντως είναι πόλος έλξης των σπηλαιολόγων.

Το κλίμα της Κρήτης χαρακτηρίζεται εύκρατο μια που βρίσκεται στην μεσογειακή κλιματολογική ζώνη. Ο χειμώνας είναι συνήθως ήπιος και υγρός, με τις περισσότερες βροχοπτώσεις στην δυτικά πλευρά του νησιού, με χιονοπτώσεις στα ορεινά τμήματα και σπάνιες στα πεδινά. Το καλοκαίρι είναι ζεστό με θερμοκρασίες που βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Η πανίδα και η χλωρίδα της Κρήτης έχει στοιχεία διαφορετικά από αυτά των υπολοίπων ηπειρωτικών περιοχών της Ευρώπης, της Αφρικής και της Ασίας. Ξεχωρίζουν ιδιαίτερα είδη ζώων που ζουν και αναπτύσσονται μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές. Αυτά είναι ο κρητικός αίγαγρος (κρι κρι) και ο κρητικός αγριόγατος, υπάρχουν επίσης αρθρόποδα και τις νυχτερίδες της Κρήτης.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Κυριότερα θηλαστικά που ζουν στο νησί είναι ο ασβός, η νυφίτσα, η ζουρίδα, ο σκαντζόχοιρος και διάφορα είδη τρωκτικών και νυχτερίδες. Στις θάλασσες συναντά κανείς όλα σχεδόν τα είδη των θαλάσσιων ζώων, μαλακίων, θηλαστικών όπως φάλαινες, δελφίνια, φώκιες, ενώ στις ακτές ξεκουράζονται κατά καιρούς χελώνες *caretta caretta*. Ο ουρανός φιλοξενεί διαφόρων ειδών αρπακτικά πουλιά, γυπαετούς, χρυσαετούς, κάποια είδη είναι μοναδικά και απειλούμενα.

Εκτός από τα ζώα, υπάρχουν πολλά ενδημικά είδη φυτών που βρίσκονται απομονωμένα σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές, όπως η Μαλοτίρα. Στην Κρήτη υπάρχουν εκατοντάδες είδη ορχιδέας, που αποτελούν πόλο έλξης για τους λάτρεις και τους ερευνητές των φυτών. Τα πλέον ονομαστά φυτά της Κρήτης είναι βότανα όπως δίκταμο, το φασκόμηλο, η μαντζουράνα, η ρίγανη, με ιδιαίτερο, ξεχωριστό άρωμα, η θρούμπη και πλήθος άλλων φυτών.

Οι κρητικοί μιλούν την κρητική διάλεκτο η οποία έχει κρατήσει πολλές λέξεις από την αρχαία ελληνική γλώσσα για αυτό και θεωρείται η μακροβιότερη ελληνική διάλεκτος. Η παράδοση και η ιστορία του νησιού αποτυπώνεται στα τραγούδια της που είναι οι μαντινάδες, ένα δεκαπεντασύλλαβο ποίημα με ομοιοκαταληξία. Η Κρήτη επίσης είναι γνωστή για τη παραδοσιακή μουσικής της με χαρακτηριστικά κυριότερα όργανα την κρητική λύρα και το λαούτο και στην συνέχεια το βιολί, το μαντολίνο και την ασκομαντούρα. Οι μουσικοί της την έχουν κάνει γνωστή και αγαπητή σε όλο τον κόσμο με σημαντικότερους εκπροσώπους τους Νίκο Ξυλούρη, Θανάση Σκορδαλό, Κώστα Μουντάκη και Ψαραντώνη. Όπως η μουσική, έτσι και οι χοροί της χαρακτηρίζουν τους κατοίκους του νησιού και δείχνουν τη χαρά και τη λύπη τους. Ο αρχαιότερος χορός είναι ο πυρρίχιος, την πρώτη θέση όμως στην λίστα καταλαμβάνουν ο μαλεβιζιώτικος ή κρητικός και πεντοζάλης, ακολουθούν οι σιγανός, χανιώτης, και σούστα.

### 1.6. Τουρισμός - Οικονομία

Οι κάτοικοι της Κρήτης ζούσαν κυρίως από την παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (οπωροκηπευτικά, ελαιόλαδο, κρασί μέλι) Η μεταποίηση

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

εμφανίζεται κυρίως για την τυποποίηση τροφίμων και ποτών και για την παραγωγή πλαστικών υλών . Με την ανάπτυξη όμως του τουρισμού παγκοσμίως και λόγω της γεωγραφικής της θέσης, των παραλιών και των εκπληκτικής ομορφιάς τοπίων που έχει, αναπτύχθηκε δειλά -δειλά ο τουρισμός που στην συνέχεια αποδείχτηκε ως η κυριότερη πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους. Με τον τουρισμό αναπτύχθηκαν οι υποδομές και ο κατασκευαστικός κλάδος, αναπτύχθηκαν οι βιοτεχνίες και οι βιομηχανίες, όπου περιλαμβάνονται η τυποποίηση προϊόντων και η μεταποίηση. Τα κρητικά προϊόντα έχουν γίνει πια δημοφιλή και απαραίτητα στις παγκόσμιες αγορές με το λάδι να φιγουράρει στην πρώτη θέση της προτίμησης της αγοράς όχι μόνο της Ευρώπης αλλά και της Αμερικής και της Ασίας. Υπάρχουν ακόμα σημαντικές ερευνητικές υποδομές (Πανεπιστήμια, τεχνολογικό πάρκο) .

Στον τομέα της ενέργειας έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις σε αιολικά πάρκα και στην εγκατάσταση φωτοβολταϊκών. Το πλούσιο φυσικό της περιβάλλον (55 περιοχές Natura) εμφανίζει πολύ λίγα προβλήματα ρύπανσης, αλλά υπάρχει έντονο πρόβλημα με τη διάβρωση των εδαφών, καθώς και με τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και την ποιότητα και ποσότητα του πόσιμου νερού, ιδιαίτερα στην ανατολική Κρήτη. Στους ανθρώπινους πόρους υπάρχει πρόβλημα με τη σχολική διαρροή, ενώ το επίπεδο κατάρτισης και εκπαίδευσης των απασχολούμενων είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της χώρας.

Τα αεροδρόμια και τα λιμάνια του νησιού συντελούν στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος και των εξαγωγών, μια που αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς διακοπών. Μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες με παροχές που μπορούν να καλύψουν τις πλέον απαιτητικές προτιμήσεις υπάρχουν στο νησί με αθλητικές εγκαταστάσεις (γκολφ, πισίνες), όπως επίσης και μικρότερες οικογενειακές μονάδες οι οποίες στρέφουν τους τουρίστες σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως αγροτουριστικό, αλιευτικό και καταδυτικό, θρησκευτικό και πολλές άλλες.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σύμφωνα με την οικονομική θεωρία είναι η χρηματική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που έχουν παραχθεί εντός ενός ημερολογιακού έτους σε μια χώρα και αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς δείκτες μέτρησης της ευημερίας των πολιτών. Το ΑΕΠ αποτελεί μετρήσιμο στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης μιας περιοχής και η μελέτη του αποτελεί σπουδαίο εργαλείο στα χέρια των

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

κυβερνώντων και μπορεί να δώσει λύσεις σε πολλά προβλήματα που αυτοί αντιμετωπίζουν.

Η Κρήτη συμμετέχει στον σχηματισμό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ελλάδας σε ποσοστό 5,4%, με μια πορεία συνεχώς ανοδική. Αυτό προέρχεται κατά 49% από το νομό Ηρακλείου, κατά 25% από το νομό Χανίων, κατά 13% από το νομό Ρεθύμνου και κατά 12% από το νομό Λασιθίου, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής υπηρεσίας.



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο εισόδημα κατά νομό και έτη.**

<b>Έτη</b>	<b>2005</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>
<b>Κρήτη</b>	<b>16.034</b>	<b>17.084</b>	<b>17.744</b>	<b>18.431</b>	<b>18.211</b>	<b>17.335</b>	<b>16.225</b>
Ηράκλειο	15.690	16.968	17.636	18.771	17.972	17.463	16.235
Λασιίθι	16.063	17.048	18.626	17.848	19.380	17.655	16.334
Ρέθυμνο	17.338	16.744	16.849	17.518	17.758	16.330	16.106
Χανιά	15.991	17.512	18.005	18.547	18.358	17.481	16.216

**Πίνακας 1.1**

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ

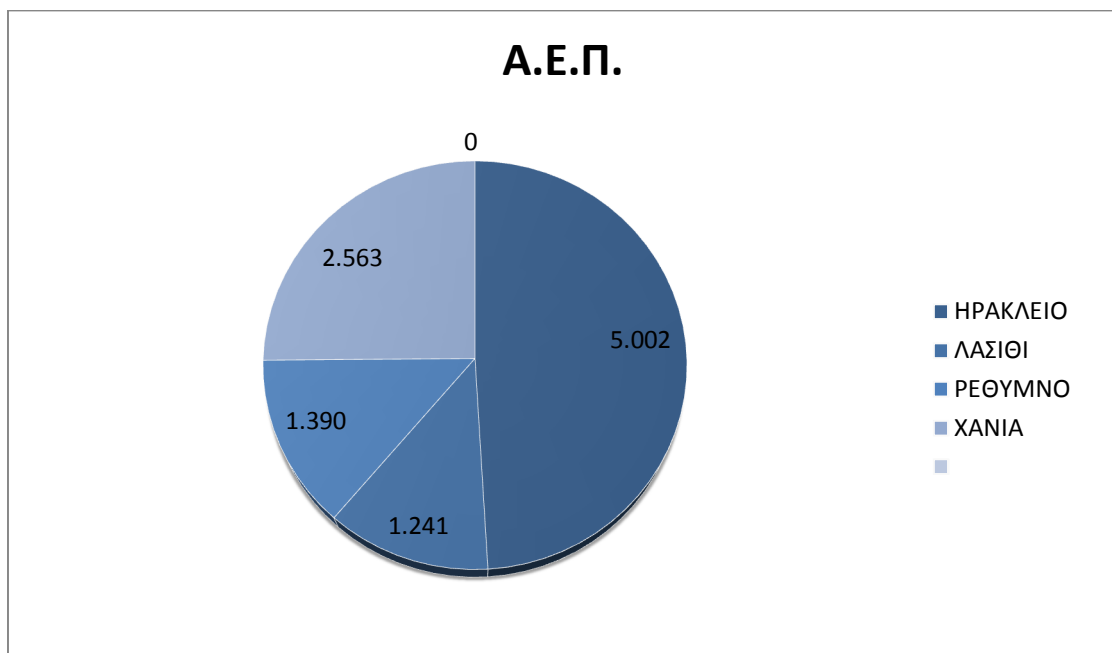
**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό**

<b>ΕΤΗ</b>	<b>2005</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>
<b>Κρήτη</b>	<b>9.749</b>	<b>10.471</b>	<b>10.964</b>	<b>11.473</b>	<b>11.399</b>	<b>10.875</b>	<b>10.197</b>
Ηράκλειο	4.682	5.106	5.349	5.736	5.523	5.377	5.002
Λασιθι	1.217	1.297	1.421	1.363	1.478	1.342	1.241
Ρέθυμνο	1.424	1.385	1.408	1.481	1.519	1.406	1.390
Χανιά	2.426	2.683	2.786	2.893	2.880	2.749	2.563

**Πίνακας 1.2**

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ



**Γράφημα 1.1**

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Η κατανομή του Α.Ε.Π. της Κρήτης σε ποσοστά % για το 2011 σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. έχει ως εξής:

	ΤΙΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ηράκλειο	5.002	49%
Λασιθί	1.241	12%
Ρέθυμνο	1.390	13%
Χανιά	2.563	25%

Πίνακας 1.3

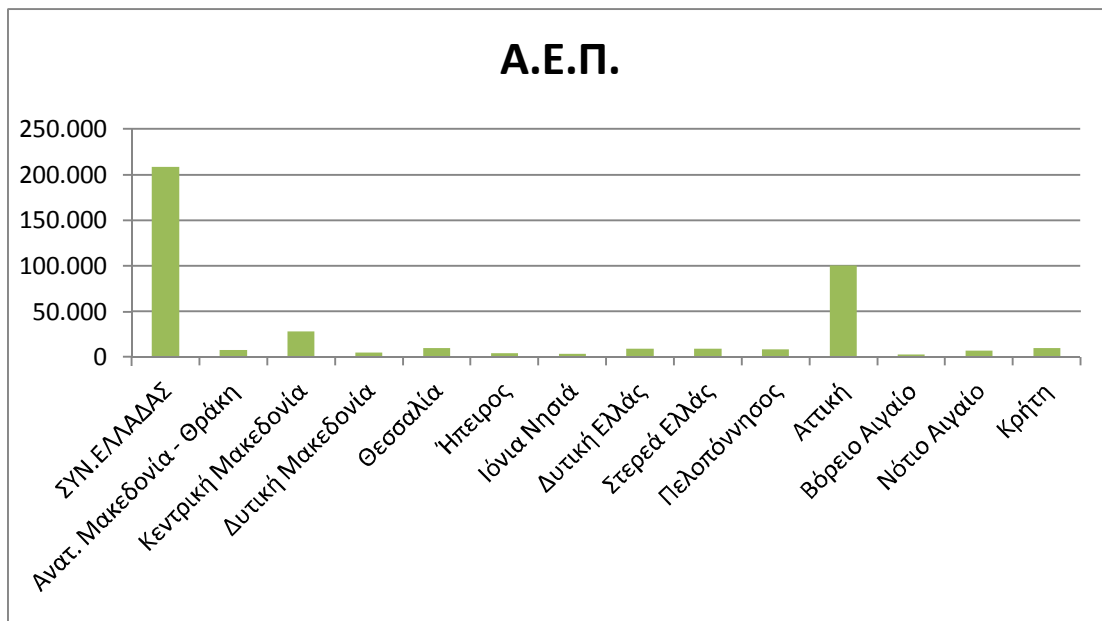
### Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν Ελλάδας

Το συνολικό ΑΕΠ της χώρας το 2011 ανήλθε σε 208,5 δις €.

Το μεγαλύτερο μέρος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος προήλθε κυρίως από τις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας (Πίνακας 3). Η συμμετοχή των περιφερειών στο ΑΕΠ έχει παραμείνει σχετικά σταθερή στις περισσότερες περιφέρειες κατά τη διάρκεια των ετών. Παρατίθεται ο πίνακας για το έτος 2011.

Για να συγκρίνουμε πιο εύκολα τα παραπάνω δεδομένα ομαδοποιούμε σε μορφή γραφήματος ως εξής:

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



**Γράφημα 1. 3**

Από τα παραπάνω συγκριτικά αποτελέσματα είναι φανερή η υπεροχή της περιφέρειας Αττικής, με την Κεντρική Μακεδονία να ακολουθεί αλλά σε μεγάλη απόσταση. Η Κρήτη εμφανίζεται στην Τρίτη σειρά της κατάταξης και είναι ένα εντυπωσιακό γεγονός, αλλά και εξαιρετικά ενδιαφέρον.

### 1.7. Ιστορία της Κρήτης

Η Κρήτη σύμφωνα με τελευταίες ανακαλύψεις αναφέρεται από την Παλαιολιθική εποχή σχεδόν 130.000 χρόνια πριν. Στην συνέχεια ευρήματα δείχνουν ότι οι κάτοικοι έζησαν κατά την Νεολιθική Εποχή, όπου στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν κατασκεύαζαν εργαλεία, όπλα και καλλιεργούσαν τη γη.

Το νησί γνώρισε την μεγάλη του άνθηση την Μινωική εποχή όταν κτίστηκαν τα πρώτα ανάκτορα περί το 1900 π.Χ. Η Κνωσός, η Φαιστός, τα Μάλια, η Κάτω Ζάκρος αποτελούν τα ανάκτορα που έκαναν την Κρήτη παγκοσμίως γνωστή και αγαπητή. Αναπτύχτηκε το εμπόριο, η ναυτιλία, η κεραμική και υφαντική, με πλήθος εκπληκτικών ευρημάτων να μαρτυρούν τον τρόπο που είχαν οργανώσει την καθημερινότητά τους αλλά τον τρόπο που οδήγησαν την οικονομία τους σε άνθηση.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Οι Αχαιοί και οι Δωριείς δεν παρέλειψαν να περάσουν από το νησί πραγματοποιώντας πειρατικές επιδρομές, αφήνοντας σημάδια καταστροφής από την μια και πολιτισμού από την άλλη. Η ιστορία της Κρήτης συμπληρώνεται με τους Ρωμαίους, τους Βυζαντινούς και τους Άραβες, ενώ οι Ενετοί και οι Τούρκοι κατακτητές δεν μπόρεσαν να αντισταθούν στο κομβικό σημείο που βρίσκεται το νησί και εγκαταστάθηκαν για αιώνες, αφήνοντας τα σημάδια τους τα οποία είναι εμφανή μέχρι σήμερα, στις πόλεις, τα χωριά, τα κτίρια τον πολιτισμό και την παράδοση.

Η Κρήτη υπήρξε ως αυτόνομο κράτος με το όνομα «Κρητική Πολιτεία» την εποχή που διοικούσε ο Πρίγκιπας Γεώργιος. Η επίσημη ανακήρυξη της Ένωσης της Κρήτης με την υπόλοιπη Ελλάδα, γίνεται τον Δεκέμβριο του 1913 στα Χανιά, μέσα σε ιδιαίτερα πανηγυρικό κλίμα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

### 2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ

#### 2.1. Η έννοια της Ανάπτυξης

Ο όρος **ανάπτυξη** έχει σοβαρά μελετηθεί από πολλούς ειδικούς τις τελευταίες δεκαετίες. Δεν είναι εύκολο να δοθεί ερμηνεία αν και φαίνεται απλό, γιατί είναι μια έννοια σύνθετη με διαφορετικό νόημα για ανθρώπους που προέρχονται από κράτη με διαφορετικές κουλτούρες και καταβολές. Συνώνυμα της ανάπτυξης θα μπορούσαν να θεωρηθούν η βελτίωση, η πρόοδος, η εξέλιξη, αλλά αυτό που προσεγγίζει καλύτερα τον όρο είναι μεγέθυνση.

Ο καθηγητής του Πανεπιστήμιου του Stanford, Gerald Meier, υποστηρίζει ότι ανάπτυξη είναι *"η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας αυξάνεται για μακρά χρονική περίοδο και υπό τον όρο ότι ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται κάτω από τη γραμμή απόλυτης φτώχειας δεν αυξάνεται και ότι η κατανομή του εισοδήματος δεν γίνεται περισσότερο άνιση"*. Έτσι ο ορισμός αυτός δίνει έμφαση στη διαδικασία, γιατί όπως υποστηρίζει είναι σημαντική για τη λειτουργία των παραγωγικών δυνάμεων και είναι κάτι περισσότερο από μια οικονομική μεγέθυνση είναι μια επέκταση.

Επίσης ο καθηγητής Dudley Seers ορίζει την ανάπτυξη ως *"τη μείωση και εξάλειψη της φτώχειας, της ανισότητας και της ανεργίας με τη βοήθεια της οικονομικής ανάπτυξης"*.

Σε οικονομικούς όρους *«ανάπτυξη σημαίνει η αύξηση της πραγματικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών σε μία οικονομία με την πάροδο του χρόνου»*. Σαν δείκτης ανάπτυξης ορίζεται ο μακροχρόνιος μέσος ποσοστιαίος ρυθμός αύξησης του πραγματικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και υπολογίζεται σε πραγματικούς όρους, δηλαδή διορθωμένους ως προς τον πληθωρισμό, όχι σε ονομαστικούς όρους.

Είναι ο σημαντικότερος δείκτης της ανάπτυξης ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ, χρησιμοποιούνται όμως και άλλοι δείκτες, όπως για

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

παράδειγμα δείκτες που σχετίζονται με το επίπεδο υγείας, μόρφωσης και μακροβιότητας.

Η ανάπτυξη και η μεγέθυνση αναφέρονται στα πραγματικά αποπληθωρισμένα μεγέθη, δηλαδή αναφέρονται στην αύξηση της ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών. Αντίθετα η ονομαστική ανάπτυξη ή /και μεγέθυνση αφορούν στην αύξηση των τιμών των προϊόντων και των συντελεστών της παραγωγής.

Η οικονομική ανάπτυξη ειδικότερα έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης των μακροοικονομικών. Η οικονομική ανάπτυξη είναι η αύξηση της αξίας των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια χώρα, αλλά και η βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας η οποία προκύπτει από την διεύρυνση της παραγωγικής ικανότητας της χώρας και από την αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας της.

Η οικονομική μεγέθυνση είναι η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος μιας χώρας στην διάρκεια μια μακράς χρονικής περιόδου. Μια από τις εγκυρότερες θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί σχετικά είναι το μοντέλο του **Solow**. Το μοντέλο αυτό θεωρεί ότι χωρίς τεχνολογική πρόοδο, η οποία θεωρείται εξωγενής παράγοντας, μόνο η αύξηση του φυσικού κεφαλαίου και η αύξηση του μεγέθους της εργατικής δύναμης δεν είναι ικανές συνθήκες οικονομικής μεγέθυνσης. Έτσι μελετάει τη μακροχρόνια ανάπτυξη ως εξαρτώμενη από τους εξής παράγοντες: την συσσώρευση κεφαλαίου, την αύξηση του πληθυσμού και την εξέλιξη της τεχνολογικής προόδου.

Εκτός από την παραπάνω σημαντικό ρόλο στην μελέτη της ανάπτυξης έχει παίξει η θεωρία της ενδογενούς μεγέθυνσης, σύμφωνα την οποία μια από τις βασικότερες αιτίες οικονομικής μεγέθυνσης είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο, μέσα από την εξέλιξη της επαγγελματικής και όχι μόνο οντότητας του ατόμου, το οποίο εκπαιδευόμενο αποκτά δεξιότητες και γνώσεις που μπορούν να συντελέσουν σημαντικά σε οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη.

Άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η καινοτομία και γενικώς τα αποτελέσματα της Έρευνας και Ανάπτυξης. Αυτό είναι το κλειδί για την αύξηση της παραγωγικότητας, μέσω της παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών ή της βελτίωσης των υπαρχόντων.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Τέλος η πολιτική που ακολουθεί το κάθε κράτος δίνοντας έμφαση στην χρηματοδότηση υποδομών, αναλόγως των αναγκών του και της σημασίας που δίνει σε θέματα κοινωνικά, πολιτισμού, τουρισμού, απασχόλησης κ.λ.π.

### 2.2. Η Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε έμφαση στις περιφέρειες των κρατών μελών και τον πολύ σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν. Έχουν γίνει πολλές μελέτες και έχουν δαπανηθεί μεγάλα χρηματικά ποσά προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη ευρύτερων περιφερειών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η έννοια της Περιφερειακής Ανάπτυξης σημαίνει τον σχεδιασμό και την επίτευξη μεταβολών άλλοτε θετικών και άλλοτε αρνητικών, στην ίδια την κοινωνικο-οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων μιας περιφέρειας. Φροντίζει για την εξομάλυνση των ανισοτήτων που υπάρχουν εντός του εσωτερικού μιας χώρας ή ενός ευρύτερου πλαισίου χωρών ένωσης όπως την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όσο και αν οι ηγέτες διακηρύσσουν το αντίθετο, στην ουσία πάντα υπάρχουν ανισότητες, κάτι που η περιφερειακή ανάπτυξη προσπαθεί να συρρικνώσει.

Η Περιφέρεια επομένως σαν φορέας που είναι, συντελεί στη διαμόρφωση του προγράμματος αναπτυξιακής πολιτικής της περιοχής ευθύνης της καθώς ο ρόλος της είναι δυναμικός. Λαμβάνει υπόψη της κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, αλληλεξαρτήσεις από γειτονικές περιοχές, γεωμορφολογία και κλιματικές συνθήκες της περιοχής και έτσι καταρτίζει ένα πρόγραμμα το οποίο θεωρητικά τουλάχιστον είναι εφικτό να εφαρμοστεί και να φέρει θετικό αποτέλεσμα.

*Ο όρος Περιφερειακή Ανάπτυξη σημαίνει την αναγκαιότητα σύγκλισης των διαφόρων περιοχών μιας χώρας προς τον εθνικό μέσο όρο ενός ή περισσότερων κριτηρίων τα οποία ή ορίζονται από τους φορείς άσκησης πολιτικής της χώρας ή είναι το αποτέλεσμα διεργασιών και λαϊκών απαιτήσεων που εκκινούν από την βάση (εκ των κάτω ανάπτυξη) και υπαγορεύονται προς τα άνω. (Σπυρίδων Βλιάμος 2008).*

Η Περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μέσω διαρθρωτικών αλλαγών, δίκαιης κατανομής πόρων, βελτιστοποίησης της παραγωγικής ικανότητας των κατοίκων με



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

σκοπό την αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος και, συνεπώς, την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού. Η Περιφερειακή ανάπτυξη είναι ένας συνδυασμός δράσεων, σκοπών, απόψεων και μέσων η οποία μπορεί να είναι διαφορετική για κάθε Περιφέρεια ή να σχεδιάζεται από κοινού για μια μεγαλύτερη γεωγραφική περιοχή όπου θα συμμετέχουν φορείς από διαφορετικές Περιφέρειες, που όμως έχουν κοινά χαρακτηριστικά, είτε δημογραφικά, είτε γεωγραφικά, είτε ακόμα κοινωνικο-οικονομικά.

Ο τομέας που άμεσα εμπλέκεται με αυτήν την διάρθρωση και στρατηγική των περιφερειών είναι η Περιφερειακή Πολιτική, όπου μέσα από τη λήψη μέτρων για την βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων, οδηγεί στην όσο το δυνατόν περισσότερη εξομοίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων των διαφορετικών περιοχών σε μια χώρα. Η ανισοκατανομή οικονομικών δραστηριοτήτων σε μια περιοχή οφείλεται σε γεωγραφικούς ή γεωφυσικούς παράγοντες, στη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, στον τρόπο ζωής των κατοίκων ή στην ιδιοσυγκρασία τους. Η Περιφερειακή Πολιτική έχει το ρόλο της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης της κοινωνικής διανομής εισοδήματος και πλούτου, μέσα από συχνά αλληλοσχετιζόμενες ή και αλληλοσυγκρουόμενες δράσεις. (Βλιάμος, 2008).

Προς αυτήν την κατεύθυνση, η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει χωρίσει τις διάφορες χώρες σε δύο είδη επιλέξιμων περιοχών αναλόγως του ρυθμού της ανάπτυξής τους και των διαρθρωτικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν.

Επίσης χωρίζει τις περιοχές αναλόγως του πληθυσμού τους σε κοινοτικό επίπεδο σε ένα σύστημα ταξινόμησης των περιφερειών που καλείται «ονοματολογία στατιστικών εδαφικών μονάδων (NUTS)» και καταρτίζεται από τη Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε συνεργασία με τα ινστιτούτα στατιστικής της κάθε χώρας - μέλος λαμβάνοντας ακόμα υπόψη οικονομικούς, κοινωνικούς, γεωγραφικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες (Μούσης 2004).

Στην συνέχεια διαιρείται σε υποπεριφέρειες με το σύστημα «NUTS» (Nomenclature d'Unités Territoriales Statistiques - Nomenclature of Territorial Units for Statistics). Η κατηγορία «NUTS1» αναφέρεται σε περιφέρειες με πληθυσμό από 3 έως 7 εκατομμύρια πληθυσμό. Η κατηγορία «NUTS2» από 800.000 κατοίκους έως 3

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

εκατομμύρια και τέλος η «NUTS3» από 150.000 κατοίκους μέχρι 800.000 (Ευρωπαϊκή Ένωση).

### 2.3. Δείκτες μέτρησης ανάπτυξης

Ο πιο γνωστός και περισσότερο εφαρμοσμένος δείκτης είναι ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) που εισήχθη από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, σαν ένας σύνθετος δείκτης που συγκεντρώνει τρεις βασικές κοινωνικο-οικονομικές διαστάσεις ανάπτυξης και ποιότητας ζωής (μακροζωία, μορφωτικό επίπεδο και βιοτικό επίπεδο / πρόσβαση σε αγαθά εκφραζόμενη ως έσοδα). Ο δείκτης βασίζεται στην αρχή ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης του ανθρώπου, μέσα σε ένα περιβάλλον όπου διαβιεί μια επιτυχημένη ζωή με υγεία και μακροβιότητα, παρέχοντας σε αυτόν τις συνθήκες για αύξηση του εισοδήματος του και κυρίως αύξηση της ικανοποίησης που αντλεί από την ύπαρξη του. Σημαντικά στοιχεία για τον υπολογισμό του δείκτη είναι **το προσδόκιμο έτος ζωής, το μορφωτικό επίπεδο των ανθρώπων καθώς και η εξέλιξη αυτού σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης και τέλος το κατά κεφαλή ΑΕΠ.**

Αν και χρησιμοποιείται εδώ και καιρό για μετρήσεις και συγκρίσεις σε εθνικό επίπεδο, λόγω κυρίως της απλότητας της έννοιας του, του υπολογισμού του και της ερμηνείας των τιμών του, από την άλλη μεριά δεν είναι εύκολα διαθέσιμος και τα δεδομένα του σε περιφερειακό επίπεδο είναι αμφισβητήσιμα ως προς την εξαγωγή του ίδιου του δείκτη. Οι τιμές που παίρνει είναι από το 0 έως το 1, με το 1 να είναι το άριστο ενώ το 0 το χειρίστο.

Το εντυπωσιακό που ανακαλύπτει κανείς παρατηρώντας τον πίνακα κατάταξης του ΔΑΑ, είναι η σειρά των χωρών στην μακριά λίστα του πίνακα, η τιμή του ίδιου του δείκτη, ιδίως για κάποιες χώρες, το κατά κεφαλή ΑΕΠ και η δυσαναλογία που υπάρχει μεταξύ ΑΕΠ και δείκτη. Για παράδειγμα στην λεπτομερή έκθεση του 2014, η Ελλάδα βρίσκεται στην 29<sup>η</sup> θέση με ΔΑΑ 0,853, το δε ΑΕΠ είναι 24.500 \$. Σχεδόν αμέσως μετά στην 31<sup>η</sup> θέση βρίσκεται το Κατάρ με ΑΕΠ 119.000 Ριγιάλ του Κατάρ δηλαδή περίπου 26.000 \$, ενώ ο ΔΑΑ αυτής της χώρας είναι 0,851. Την πρώτη θέση κατέχει εδώ και αρκετά χρόνια η Νορβηγία με ΔΑΑ 0,944 και με μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ το

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

ποσό των 64.000 \$. Είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς την αξιοπιστία που έχει ο δείκτης, όπως επίσης ότι τα δεδομένα που μπορεί να είναι υποκειμενικά άρα οδηγούν σε συμπεράσματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ Δ.Α.Α. ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

A/A	ΧΩΡΕΣ	ΔΑΑ 2013	ΠΡΟΣΛΟΚΙΜΟ ΕΤΟΣ ΖΩΗΣ 2013	ΑΚΑΘΑΡ. ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ 2013
1	Νορβηγία	0,944	81,5	63.909
2	Αυστραλία	0,933	82,5	41.524
3	Ελβετία	0,917	82,6	53.762
4	Ολλανδία	0,915	81,0	42.397
5	Ηνωμ. Πολιτ. Αμερικής	0,914	78,9	52.308
6	Γερμανία	0,911	80,7	43.049
.....	.....	.....	.....	.....
26	Ιταλία	0,872	82,4	32.669
27	Ισπανία	0,869	82,1	30.561
28	Τσεχία	0,861	77,7	24.535
<b>29</b>	<b>Ελλάδα</b>	<b>0,853</b>	<b>80,8</b>	<b>24.658</b>
30	Σουλτανάτο του Μπρουνέι	0,852	78,5	70.883(δολάριο Μπρουνέι)
31	Κατάρ	0,851	78,4	119.029 Ριάλ
....	.....	.....	.....	.....
186	Κονγκό	0,338	50,0	444
187	Νιγηρία	0,337	58,4	873

**Πίνακας 2.1 Πηγή :Ο.Η.Ε.**

Διαπιστώνουμε πόσο εντυπωσιακά είναι τα αποτελέσματα, οι τελευταίες δύο χώρες συγκαταλέγονται στην κατηγορία χαμηλός δείκτης ανάπτυξης, ενώ οι πρώτες βρίσκονται στην κατηγορία πολύ υψηλός δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης, παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω χώρες έχουν επηρεαστεί από την τελευταία οικονομική κρίση.

Το σίγουρο είναι ότι ο ΔΑΑ μετράει την ευημερία και την ικανοποίηση που αντλεί ο άνθρωπος κατά την διάρκεια της ζωής του από παράγοντες που είναι παρεχόμενοι από το ίδιο το κράτος, άρα αν το αποτέλεσμα είναι υψηλό δηλαδή κοντά στο μηδέν σημαίνει ότι η χώρα έχει κατά κάποιο τρόπο επιτελέσει επαρκώς το σκοπό της, ενώ αν είναι χαμηλά στην λίστα σημαίνει ότι έχει πολλά ακόμα να προσφέρει στους κατοίκους της.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Η μέτρηση των περιφερειακών ανισοτήτων απασχόλησε σοβαρά τους ερευνητές στην Ελλάδα γιατί θεωρήθηκε ότι υπάρχει μια βελτίωση στους δείκτες ευημερίας στην Ελλάδα κυρίως μετά την εφαρμογή του ΚΠΣ . Έτσι οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) κατάφεραν να απομονώσουν 21 μεταβλητές και μέσα από την ανάλυσή τους να κατασκευάσουν τον **Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης**, δημιουργώντας ένα πίνακα όπου εμφανίζονται οι ελληνικές περιφέρειες με τον ΣΔΕΑ να κατατάσσει την Αττική στην πρώτη θέση.

Πολλοί άλλοι δείκτες υπάρχουν που καθένας λαμβάνει υπόψη του ίδιες ή και άλλες μεταβλητές, με διαφορετικά αποτελέσματα ο καθένας. Τέτοιοι είναι ο δείκτης τεχνολογικής ανάπτυξης, ο δείκτης περιφερειακής ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο δείκτης παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας. Οι διαφορετικές διαστάσεις που παίρνουν οι δείκτες δημιουργούν ποικίλες απόψεις για το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο της υπό διερεύνησης χώρας.

### 2.4. Εφαρμογή πολιτικών ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση σύμφωνα με το «Ευρώπη 2020» είναι το κύριο μέλημα της Ένωσης όσον αφορά τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η διαχείριση της κρίσης ενώ συνεχίζει να απασχολεί τους ηγέτες, η ανάπτυξη και η απασχόληση είναι το επόμενο στάδιο που πρέπει να κατακτήσουν. Έτσι οι αρχηγοί κρατών της Ευρώπης δημιούργησαν το «Σύμφωνο ανάπτυξης και απασχόλησης», το οποίο συμπληρώνει τη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Με την αρχή ότι η βιομηχανία μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη, ενισχύθηκαν και άλλες πρωτοβουλίες πολιτικής που λειτουργούν ως μοχλός ανάπτυξης σε πολλούς τομείς όπως οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, η γεωργία, η αλιεία. Το αμέσως επόμενο στάδιο είναι η εξεύρεση τρόπων για την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού της ενιαίας αγοράς και την παράλληλη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Έτσι καταβάλλονται προσπάθειες για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες όσων βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην κοινωνία και για να ανοιχτούν δρόμοι για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση, που θα οδηγήσουν τα κράτη μέλη σε πρόοδο και ευημερία.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Μέσα στα πλαίσια αυτού του μεγάλου και σπουδαίου έργου εφαρμόζονται παρεμβάσεις σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας.

- ❖ Πολιτική που αφορά στο σύνολο του αγροτικού τομέα, με δράσεις που υλοποιούνται από την Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ), τη Δασική Πολιτική, την Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ).
- ❖ Κοινωνική Πολιτική και Απασχόληση,
- ❖ Περιφερειακή Πολιτική
- ❖ Πολιτική Συνοχής,
- ❖ Πολιτική για τις μεταφορές, τα δίκτυα και τις υποδομές
- ❖ Πολιτική για το Περιβάλλον, την Ενέργεια και την Αειφόρο Ανάπτυξη
- ❖ Πολιτική για την Βιομηχανία, τον Τουρισμό, τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
- ❖ Πολιτική για τον Πολιτισμό, την Εκπαίδευση και την Δια Βίου Μάθηση
- ❖ Πολιτική για την Έρευνα και την Τεχνολογία
- ❖ Πολιτική για την Δημόσια Υγεία
- ❖ Πολιτική για την Προστασία των Καταναλωτών
- ❖ Πολιτική για Δίκαιη Φορολογική Μεταχείριση.

Καμιά από τις παραπάνω δράσεις και πολιτικές δεν νοούνται ανεξάρτητες και αυτόνομες. Όλες έχουν αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση με σκοπό την καλύτερη και ταχύτερη ανάπτυξη των κρατών μελών.

Όλα τα παραπάνω συμπληρώνονται από τα Εθνικά Προγράμματα ανάπτυξης, τα Περιφερειακά προγράμματα και τα Τομεακά προγράμματα ανάπτυξης, που στοχεύουν να καλύψουν την ανάγκη των επιμέρους περιοχών για θέματα κοινωνικά, εκπαίδευσης, αειφόρου ανάπτυξης και πλήθος άλλων που αποσκοπούν στην βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων μιας περιοχής.

Κάποιες πολιτικές στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των ατόμων μέσω της απασχόλησης, στην δημιουργία ίσων ευκαιριών για όλους και στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των νέων.

Άλλες πολιτικές έχουν σαν σκοπό την παροχή βοήθειας απόρων μέσω της δημιουργίας του «Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους», με την προσφορά τροφής

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

στέγης και την προσπάθεια για αξιοπρεπή διαβίωσης τους. Η βοήθεια απευθύνεται σε ενήλικες, παιδιά και ρομά.

Μεγάλο μέρος της πολιτικής για την ανάπτυξη αφορά κονδύλια για την «Έρευνα, Ανάπτυξη, Καινοτομία», με σκοπό να επεκταθεί η κοινή στρατηγική για τις βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής (BTGE), που περιλαμβάνει τη μικρο/νανοηλεκτρονική, τα προηγμένα υλικά, τη βιομηχανική βιοτεχνολογία, τη φωτονική, τη νανοτεχνολογία και τα προηγμένα συστήματα κατασκευής.

Η βιομηχανία της Ευρώπης από την άλλη μεριά βρίσκεται πολύ κοντά στο να κατακτήσει ηγετική θέση σε πολλούς στρατηγικούς τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η αεροναυπηγική, η μηχανική, το διάστημα, τα χημικά και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Έτσι δίνει έμφαση στις επενδύσεις στην καινοτομία, στην δημιουργία καλύτερων συνθηκών αγοράς, στην καλύτερη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Το άλλο μεγάλο στοίχημα της Ένωσης είναι η ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών με ότι συνεπάγεται αυτό για την εξέλιξη ευρυζωνικών υπηρεσιών, για δημόσιες ψηφιακές υποδομές υπηρεσιών, για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, ακόμα και για την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του υπολογιστικού νέφους αποβλέπει στην κινητοποίηση της δημιουργικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα με τη δημιουργία φιλικότερου περιβάλλοντος για πρόσβαση 24 ώρες το εικοσιτετράωρο επί επτά ημέρες την εβδομάδα.

Θεσπίστηκαν κανόνες για ασφαλείς διασυνοριακές ηλεκτρονικές συναλλαγές, για ασφαλέστερο και καλύτερο διαδικτυακό κόσμο για παιδιά και εφήβους, για κοινή χρήση φάσματος ραδιοσυχνοτήτων για την καινοτομία στις ασύρματες επικοινωνίες και πολλά άλλα.

Η ανάπτυξη δεν μπορεί να επιτευχθεί εάν δεν καθιερωθεί η Δικαιοσύνη στην Ανάπτυξη όπου αποτελεσματικά και αποδοτικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης σε ολόκληρη την Ευρώπη θα συμβάλουν στην προσέλκυση νέων επενδυτών και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Επιχειρήσεις και οι καταναλωτές θα μπορούν να επιλύουν ευκολότερα τις διασυνοριακές νομικές τους διαφορές, μελέτησαν τον εκσυγχρονισμό

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

των κανόνων περί αφερεγγυότητας, προτάθηκαν νέοι κανόνες ποινικού δικαίου για την καταπολέμηση της απάτης σε σχέση με τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου LIBOR το 2012, θεσπίστηκαν μέτρα για την αποφυγή χειραγώγησης της αγοράς επιτοκίων δανεισμού και επίσης προτάθηκε μια εμπειριστατωμένη μεταρρύθμιση των κανόνων της ΕΕ του 1995 για την προστασία των δεδομένων με σκοπό να ενισχυθούν τα δικαιώματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο και να τονωθεί η ψηφιακή οικονομία της Ευρώπης.

### 2.5. Αποτελεσματική διαχείριση και αποδοτικότητα πόρων

Όλα τα παραπάνω δεν είναι εύκολο να επιτευχθούν αν δε υπάρχει μια ανατροφοδότηση πληροφοριών, εάν δεν εκτιμηθούν τα αποτελέσματα των πολιτικών, εάν δεν επισημανθούν τυχόν λάθη και παραλείψεις. Έτσι η Ένωση δημιούργησε μια πλατφόρμα αποδοτικής χρήσης πόρων όπου θα παρέχεται βοήθεια και συμβουλές για την πολιτική που εφαρμόζεται. Επίσης τίθεται ο στόχος για περισσότερη καινοτομία στην οικονομία, εναρμόνιση των νέων απαιτήσεων στην γεωργία και αλιεία, στην ενέργεια και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η αποτελεσματική διαχείριση επιτυγχάνεται με την εφαρμογή της έξυπνης νομοθεσίας, όπου απλοποιείται η νομοθεσία σε θέματα διοικητικά που αφορούν την λειτουργία του δημόσιου τομέα αλλά και τις επιχειρήσεις. Με την επιτροπή εκτίμησης επιπτώσεων διασφαλίζεται η συμμόρφωση όλων με τα πρότυπα ποιότητας. Ιδρύθηκε το «EU PILOT» όπου δίνει λύσεις σε προβλήματα επιχειρήσεων .

Από τα πλέον σημαντικά βήματα για την καλύτερη διαχείριση των πόρων, είναι η εφαρμογή εσωτερικού ελέγχου όπου διενεργούνται έλεγχοι σε διευθύνσεις και υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την κατανομή του προσωπικού, τις δραστηριότητες, τις προθεσμίες πληρωμών, την δεοντολογία και εφαρμογή της διαχείρισης κινδύνων. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στη διενέργεια εσωτερικών ελέγχων, ως παράγοντα που επιτρέπει στη διοίκηση να οργανώνει καλύτερα τους στόχους της, με τη βέλτιστη χρήση των πόρων που διαθέτει. Παράλληλα εκσυγχρονίζεται η δημόσια διοίκηση σε επίπεδο ένωσης, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό, με το

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

πρόγραμμα ISA που δίνει λύσεις διαλειτουργικότητας για τις ευρωπαϊκές δημόσιες διοικήσεις και είναι μοναδικό ως προς την προσφορά του στη διευκόλυνση της διασυνοριακής και διατομεακής συνεργασίας των δημόσιων διοικήσεων.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

### 3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

#### 3.1. Συνοπτική παρουσίαση

Η Ελλάδα από το 1981 που αποτελεί επίσημα μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, έχει υλοποιήσει πολλά έργα εντός του γεωγραφικού της χώρου, με την βοήθεια και υποστήριξη των πρώτων κοινοτικών χρηματοδοτήσεων, τα λεγόμενα Μ.Ο.Π. Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα. Αυτά είχαν δώσει βαρύτητα στις ιδιαιτερότητες που παρουσίαζαν οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου, δηλαδή Ιταλία, Γαλλία και φυσικά η Ελλάδα.

Ο σχεδιασμός των Μ.Ο.Π., αποτέλεσε τον στόχο ενός μεγάλου έργου για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της Κοινότητας μέσω προγραμμάτων με μεγάλη διάρκεια που βοήθησε στην θεμελίωση της έννοιας οικονομική και κοινωνική συνοχή. Μετά την είσοδο και της Ισπανίας και Πορτογαλίας, η Ε.Ο.Κ. αποφάσισε να δώσει μεγαλύτερη σημασία στις μεσογειακές περιοχές, με σκοπό την ενδυνάμωση του αγροτικού τομέα των μεσογειακών χωρών.

Η χρηματοδότηση που δόθηκε ήταν περίπου 6,5 δις ECU, με τα 2,5 δις περίπου να πηγάζουν στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα τότε κατέθεσε έξι περιφερειακά προγράμματα (Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής), προσδοκώντας θετικά αποτελέσματα, κάτι όμως που δεν έγινε.

Το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993 δόθηκε με την προσδοκία ότι θα ληφθούν μέτρα για την ισόρροπη ανάπτυξη στο εσωτερικό της κάθε χώρας. Έτσι έρχεται το γνωστό, Α'ΚΠΣ - Α' Πακέτο Delors, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών το 1988 που ήταν ουσιαστικά ένα χρηματοδοτικό πακέτο μέτρων διαρθρωτικών παρεμβάσεων.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Καθορίζεται με αυτόν τον τρόπο για τη περίοδο 1989-1993, το συνολικό ποσό επενδύσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας κάθε χώρας, τόσο από εθνικούς πόρους όσο και από Κοινοτικούς. Σχεδιάζονται οι στόχοι –προτεραιότητες, αναλόγως των αναγκών των χωρών και δίνεται μεγάλη σημασία στον στρατηγικό προγραμματισμό. Τα έργα που σχεδιάστηκαν ήταν Interreg, Leader, Envireg, Horizon, Now, Regen, και παράλληλα υιοθετείται η αρχή της επικουρικότητας.

Αμέσως μετά τον Δεκέμβριο του 1992, εγκρίνονται οι αποφάσεις του συμβουλίου του Μάαστριχτ, με αποτέλεσμα το «δεύτερο πακέτο Delors» (Β' ΚΠΣ) για τη περίοδο 1994-1999, ενώ το 1994 με την ίδρυση της Επιτροπής των Περιφερειών και του Χρηματοδοτικού Μέσου Προσανατολισμού Αλιείας (ΧΜΠΑ).

Το 1999, έρχεται το Γ' ΚΠΣ (2000-2006) ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε εγκρίνει επίσημα τους Κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής και για τα μέσα παροχής βοήθειας προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που επρόκειτο να ενταχθούν στην κοινότητα.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) ήρθε το 2005 με την ταυτόχρονη ίδρυση το 2007 του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ΕΤΑ).

Το επόμενο μεγάλο στοίχημα είναι το όραμα «ΕΥΡΩΠΗ 2014-2020» με δράσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, που στόχο έχει την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη, με πολυετή προγράμματα χρηματοδότησης, για την στήριξη των κρατών μελών, την μεταρρύθμιση και την δημιουργία απασχόλησης, την αύξηση των ενεργών εργαζομένων πολιτών, δίνοντας προσοχή σε τομείς που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον, την καινοτομία, τη επιχειρηματικότητα.

### 3.2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

#### 3.2.1. Διαρθρωτικά Ταμεία

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία (Δ.Τ.) είναι οι μηχανισμοί και τα μέσα που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να προωθήσει τους στόχους της

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και ταυτοχρόνως είναι ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζει την περιφερειακή ανάπτυξη. Δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας με παροχή ευκαιριών σε όλους ανεξαιρέτως τους ευρωπαίους, υλοποιούν επενδύσεις και υποδομές και φροντίζουν την κατάρτιση των ατόμων στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες.

Τα διαρθρωτικά ταμεία διαχειρίζονται περίπου το ένα τρίτο του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο πίνακας στην συνέχεια παρουσιάζει τους οικονομικούς πόρους που διακινήθηκαν μέσω των κύριων ταμείων στις περιόδους προγραμματισμού 2000-2006 και 2007-2013.

### ΠΟΡΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

2000-2006

2007-2013

	ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΔΙΑΤΕΘΗΚΕ	ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑΒΛΗΘΗΚΕ	ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΔΙΑΤΕΘΗΚΕ	ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑΒΛΗΘΗΚΕ
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	129,60	124,30	200,30	68,70
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	68,50	64,50	76,60	27,10

#### Πίνακας 3.1

Τα ποσά είναι σε δις ευρώ.

Πηγή: Βάση δεδομένων InfoView της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η διαχείριση των ποσών των διαρθρωτικών ταμείων πραγματοποιείται με την βοήθεια της Επιτροπής και των αρμόδιων αρχών των χωρών. Τα κράτη μέλη σχεδιάζουν πολυετή προγράμματα, αυτά αξιολογούνται και αν κριθούν κατάλληλα εγκρίνονται από την Επιτροπή. Τα κράτη μέλη οφείλουν να τα υλοποιήσουν και η Επιτροπή οφείλει να γνωρίζει με βεβαιότητα ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν συστήματα διαχείρισης και ελέγχου τα οποία είναι αξιόπιστα, έτσι ώστε τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να χρησιμοποιούνται με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Υπάρχουν τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία καθένα από τα οποία διαχειρίζεται διαφορετικά κονδύλια και σε διαφορετικούς τομείς ανάπτυξης.

• το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), επιδιώκει την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση διορθώνοντας ανισοροπίες μεταξύ περιφερειών και χρηματοδοτεί την δημιουργία νέων υποδομών, νέων παραγωγικών επενδύσεων, νέων θέσεων απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενισχύσεις στις μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), με έμφαση,

- ✓ στην έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία·
- ✓ στη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών·
- ✓ στην κλιματική αλλαγή και τη μετάβαση προς μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα·
- ✓ στην επιχειρηματική στήριξη ΜΜΕ·
- ✓ σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος·
- ✓ στις υποδομές τηλεπικοινωνιών, ενέργειας και μεταφορών·
- ✓ στην ενίσχυση της θεσμικής επάρκειας και της αποδοτικής δημόσιας διοίκησης·
- ✓ στην υγεία, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υποδομές· και
- ✓ στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

• το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), συνεισφέρει στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, είναι το κύριο χρηματοπιστωτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις επενδύσεις στους ανθρώπους, απευθύνεται σε ανέργους και μειονεκτικές ομάδες εργαζομένων προσπαθώντας να τους εντάξει στο δυναμικό του ενεργού πληθυσμού καταρτίζοντας τους με επιπλέον προσόντα προκειμένου να επιστρέψουν στην αγοράς εργασίας κυρίως χρηματοδοτώντας δράσεις ενίσχυσης των προσλήψεων, Στοχεύει σε τέσσερις θεματικούς στόχους σε όλη την Ένωση:

- (i) προώθηση της απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων·
- (ii) προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας·
- (iii) επενδύσεις στην εκπαίδευση, στις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση· και
- (iv) ενίσχυση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Επίσης συνεισφέρει σε άλλους θεματικούς στόχους όπως η στήριξη της μετάβασης προς την οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, αποδοτική χρήση πόρων και αντοχή στην κλιματική αλλαγή, η ενίσχυση της χρήσης των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών, η ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης γεωργών, νέων καθώς και ήδη εργαζόμενων, σε περιοχές που η ανάπτυξη δεν είναι η αναμενόμενη, στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής
- το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση στον τομέα της αλιείας.

Έτσι το σύστημα ελέγχου και διαχείρισης των δαπανών έχει εκ των προτέρων καθοριστεί και συμφωνηθεί, έτσι ώστε να εφαρμόζεται ακριβώς και να είναι γνωστό σε κάθε στάδιο του ελέγχου η διαδικασία. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν να υπάρχει ένας αμφίδρομος έλεγχος μεταξύ των φορέων που παρεμβάλλονται, επομένως καλύτερος και περισσότερο αξιόπιστος τρόπος διάθεσης των πόρων αυτών.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



Γράφημα 3.1

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Είναι φανερό ότι ο έλεγχος πραγματοποιείται σε κάθε στάδιο υλοποίησης του έργου και σε κάθε διαδικασία πληρωμής. Το σημαντικό είναι ότι όλοι οι έλεγχοι καταλήγουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Φορέας Εκκαθάρισης είναι ανεξάρτητος και λαμβάνει πληροφορίες και πραγματοποιεί ελέγχους δευτέρου επιπέδου, για τους οποίους λογοδοτεί απευθείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι έλεγχοι πρώτου επιπέδου πραγματοποιούνται από την Διαχειριστική Αρχή και κυρίως από την Αρχή Πληρωμής, η οποία κρίνει και την ορθότητα των δαπανών, για όλα τα στάδια, είτε αφορά προμήθεια, είτε δημοσιότητα, είτε τρόπο πληρωμής, είτε αποφάσεις των οργάνων, ακόμα και τεχνικά χαρακτηριστικά.

Στόχος της Επιτροπής είναι, αφενός, όλες οι δαπάνες που πραγματοποιούνται να είναι νόμιμες και κανονικές και αφετέρου η βέλτιστη διαχείριση στο μέλλον.

### 3.2.2. Ταμείο Συνοχής

Ένα άλλο χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σπουδαίο ρόλο, είναι το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ), με συνεχή παρουσία και στήριξη στην ανάπτυξη των περιφερειών της Ένωσης, βοηθώντας στη σύγκλιση του επιπέδου ζωής των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως συμφωνήθηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1944 όταν συστάθηκε. Το Ταμείο Συνοχής, ενισχύει κράτη-μέλη που έχουν ακαθάριστο εθνικό προϊόν χαμηλότερο από 90% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα εξ αυτών είναι η Ελλάδα. Το Ταμείο Συνοχής παρέχει οικονομική ενίσχυση σε έργα ή ομάδες έργων με κοινή στρατηγική, κοινή επιδίωξη στόχων καθορισμένους από την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα του Περιβάλλοντος και στον τομέα των Δικτύων Υποδομής των Μεταφορών. Επίσης, το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί τη σύνταξη Προπαρασκευαστικών Μελετών που αφορούν έργα τεχνικής υποστήριξης, πληροφόρησης και δημοσιότητας. Φυσικά δε μπορεί να υπάρξει χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής και ταυτόχρονα από κάποιο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Το Ταμείο Συνοχής έχει ήδη προσφέρει σημαντικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, ενέργειες και δράσεις στους τομείς των μεταφορών

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

και του περιβάλλοντος, προκειμένου να περιοριστεί η απόκλιση των οικονομιών των χωρών αυτών από τον κοινοτικό μέσο όρο.

### **3.2.3. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων**

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.) είναι το χρηματοπιστωτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο χρηματοδοτεί έργα που έχουν στόχο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, την ισόρροπη ανάπτυξη και την καινοτομία. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων με τη συνθήκη της Ρώμης το 1958 καθόρισε τις αρχές και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης και αντλεί πόρους δανειζόμενη από τις κεφαλαιαγορές. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είναι φορέας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα χωρίς να επιβαρύνει τους οικονομικούς πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποστολή της είναι η χρηματοδότηση δημοσίων ή ιδιωτικών επενδύσεων, με παρεμβάσεις που λειτουργούν καταλυτικά για την προσέλκυση νέων πηγών χρηματοδότησης, σε τομείς όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών και των ΜΜΕ. Δημιουργεί διευρωπαϊκά δίκτυα (τηλεπικοινωνιών, ενέργειας) και διαθέτει κονδύλια για επενδύσεις στην υγεία, στην παιδεία και στην πληροφορική, καθώς και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση κυρίως στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες.

Χαρακτηριστικό της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων είναι ότι δραστηριοποιείται τόσο στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και στις Τρίτες Χώρες, στις χώρες της Μεσογείου, της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, όπως και σε έργα κοινού συμφέροντος στη Λατινική Αμερική και την Ασία.

### **3.2.4. Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία**

Η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία ένας ακόμη στόχος της πολιτικής συνοχής με σκοπό να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τις ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και τοπικών παραγόντων από διαφορετικά κράτη μέλη, με κοινές δράσεις για την εξεύρεση λύσεων σε ίδια προβλήματα.



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Μεγάλης σημασίας ενέργεια μιας και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες ξεπερνούν τα εθνικά και περιφερειακά σύνορα και απαιτούν κοινή δράση και συνεργασία στο κατάλληλο εδαφικό επίπεδο.

Συνεπώς η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία συμβάλλει ουσιαστικά στην καλλιέργεια του στόχου για εδαφική συνεργασία της νέας Συνθήκης της Λισαβόνας.

Μέσα από ανεξάρτητο κανονισμό η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία λαμβάνει καλύτερα υπόψη το διακρατικό πλαίσιο των προγραμμάτων και καταρτίζει πιο εξειδικευμένες διατάξεις για τα προγράμματα και τις δράσεις συνεργασίας, όπως έχει ζητηθεί από μεγάλο αριθμό ενδιαφερόμενων μερών. Έτσι εξασφαλίζεται και η συμμετοχή τρίτων χωρών ώστε αποτυπώνεται καλύτερα η πραγματικότητα της συνεργασίας.

Η πρόταση καθορίζει τους χρηματοδοτικούς πόρους και τα κριτήρια κατανομής στα κράτη ως εξής:

- 73,24 % για διασυνοριακή συνεργασία,
- 20,78 % για διακρατική συνεργασία, και
- 5,98 % για διαπεριφερειακή συνεργασία.

### 3.2.5. Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας

Στα πλαίσια της καλής λειτουργίας της Εδαφικής Συνεργασίας, οι τοπικοί και περιφερειακοί εταίροι θέσπισαν Ευρωπαϊκούς Ομίλους Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), με κοινό νομικό πλαίσιο που θα τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν πολύπλοκες διαφορές ανάμεσα σε εθνικούς κανόνες και κανονισμούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από σημαντικές τροποποιήσεις σχετικά με τις διαφορετικές κατηγορίες του τρέχοντος Κανονισμού για τους ΕΟΕΣ προτείνει:

- ευκολότερη σύσταση ΕΟΕΣ,
- επανεξέταση του αντικειμένου δραστηριότητας,
- δυνατότητα συμμετοχής στους ΕΟΕΣ περιφερειών εκτός ΕΕ,
- σαφέστεροι κανόνες λειτουργίας για την πρόσληψη προσωπικού, τις δαπάνες και την προστασία πιστωτών,

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

- πρακτική συνεργασία στην παροχή δημόσιων και τοπικών υπηρεσιών.

## ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

#### 4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

##### 4.1. Περιφερειακές Ανισότητες - Σύγκλιση

Οι Κολέτσης και Χλέτσος (2011) προσπαθώντας να μελετήσουν και να καταγράψουν τις ανισότητες των ελληνικών περιφερειών ανέφεραν ότι οι περισσότερες μελέτες έχουν επικεντρωθεί στην μέτρηση του ΑΕΠ και στην ύπαρξη της σ- σύγκλισης και της β-σύγκλισης. Ο στόχος της εργασίας ήταν να βρεθεί μια μέθοδος που θα ενσωματώνει και άλλες παραμέτρους προκειμένου να διερευνηθεί η εξέλιξη της ανάπτυξης για να προγραμματιστεί καλύτερα η κατανομή των πόρων. Έτσι κατάφεραν μελετώντας την κοινωνική ισότητα και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες να εξετάσουν την ποιότητα ζωής και την ευημερία, ξεπερνώντας τις αδυναμίες που παρουσίασε η προσέγγιση του ΑΕΠ και μόνο. Οι περιφερειακές ανισότητες ερευνήθηκαν σε τρία στάδια α) την επιλογή των δεικτών β) στάθμιση δεικτών και γ) ανάλυση των δεδομένων και ομαδοποίηση για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Δημιούργησαν ένα εργαλείο που θα μπορούσε να συλλάβει τις διαφορετικές διαστάσεις της ανάπτυξης, διακρίνοντας δύο πεδία έρευνας. Το πρώτο αναφερόταν στην οικονομική συνοχή και την πρόσβαση σε αγαθά, δείχνοντας έτσι τις συνθήκες διαβίωσης και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της κάθε περιοχής. Ο δεύτερος αναφερόταν στην ανταγωνιστικότητα της συγκεκριμένης περιοχής, στις μελλοντικές της ευκαιρίες και πόσο μπορούν να βελτιώσουν την καλή διαβίωση των πολιτών στο μέλλον. Έτσι δημιουργήθηκε ο νέος δείκτης μέτρησης της ανάπτυξης όπου μετρά την ανάπτυξη σε σχέση με τις επιλογές των ανθρώπων, είναι εύχρηστος και κατανοητός και επειδή είναι σύνθετος επιτρέπει στην λήψη και σύγκριση αποφάσεων. Ο βασικός δείκτης παρέμεινε και παράλληλα αναπτύχθηκαν, σύμφωνα με τους (Bobbitt, Green,

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Candura , Morgan), επιμέρους δείκτες που μπορούσαν να συγκρίνουν δεδομένα από όλες τις περιφέρειες και κατά την διάρκεια των ετών. Αυτοί ήταν οι 11 υπο-δείκτες, όπως ΑΕΠ, απασχόληση, κατοικία ανά κάτοικο, αυτοκίνητα ανά κάτοικο, οι γιατροί και οι νοσοκομειακές κλίνες ανά περιοχή, που είναι δείκτες της καθημερινής ζωής, ενώ δείκτες που σχετίζονται με τον σχηματισμό ακαθάριστων επενδύσεων, την αποταμίευση, τον αριθμό των μαθητών, τον αριθμό των σχολείων και τον αριθμό των ξενοδοχειακών κλινών, αναφέρονται στην μελλοντική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ανθρώπου και στην ανταγωνιστικότητα των περιφερειών .

Χρησιμοποίησαν τον τύπο Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ) ο οποίος βασίστηκε στις 11 μεταβλητές για κάθε περιοχή έρευνας και έτσι κατάφεραν μέσα από τις τιμές της συνολικής διακύμανσης να αναλύσουν τον δείκτη ευημερίας και ανάπτυξης για κάθε περιφέρεια και στην πάροδο των ετών.

Οι δύο ερευνητές ομαδοποίησαν κοινά χαρακτηριστικά ανάπτυξης περιοχών σε κατηγορίες ώστε η διακύμανση εντός της ίδια ομάδας να ελαχιστοποιείται, όταν αντίθετα μεγιστοποιείται μεταξύ των ομάδων. Παρατηρώντας τα αποτελέσματα, διαπίστωσαν ότι ήταν θετικά σε επίπεδο περιφερειών και δήμων και ανέπτυξαν δύο είδη ομαδοποίησης την Ιεραρχική και την Τμηματική. Η πρώτη κατατάσσει τα δεδομένα σε μια ιεραρχική σειρά και δημιουργία γραφήματος, ενώ η δεύτερη προτιμάται γιατί βασίζεται σε πληροφορίες μεταξύ των επιμέρους τμημάτων, ενώ η διακύμανση που εξάγεται είναι περίπου ίδια σε κάθε τμήμα – ομάδα, χωρίς να επηρεάζεται από ακραίες τιμές. Τα αποτελέσματα που παράγει είναι περισσότερο αξιόπιστα και χρησιμοποιείται συχνότερα από οποιαδήποτε άλλη μέθοδο.

Τα τελικά αποτελέσματα των Κολέτση και Χλέτσου (2011), εξάγονται χρησιμοποιώντας το Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης ανά περιφέρεια, αφού έχουν συμπεριληφθεί στην μελέτη οι προαναφερόμενες μεταβλητές. Όλα αυτά κατατάσσουν την κάθε μια περιφέρεια αναλόγως των εξαγόμενων τιμών, σε ένα πίνακα, που όμως αν παρατηρήσουμε αυτή η κατάταξη, διαφέρει από την αντίστοιχη κατάταξη η οποία εξάγεται μελετώντας τις τιμές του ΑΕΠ της κάθε περιοχής. Και όλα αυτά επίσης διαφοροποιούνται μεταξύ των ετών έρευνας, δηλαδή 1995, 2000 και 2007. Οι μόνες περιοχές που παρέμειναν στην ίδια σειρά και τα τρία έτη έρευνας σύμφωνα με το Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης, είναι η Κρήτη η οποία παρέμεινε στην

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

δεύτερη θέση, ενώ στην πρώτη θέση εξακολουθούν να βρίσκονται τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, περιοχές που εμφανίζουν υψηλό δείκτη ικανοποίησης των κατοίκων τους. Το εντυπωσιακό είναι ότι, σύμφωνα με την κατάταξη του ΑΕΠ, τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζουν μικρή απόκλιση σε σχέση με την προαναφερθείσα κατηγοριοποίηση, κάτι που δεν συμβαίνει για την περιοχή της Κρήτης, που εμφανίζει μεγάλη απόκλιση σύμφωνα με τον ΣΔΕΑ.

Από την άλλη μεριά η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη δεν παρουσιάζει καμία μεταβολή αν εξετάσει κανείς το ΑΕΠ, ενώ παρουσιάζει μεταβολή σύμφωνα με το ΣΔΕΑ.

Το επίσης εντυπωσιακό είναι ότι η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, η οποία ενώ βρίσκεται στις χαμηλότερες θέσεις στην λίστα του δείκτη ΣΔΕΑ, κάτι που δείχνει χαμηλό βαθμό ικανοποίησης και ευημερίας των κατοίκων, σε σχέση με το ΑΕΠ βρίσκεται σε αρκετά υψηλή θέση, πράγμα που σημαίνει ότι παρά το ικανοποιητικό εισόδημα που έχουν, εντούτοις παρουσιάζουν μικρό βαθμό ανάπτυξης καθώς τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι είναι από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας.

Η άλλη μεγάλη ανισότητα εμφανίζεται στην Κεντρική Ελλάδα όπου ενώ παρουσιάζει υψηλό δείκτη ΑΕΠ λόγω των βιομηχανιών που υπάρχουν εκεί, ο βαθμός ευημερίας των κατοίκων είναι ιδιαιτέρως χαμηλός και αυτό φαίνεται γιατί καταλαμβάνει την τελευταία θέση στον πίνακα η συγκεκριμένη περιφέρεια.

Σύμφωνα με την έρευνα των Κολέτση και Χλέτσου η συνολική εικόνα της διακύμανσης η οποία αρχικά μειώνεται και στην συνέχεια αυξάνεται, δείχνει την σημαντική μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων κατά την περίοδο αναφοράς. Στην συνέχεια ομαδοποίησαν τις ελληνικές περιφέρειες σύμφωνα με τις 11 μεταβλητές και διαπίστωσαν τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, θετικές και αρνητικές. Για παράδειγμα διαπίστωσαν την σημαντική τουριστική ανάπτυξη στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου που συνεπάγεται και οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, ενώ η περιφέρεια της δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζει υψηλό ποσοστό ανεργίας, χαμηλή τουριστική ανάπτυξη, αλλά παραδόξως υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Έτσι μπόρεσαν να κατατάξουν τις περιφέρειες σε ομάδες με διαφορετικά χαρακτηριστικά για την κάθε ομάδα, αλλά όμοια στοιχεία εντός της ομάδας αναλόγως των ετών αναφοράς.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Το τελικό συμπέρασμα ήταν ότι η μια ομάδα δείχνει το μέσο όρο όλης της Ελλάδας, η δεύτερη περιλαμβάνει περιοχές με υψηλή τουριστική ανάπτυξη και απασχόληση και η τρίτη κατηγορία, περιλαμβάνει περιοχές με υψηλή βιομηχανική ανάπτυξη.

Η ανάλυση αυτή με την μέθοδο της ομαδοποίησης βοήθησε τους μελετητές να καταλάβουν τα προβλήματα και τις ανισότητες που υπάρχουν σε κάθε περιφέρεια της Ελλάδας, να εξετάσει την σύγκλιση που παρατηρείται ανά περιοχή και σε διαφορετικές περιόδους αναφοράς και τέλος να προτείνει πιθανή χάραξη πολιτικής προσπαθώντας να αμβλύνει αυτές τις ανισότητες.

Ενώ η νεοκλασική θεωρία σύμφωνα με τον Solow υποστηρίζει ότι οι ανισότητες σε μια περιοχή μπορούν να μειώσουν το ρυθμό αύξησης της ανάπτυξης, (Sala-i-Martin, 1996) από την άλλη αντίθετες με αυτήν σχολές υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη μιας περιοχής μειώνει τις ανισότητες. (Myrdal, 1957).

Οι Πετράκος και Αρτελάρης (2006) βρήκαν ένα αρνητικό και σημαντικό  $\beta$  – συντελεστή και μια  $\beta$  –σύγκλιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ περιφερειών σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, χρησιμοποιώντας πληθυσμιακά κριτήρια. Ερεύνησαν 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες υπάγονται στην κατηγορία NUTS III και χρησιμοποίησαν την μέθοδο Σταθμισμένων Ελαχίστων Τετραγώνων και Κανονικών Ελαχίστων Τετραγώνων προκειμένου να μειώσουν περιπτώσεις λαθών στο υπολογισμό. Εκτίμησαν τη  $\beta$ -μεταβλητή, το t-statistic,  $R^2$ , την ταχύτητα σύγκλισης, την ημιζωή της έκδοσης και εξαγοράς ομολόγων και τον αριθμό των παρατηρήσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν για τις χώρες Αυστρία, Ισπανία, Ελλάδα, Γερμανία και Ιταλία ότι η ταχύτητα σύγκλισης παρουσιάζεται μόνο εάν η  $\beta$ -μεταβλητή είναι σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, ενώ η ημιζωή ομολόγων, εμφανίζεται μόνο εάν η μεταβλητή του  $\beta$ -συντελεστή είναι σημαντική και αρνητική με ταχύτητα σύγκλισης χαμηλή, εκτός αυτής της Ελλάδας που εμφανίζεται υψηλότερη. Για τις χώρες Ολλανδία, Γαλλία και Πορτογαλία η  $\beta$  -μεταβλητή είναι αρνητική, ενώ για το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο υπάρχει θετική  $\beta$  - μεταβλητή και δεν παρέχονται ενδείξεις σύγκλισης για καμία από τις χώρες αυτές. Λήφθηκε υπόψη ότι οι περισσότερες τιμές  $R^2$  είναι σχετικά χαμηλές, που σημαίνει ότι ένα μικρό μέρος της διακύμανσης των ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών εξηγείται από αρχικά επίπεδα εισοδήματος. Αυτό που διαπίστωσαν είναι ότι οι μεγαλύτερες σε πληθυσμό

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

περιοχές είναι περισσότερο προηγμένες οικονομικά, και επίσης τα στοιχεία εξάγονται σύμφωνα με το οικονομετρικό μοντέλο. Στις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται η μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων ο σταθμισμένος και μη σταθμισμένος συντελεστής διακύμανσης μειώνεται ενώ σε άλλες αυξάνεται.

Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι με το άνοιγμα των αγορών το 1990, αυξήθηκαν οι ανισότητες μεταξύ των χωρών και αυτό απογοήτευσε αυτούς που υποστηρίζουν ότι με τον ελεύθερο ανταγωνισμό οι δυνάμεις της αγοράς θα καταφέρουν να ισορροπήσουν και να επιφέρουν μια ανάπτυξη η οποία δεν θα έχει πολύ διαφορετικό ρυθμό αύξησης μεταξύ των κρατών μελών. Αντιθέτως τα νεοεισερχόμενα κράτη μέλη έδειξαν μεγαλύτερη αύξηση ανισοτήτων σε μικρότερο χρονικό διάστημα (Πετράκος , Καλλιώρας, 2004).

### 4.2. Οι Περιφερειακές Ανισότητες ως Μοχλός Ανάπτυξης

Οι Paas and Vahi (2010) στο άρθρο τους, υποστηρίζουν ότι οι φτωχότερες οικονομίες αναπτύσσονται ταχύτερα από τις πλουσιότερες οικονομίες, με σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτή, τη χρήση της καινοτομίας και της γνώσης ως μοχλό για την αύξηση της παραγωγικότητας και την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, οδηγώντας έτσι σε αύξηση του επιπέδου της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών και των περιφερειών. Η μελέτη τους βασίστηκε στην κατανομή 262 περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την μέτρηση τριών κυρίως σύνθετων δεικτών και την σχέση τους με το κατά κεφαλή ΑΕΠ των περιφερειών αυτών. Έτσι μέτρησαν την επίδραση που έχει η χρήση της γνώσης, το ανθρώπινο κεφάλαιο και η χρήση της νέας τεχνολογίας. Τον σημαντικότερο ρόλο στην περιφερειακή μεταβλητότητα του κατά κεφαλή ΑΕΠ παίζει σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα η τεχνογνωσία όπου επηρεάζει κυρίως τα παλαιότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου θεωρούνται και τα περισσότερο αναπτυγμένα και εύρωστα, γιατί επενδύουν στην Έρευνα και Ανάπτυξη για την επίτευξη επιστημονικών και τεχνολογικών προόδων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Στην συνέχεια σημαντικό ρόλο παίζει το ανθρώπινο κεφάλαιο, στο βαθμό που αξιοποιείται η εξειδίκευση και συνεχής επιμόρφωση των ατόμων για την οικονομική ανάπτυξη και τέλος η χρήση της νέας τεχνολογίας και η εφαρμογή νέων

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

τεχνολογικών επιτευγμάτων στις νέες επενδύσεις. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι το γεγονός ότι την μεγαλύτερη επιρροή ασκούν οι παραπάνω παράγοντες σε ποσοστό που φτάνει στο 1/3 του συνόλου των παρατηρήσεων, στις περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι μεταξύ 100-125% του μέσου όρου του εισοδήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2005) προβάλλουν ένα νέο μεθοδολογικό πλαίσιο για την καταγραφή των περιφερειακών ανισοτήτων, χρησιμοποιώντας το κατά κεφαλή ΑΕΠ με βάση την παρατήρηση ότι αυτό αποτυγχάνει να αποκαλύψει την πραγματικότητα. Χρησιμοποιούν τον ΣΔΕΑ με την βοήθεια 21 μεταβλητών, οι οποίες παίρνουν τιμές από το 0-100 με διασπορά μεγαλύτερη από αυτήν του ΑΕΠ. Τα αποτελέσματα ήταν μάλλον τα αναμενόμενα δεδομένου ότι οι περιφερειακές ανισότητες ενισχύουν την περιοχή της Αττικής λόγω πληθυσμιακών κριτηρίων άρα και εισοδηματικών, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την πολιτική άποψη ότι τα τελευταία χρόνια οι ανισότητες μειώνονται λόγω των αναπτυξιακών πολιτικών που ακολουθούνται, γιατί η έρευνα έχει δείξει ότι οι πολιτικές αυτές λειτουργούν προς όφελος της Αττικής και εις βάρος των άλλων περιφερειών της Ελλάδας. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004, δημιούργησαν τις υποδομές και προϋποθέσεις για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και ευημερίας των κατοίκων των περιοχών ανάπτυξης (κυρίως της Αθήνας), κάτι που αποτέλεσε εχέγγυο για τις μελλοντικές επενδύσεις στην γύρω περιοχή. Έτσι ενώ πρόθεση της κυβέρνησης ήταν να μειώσει τις περιφερειακές ανισότητες θεσπίζοντας αναπτυξιακούς νόμους, εντούτοις το δημόσιο χρέος την καθιστά πρώτη στην λίστα της επιτήρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση με αποτέλεσμα να αναγκαστεί σε περικοπές δαπανών και μικρότερη χρηματοδότηση για ανάπτυξη στην περιφέρεια.

Σε μια άλλη ερευνητική εργασία που πραγματοποιήθηκε το 2005 από τους Πετράκο, Φωτόπουλο και Καλλιώρα, εξετάζεται η βιομηχανική ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών κατά την περίοδο μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου διαρθρωτικές αδυναμίες και κακές πολιτικές οδήγησαν τις βιομηχανικές περιοχές σε παρακμή αντί σε ανάπτυξη. Παρά το γεγονός ότι προτάθηκε και έγινε προσπάθεια για βιομηχανική αποκέντρωση, επωφελήθηκαν περιοχές μητροπολιτικές, μεγάλα αστικά κέντρα, ενώ δεν ευνοήθηκαν οι μικρότερες σε πληθυσμό περιοχές. Ένα από τα



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

λάθη που οδήγησαν σε αυτήν την υπο-ανάπτυξη ήταν το γεγονός ότι στο βωμό της τουριστικής ανάπτυξης και εξέλιξης, θυσιάστηκαν αγροτικές περιουσίες, αγροτικά κεφάλαια και ο κόσμος στράφηκε περισσότερο προς αυτήν την κατεύθυνση παρά προς τον πρωτογενή τομέα. Έτσι έγινε κακή διαχείριση κοινοτικών κονδυλίων που προορίζονταν για άλλες δραστηριότητες, στηρίχτηκαν περισσότερο οι ήδη βιομηχανικά αναπτυγμένες περιοχές ενώ απαξιώθηκαν οι λιγότερο προνομιούχες.

Οι κοινωνίες διαχωρίζονται και σύμφωνα με μια άλλη κλίμακα αυτή των αστικών - αγροτικών περιοχών, των περιοχών του Βορά – Νότου και κυρίως όπως αλλιώς χαρακτηριστικά αναφέρεται Πρωτεύουσα- Επαρχία, (Καλογήρου 2010) μια κατανομή που μελετάται από μια σύνθετη μεταβλητή που είναι η σχέση του μορφωτικού επίπεδου, ιδίως μεταπτυχιακού, των κατοίκων και του μέσου εισοδήματος των νοικοκυριών και κατ' επέκταση του επίπεδου ζωής τους. Επεξηγώντας την εσωτερική μετανάστευση, μπορεί κανείς να δει τους λόγους που πραγματοποιείται κάτι που είναι ένα όπλο στα χέρια των τοπικών αρχόντων ώστε να εφαρμόσουν μια πολιτική ενίσχυσης και ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας.

Ορμώμενοι από το ίδιο περίπου κίνητρο οι Συριόπουλος και Αστερίου (1997) μελέτησαν την σύγκλιση μέσα στην Ελληνική Περιφέρεια χρησιμοποιώντας μη-γραμμική παλινδρόμηση ελαχίστων τετραγώνων. Εκτίμησαν μια περίοδο που ξεκινάει από την δεκαετία πριν την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και χωριστά την δεκαπενταετία μετά την ένταξη. Η  $\beta$ - σύγκλιση ήταν πάντα θετική με μικρές τιμές πάνω από το 0 όπως στο νεοκλασικό μοντέλο και με την βοήθεια δύο μεταβλητών το ποσοστό του ΑΕΠ στον βιομηχανικό και κατασκευαστικό κλάδο για κάθε περιφέρεια. Έτσι εκτίμησαν το σύνολο της ελληνικής περιφέρειας διαπιστώνοντας ότι υπάρχει σύγκλιση μεταξύ των περιοχών εντός μιας ευρύτερης έκτασης, ( βόρειας ή νότιας), από την άλλη όμως μεριά βρήκαν μια πόλωση μεταξύ των βόρειων περιοχών της Ελλάδας και των νότιων όπου εκεί δυσκολότερα παρουσιάζεται σύγκλιση. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν με την  $\beta$  –σύγκλιση είναι ότι οι φτωχότερες περιοχές δεν αναπτύσσονται γρηγορότερα από τις πλουσιότερες, γιατί πλησιάζοντας το επιθυμητό επίπεδο εισοδήματος της οικονομίας, ο ρυθμός αύξησης ανάπτυξης μειώνεται.

Αυτό ήταν το θέμα της έρευνας των Αλεξιάδη και Tompkins (2006) θέλοντας να δουν αν όντως σύμφωνα με την μελέτη των Συριόπουλου –Αστερίου, υπάρχει ή όχι σύγκλιση

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

μεταξύ των περιφερειών. Διαπίστωσαν ότι οι 13 ελληνικές περιφέρειες ουσιαστικά χωρίζονται σε τρεις ομάδες οι οποίες δείχνουν να συγκλίνουν μεταξύ τους. Οι δύο μεγάλες μητροπολιτικές περιφέρειες (Αττική, Κεντρική Μακεδονία) βρίσκονται στην ίδια κατηγορία με τιμές κάτω του μέσου όρου επίδοσης χωρίς να υπάρχει η τάση να προσεγγίσουν την μέση τιμή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά Εργαζόμενο. Η άλλη ομάδα παρουσιάζει σύγκλιση και η τελευταία βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο σύγκλισης.

Οι L. Michelis et al. (2004) χρησιμοποίησαν τις ίδιες περίπου μεταβλητές, ΑΕΠ κατά κεφαλή, ΑΕΠ ανά εργαζόμενο για να μετρήσουν την παραγωγικότητα της εργασίας, φορολογητέο εισόδημα ανά εργαζόμενο στην περιφέρεια αναφοράς και τον δείκτη ευημερίας ο οποίος υπολογίζεται από τους επιμέρους δείκτες κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος, χρήσης τηλεφώνου, τραπεζικές καταθέσεις κ.λ.π.. Τρία διαφορετικά μοντέλα χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα τους και διαπίστωσαν ότι και τα τρία μοντέλα είχαν τα ίδια αποτελέσματα δηλαδή, κατά την περίοδο 1981-1991 οι ελληνικές περιφέρειες παρουσίασαν  $\sigma$ - σύγκλιση μεταξύ τους με ταχύτητα σύγκλισης κάτω του 2% το οποίο είναι το όριο αναφοράς το οποίο καθόρισε ο Sala-i-Martin (1996).

Αύξηση της ανισοκατανομής του εισοδήματος σε επίπεδο νομών, δηλαδή διαχρονική  $\sigma$ -σύγκλιση διαπίστωσαν και οι Παντελάδης και Τσιάπα (2012), ενώ για την υπό συνθήκη  $\beta$ -σύγκλιση, βρήκαν ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα διαφοροποιείται μεταξύ των περιφερειών. Η διαφοροποίηση αυτή δεν παρατηρείται γεωγραφικά, αλλά εξαρτάται από την ανάπτυξη της κάθε περιοχής και τις δραστηριότητες των κατοίκων της. Έτσι περιοχές με μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη τείνουν να βρίσκονται στην ίδια κατηγορία, όπως επίσης και μεγάλα αστικά κέντρα που συγκεντρώνουν εμπορική και βιομηχανική ανάπτυξη. Αυτές οι περιοχές είναι τα νησιά, η Αττική και μητροπολιτικές περιοχές νομών της χώρας.

Οι Bobbitt L. et al. (2004) , μέσα από την εφαρμογή 14 διαφορετικών μεταβλητών, με στοιχεία από μια περιοχή των Ηνωμένων Πολιτειών, βρήκαν ένα δείκτη ευημερίας της περιοχής τον Larimer County Index of Well Being. Η ανάπτυξη του Δείκτη αυτού περιλαμβάνει πέντε στάδια: α) Προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής του δείκτη, β) Προσδιορίζει ποιοι είναι επιμέρους δείκτες που περιλαμβάνονται, γ) Εξάγονται τα αποτελέσματα των δεικτών, δ) Παρουσιάζονται και ομαδοποιούνται οι δείκτες, ε)

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Αναλύονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν. Ο δείκτης κρίθηκε ικανοποιητικός και άνω του μέσου όρου συγκριτικά με τον δείκτη του Hagerty et al.

Κατέχει την τέταρτη θέση ανάμεσα σε 22 άλλους δείκτες που μετρούν την ευημερία, που μπορεί να προσφέρει ένας τόπος στους πολίτες του. Είναι σημαντικό να γνωρίζει η κάθε περιφέρεια τι μπορεί να προσφέρει στους κατοίκους της, που νιώθουν ότι μπορούν να αποκομίσουν περισσότερα οικονομικά οφέλη, που νιώθουν ασφαλής, που έχουν αξιόπιστο σύστημα υγείας, εκπαίδευση, εργασία κ.λ.π. Έτσι είναι εφικτός ένας προγραμματισμός από την πλευρά των πολιτικών προσώπων που διοικούν μια περιοχή, είναι δυνατή η εφαρμογή μιας πολιτική με τα βέλτιστα αποτελέσματα και την καλύτερη κάλυψη των βασικών αναγκών μια κοινωνίας.

### 4.3. Παραγωγικότητα και Πρόοδος

Μια άλλη διερεύνηση του θέματος στηρίχτηκε στις διαφορές που παρουσιάζει η αύξηση της παραγωγικότητας μεταξύ των Ελληνικών νομών. Η ομάδα των Χριστόπουλου και Τσιώνα (2004) χρησιμοποίησε ένα μοντέλο ανάπτυξης με διαφορετικά ποσοστά ανά νομό λόγω της διαφορετικής παραγωγικότητας που δημιουργεί το τεχνολογικό χάσμα σε κάθε περιοχή. Αυτοί απέδειξαν ότι με την ενίσχυση του απασχολούμενου κεφαλαίου με σκοπό την αύξηση της αποδοτικότητας, οι νομοί τείνουν να συγκλίνουν μεταξύ τους στην πάροδο του χρόνου και κυρίως στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, κάτι που εξηγείται λόγω της ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος, του σημαντικότερου προϊόντος της Ελληνικής Οικονομίας.

Με την βοήθεια της εξίσωσης παραγωγής του Cobb-Douglas και με την προσθήκη μιας μεταβλητής που δείχνει το επίπεδο τεχνολογίας σε κάθε περιοχή και για δεδομένη χρονική περίοδο, βρήκαν το επίπεδο της απόδοσης ανά εργαζόμενο. Έτσι η συμβολή της εργασίας στην αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας μπορεί να είναι θετική, αρνητική ή μηδέν, ανάλογα με τις αποδόσεις κλίμακας. Το τελικό αποτέλεσμα είναι ότι τα ποσοστά αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας σχετίζονται άμεσα με το αρχικό επίπεδο παραγωγικότητας σε όλους του νομούς της ελληνικής περιφέρειας και μας δείχνουν ότι οι νομοί τείνουν να συγκλίνουν με την πάροδο του χρόνου και ότι με

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

την ενίσχυση της κεφαλαιακής έντασης παρατηρούνται διαφορές παραγωγικότητας σε επίπεδο νομών. Το σίγουρο είναι ότι δεν μπορούμε να θεωρήσουμε σταθερά τα επίπεδα παραγωγικότητας για κάθε νομό, αλλά υποθέτουμε ότι βρίσκονται σε διαδικασία σύγκλισης. Ο Williamson (1965) με την υπόθεση του ανεστραμμένου U υποστηρίζει ότι η περιφερειακή σύγκλιση μειώνεται ή σταματά σε περιόδους συνολικής ανάπτυξης και επιταχύνεται σε περιόδους με μια παρατηρούμενη αύξηση της εθνικής παραγωγής.

Η κατάρρευση του σοσιαλισμού είχε σαν αποτέλεσμα τα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παρουσιάσουν περιφερειακές ανισότητες οι οποίες ήταν στα ίδια σχεδόν επίπεδα με αυτές των παλαιών κρατών μελών ή και σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη υψηλότερα. (Αρτελάρης, Καλλιώρας, Πετράκος 2010). Η αυστηρή μελέτη της σ-σύγκλισης δείχνει την τάση της εξέλιξης των περιφερειακών ανισοτήτων και δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι νεοσύστατες ουσιαστικά οικονομίες τέτοιων χωρών μπορούν να σχηματίσουν ομάδες σύγκλισης ή κλαμπ, με αγορές που δεν μπορούν να αυτορυθμιστούν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αγκαλιάσει αυτές τις χώρες και να τις εντάξει πλήρως στο νέο οικονομικό χώρο, κάτι όμως που εμφανίζει δυσκολίες γιατί οι ίδιες οι ανισότητες δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στην ανάπτυξη και τη συνοχή, των κρατών μελών, με αποτέλεσμα ο πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την συνοχή να απομακρύνεται.

Παρόλα αυτά η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διατήρηση του περιφερειακού προϋπολογισμού και η μεταφορά κεφαλαίων προς τα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία χρειάζονται βοήθεια και ενίσχυση έτσι ώστε να μην σταματήσει η προσπάθεια για βελτίωση της οικονομίας των χωρών αυτών και την μείωση των ανισοτήτων.

Μια παρόμοια προσέγγιση προσπάθησε ο Ποδηματάς (2013) μέσα από την έρευνα για την επίδραση των ευρωπαϊκών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων στην Περιφέρεια της Θεσσαλίας με σκοπό να βρει ποια ήταν τα οφέλη αν υπήρχαν από την χρηματοδότηση των έργων μετά το 1985. Ένα από τα συμπεράσματα τα οποία κατέληξε ήταν ότι θα μπορούσαν να είχαν επιτευχθεί καλύτερα αποτελέσματα αν δεν υπήρχε μια γραφειοκρατία που δημιουργούσε εμπόδια, μια δημόσια διοίκηση σχεδόν ελλειπής και πελατειακές σχέσεις που οδηγούσαν τα κονδύλια σε λάθος χέρια και λάθος

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

έργα. Θα μπορούσαν να είχαν απορροφηθεί περισσότερα χρήματα, να είχαν επενδυθεί σε έργα ουσίας και όχι βιτρίνας, να είχε ξεκινήσει η ανάπτυξη στην Ελλάδα αμέσως μετά την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και όχι να συζητάμε ακόμα για το αν θα έπρεπε να είμαστε μέλος ή όχι.

### 4.4. Συνοχή μεταξύ των περιφερειών

Επίσης ο Άγγελος Η. (2013) στην εργασία του για την Κοινωνική Συνοχή μελετώντας την περίπτωση της Αττικής, έφτασε στα ίδια συμπεράσματα με τα παραπάνω, πιστεύοντας ότι δηλαδή ο πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής ήταν η οικονομική και κοινωνική συνοχή, και στην συνέχεια η εδαφική, μέσω της αναδιανεμητικής πολιτικής και μια πολιτική επενδύσεων, που θα είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών. Αυτό θα ήταν εφικτό με την δημιουργία μεγάλων έργων υποδομής, κάτι που υλοποιήθηκε, όχι όμως στο βαθμό που θα έπρεπε, με την ενίσχυση των επιχειρήσεων και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ώστε να αυξηθεί το κατά κεφαλήν εισόδημα. Ως ένα σημείο πραγματοποιήθηκε αυτός ο στόχος αλλά δεν ήταν αρκετό για να αλλάξει τα δεδομένα μιας χώρας και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της. Και αυτό γιατί καμιά φορά οι άνθρωποι, οι κοινωνίες, τα κράτη είναι αυτοκαταστροφικά, εφευρίσκουν εμπόδια γιατί δεν μπορούν να προλάβουν τις εξελίξεις, δεν μπορούν να νομοθετήσουν σωστά με συνέπεια τα κονδύλια απλώς να αλλάζουν προορισμό και να διατίθενται σε κράτη μέλη περισσότερο πρόθυμα να εκσυγχρονιστούν.

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης υπήρξε ένα μεγάλο βήμα προς την ανάπτυξη δεσμών εμπορικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Μεσογείου. Σύμφωνα με αυτήν που υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 1995 από δώδεκα χώρες που ενδιαφέρονταν να βελτιώσουν τις οικονομικές τους σχέσεις και να δημιουργήσουν τις βάσεις για μια μελλοντική συνεργασία, με απώτερο σκοπό την βοήθεια των ασθενέστερων χωρών από άλλες περισσότερο δυνατές και εύρωστες. ( Γιώργος Βαρούχας) . Αυτό είναι και το αντικείμενο της έρευνας, σύμφωνα με το οποίο υπάρχει πιθανότητα σύγκλισης από το γεγονός ότι οι εμπλεκόμενες χώρες προσπαθούν να αποκτήσουν στενούς εμπορικούς δεσμούς όχι μόνο λόγω των εγχώριων επενδύσεων αλλά και από το άνοιγμα των

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

αγορών στο διεθνές εμπόριο και λόγω του μεγέθους των κρατικών δαπανών. Με την μέθοδο της ανάλυσης χρονοσειρών, σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Μεσογείου και σε χρονική περίοδο σχεδόν 50 ετών διαπιστώθηκε ότι κατά κανόνα δεν υπάρχει σύγκλιση. Αντίθετα με δεδομένα πριν και μετά την σύνοδο της Βαρκελώνης, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει σύγκλιση η οποία μάλιστα ξεκινάει μετά την σύνοδο. Το συμπέρασμα γενικότερα είναι ότι η ύπαρξη σύγκλισης οφείλεται κυρίως στο εμπορικό άνοιγμα των χωρών και ότι υπάρχει μια αρνητική σχέση μεταξύ επενδύσεων και σύγκλισης, που σημαίνει ότι λειτουργεί αρνητικά η ύπαρξη χρέους όπου για να καλυφθεί απαιτούνται επιπλέον φόροι, με τελικό αποτέλεσμα την μείωση των επενδύσεων αλλά και αποταμιεύσεων.

Η ιδιαιτερότητα της Ελλάδας βρίσκεται επίσης στο γεγονός ότι υπάρχουν περιοχές όπου το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα είναι χαμηλό, γεγονός που δημιουργεί την ανάγκη για μια διαφορετική περιφερειακή πολιτική με έμφαση στις ανάγκες των συγκεκριμένων περιοχών. Ο Προδρομίδης (2006), στην εργασία του για το «ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ» τόνισε ότι προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης λειτουργούν ειδικά για το σκοπό αυτό, προσπαθώντας να δημιουργήσουν τις υποδομές εκείνες που θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων αυτών των περιοχών και να αυξήσουν το εισόδημά τους, αναλύοντας ακόμα και τους ιδιαίτερους λόγους που θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει στην μείωση του εισοδήματος. Διαπίστωσε ότι στην κορυφή της πυραμίδας της ευημερίας είναι η περιοχή της Αττικής, της Θεσσαλονίκης, και οι βιομηχανικές περιοχές γύρω από αυτές τις πόλεις, όπου παρατηρείται η μεγαλύτερη ανάπτυξη και άρα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, ενώ στο κάτω μέρος της πυραμίδας βρίσκονται οι αγροτικές περιοχές της Ελλάδας σε όποια περιφέρεια και να βρίσκονται, χωρίς να υπάρχει κάποιος άλλος διαχωρισμός. Αυτό που μπορεί να δώσει κίνητρα ανάπτυξης είναι η κατασκευή έργων που βοηθούν στην μεταφορά, μετακίνηση, διακίνηση και ανταλλαγή ανθρώπων, αγαθών και υπηρεσιών, με την ενίσχυση κυρίως των τουριστικών περιοχών.

Μια από τις μεταβλητές που συμπεριέλαβε στην μελέτη του, είναι οι κάτοικοι ανά τετραγωνικό σε μια συγκεκριμένη περιοχή, άτομα ανά νοικοκυριό, παιδιά ανά οικογένεια, μορφωτικό επίπεδο των ατόμων, παράγοντες που πάντα λαμβάνονται

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

υπόψη σε μια παρόμοια ανάλυση γιατί μπορούν να προσδιορίσουν το γενικότερο επίπεδο ευημερίας ενός κοινωνικού συνόλου. Δεδομένου ότι αξιολογούνται οι λόγοι που οδηγούν μια περιοχή σε μααρασμό ή σε άνθηση, ο μελετητής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο τομέας που αναπτύσσεται περισσότερο είναι ο δευτερογενής, αυτό προκύπτει και από την συγκέντρωση πληθυσμού γύρω από τα αστικά κέντρα, και ίσως είναι αυτός που μπορεί να εξελιχθεί ακόμα περισσότερο με εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Με την παραπάνω άποψη φαίνεται να συμφωνούν και οι Μπένος και Καραγιάννης, (2007), όπου θεωρούν ότι δεν εμφανίζεται β- σύγκλιση σε επίπεδο περιφερειών, ενώ αντίθετα εμφανίζεται σε επίπεδο νομών, όταν δεν παρουσιάζεται καθόλου σ- σύγκλιση. Η εθνική πολιτική που εφαρμόζεται σε συνδυασμό με την κοινοτική, δίνει την ευκαιρία ανάπτυξης και ευημερίας, μια και ο σκοπός της ευρωπαϊκής πολιτικής είναι να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι ανισότητες και να φτάσει η Ελλάδα στο επίπεδο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα και με τον κανόνα ότι οι φτωχότερες χώρες είναι αυτές που αναπτύσσονται γρηγορότερα από τις περισσότερο πλούσιες.

Έτσι με δεδομένο ότι ο μέσος όρος του ΑΕΠ των προς μελέτη περιοχών της Ελλάδας βρίσκεται χαμηλότερα από τον μέσο όρο του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά, οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους την μείωση της σύγκλισης του ελληνικής οικονομίας γενικότερα. Επίσης θα πρέπει να ενισχυθούν οι ασθενέστερες περιοχές, δίνοντας βαρύτητα στον πρωτογενή τομέα (αγροτικό), στον δευτερογενή (μεταποίηση), στον τουρισμό και την παραγωγή ενέργειας. Για να είναι τα αποτελέσματα σωστά πρέπει όλα τα παραπάνω να εφαρμοστούν για μεγάλο χρονικό διάστημα με εντιμότητα και συνέπεια ώστε η Ελλάδα να είναι ένα ισάξιο κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

### 4.5. Αρνητικά αποτελέσματα

Οι σύνθετοι δείκτες ανάπτυξης έχουν από την άλλη μεριά γίνει αντικείμενο επικρίσεων ως προς την ικανότητά τους να προσφέρουν σημαντική και ουσιαστική βοήθεια στην ανάλυση του επιπέδου ευημερίας των προς μελέτη περιοχών. Ο λόγος είναι κυρίως γιατί πολλές μεταβλητές που χρησιμοποιούνται είναι ποιοτικές άρα και υποκειμενικές,

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

επομένως κρίνεται η αξιοπιστία του δείκτη γενικότερα. Αυτό που σίγουρα επηρεάζει τα αποτελέσματα είναι το εισόδημα των ερωτηθέντων και ειδικότερα η πηγή του εισοδήματος (εισόδημα από εργασία, εισόδημα από άλλες πηγές). Σύμφωνα με την έρευνά του ο Booyesen (2002) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι σύνθετοι αυτοί δείκτες συνδυάζουν σκοπούς και μέσα, τα οποία είναι απαραίτητα για τις πολιτικές αποφάσεις και ως εκ τούτου μπορεί να κατευθύνονται αναλόγως του πολιτικού συμφέροντος των κυβερνώντων. Επίσης διαπίστωσε ότι η κλιμάκωση του σύνθετου αυτού δείκτη είναι αρκετά ευμετάβλητη ενώ οι δείκτες που φαίνονται περισσότερο αξιόπιστοι είναι οι διαχρονικοί δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης του UNDP, ο δείκτης της Οικονομικής Ελευθερίας, καθώς και οι Παγκόσμιοι Δείκτες Ανταγωνιστικότητας World Economic Forum's Global Competitiveness Indices. Παρόλα αυτά οι σύνθετοι δείκτες εξακολουθούν να αποτελούν αξιόλογο εργαλείο στα χέρια των επιστημόνων προκειμένου να προτείνουν λύσεις σε προβλήματα που ανακύπτουν κατά την επιλογή και υλοποίηση των πολιτικών αποφάσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Οι Diener and Suh (1997) στην μελέτη τους για την ευημερία και την ικανοποίηση που αντλούν οι άνθρωποι, εστίασαν την προσοχή τους στο θέμα της απασχόλησης και κυρίως της ανεργίας και πώς μπορεί να επηρεάσει την συνολική ευημερίας μιας περιφέρειας. Οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες μπορεί να ευθύνονται για αυτό και επίσης διαπίστωσαν ότι η ανεργία κυρίως όταν είναι ακούσια είναι δυνατόν να επιφέρει πλείστα άλλα προβλήματα, όπως παραβατική συμπεριφορά και εγκληματικότητα. Η έλλειψη προστασίας από το κράτος, η έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, είναι παράγοντες που μπορούν να καθορίσουν το βαθμό ικανοποίησης των κατοίκων. Από την άλλη μεριά ακόμα και το γεγονός ότι με την απαξίωση της εργασίας και εξαιτίας των μειωμένων μισθών μπορεί ένας εργαζόμενος να επιλέξει την κοινωνική παροχή της πρόνοιας του κράτους, παρά ένα χαμηλό μισθό σε μια εργασία η οποία δεν τον ικανοποιεί απολύτως.

Έτσι, προκύπτει το συμπέρασμα, ότι πραγματικά είναι υποκειμενική η μέτρηση της ευημερίας και από οικονομική προσέγγιση είναι ένα θέμα που μπορεί να αναλυθεί ακόμα περισσότερο. Εφαρμόζονται μέτρα και οικονομικοί δείκτες που πρέπει να συνδυαστούν με τους κοινωνικούς δείκτες προκειμένου να ερμηνεύσουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων και να συντελέσουν στην λήψη τεκμηριωμένων πολιτικών



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

αποφάσεων.

Τα διάφορα αυτά μέτρα έχουν και δυνατά και αδύναμα σημεία όμως μπορούν να λειτουργούν συμπληρωματικά. Η ίδια η ποιότητα ζωής είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη δομή που μπορεί να εξεταστεί και να ερμηνευτεί από πολλές πλευρές και από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Ιδανικότερο θα ήταν αν επιστήμονες από διαφορετικούς κλάδους κοινωνικών και οικονομικών επιστημών να εργάζονται συλλογικά για την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των δεδομένων σε μια συλλογική προσπάθεια και όχι να διατηρείται μια διαμάχη ως προς το ποιος είναι ο καλύτερος δείκτης και ποιος παρέχει περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα.

Το ερώτημα αν υπάρχει ή όχι σύγκλιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών ερευνήθηκε με ένα κλασσικό γραμμικό μοντέλο, Meliciani, Peracchi (2004), αφήνοντας έξω την ετερογένεια των παραμέτρων που χρησιμοποιήθηκαν και δεν έλαβε υπόψη του, το μικρό χρονικό διάστημα των δεδομένων, θέματα που αντιμετωπίστηκαν με τους μέσους αμερόληπτους εκτιμητές. Το αποτέλεσμα της μελέτης του ήταν ότι για τις περισσότερες ευρωπαϊκές περιφέρειες η διάμεσος του αμερόληπτου εκτιμητή ήταν περίπου 1, που σημαίνει ότι δεν παρατηρείται σύγκλιση σε αυτές τις περιοχές και για την περίπτωση που το κατά κεφαλή ΑΕΠ βρίσκεται σε επίπεδο σταθερής κατάστασης. Επίσης ο μέσος ρυθμός σύγκλισης των περιφερειών ήταν πολύ μικρός δηλώνοντας ότι τα αποτελέσματα δεν είναι ιδιαιτέρως αξιόπιστα. Η έρευνα αποκαλύπτει επίσης ότι υπάρχει μια διάσταση στην συσχέτιση της εξέλιξης των ρυθμών αύξησης και ότι αν και υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη τάση ομοιογένειας μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, εν τούτοις η εξέλιξη των ρυθμών ανάπτυξης παρουσιάζει υψηλή συσχέτιση στις περιφέρειες που βρίσκονται στην ίδια χώρα. Σε περίπτωση που ο ρυθμός ανάπτυξης της τεχνολογίας συμβαδίζει με την γενικότερη ανάπτυξη της περιφέρειας, τότε η εξάπλωση της τεχνολογίας και τα οφέλη της, είναι εμφανώς μεγαλύτερα μεταξύ των περιφερειών μια χώρας παρά μεταξύ διαφορετικών ευρωπαϊκών περιφερειών.

Η περιφερειακή ανάπτυξη έχει δείξει ότι σε κάποιες περιπτώσεις δεν λαμβάνονται υπόψη λάθη που έχουν γίνει σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, ( Petrakos, 2009) δημιουργώντας προβλήματα στην εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής. Ο λόγος

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

είναι ότι διαφορετική αντιμετώπιση χρειάζεται μια περιοχή η οποία εμφανίζει ανάπτυξη και άλλη αντιμετώπιση μια περιοχή με σοβαρά προβλήματα στην οικονομική και κοινωνική της ζωή. Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν θετικά την εξέλιξη και ανάπτυξη μιας περιοχής, μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε περίπτωση απουσίας τους, γιατί έχουν διαφορετικά αποτελέσματα από περιοχή σε περιοχή.

Οι περιφερειακές ανισότητες είναι υψηλές, επηρεαζόμενες από τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή. Αν υπάρχει σύγκλιση ή απόκλιση είναι σημείο έρευνας που μπορεί να διαπιστωθεί και από την ύπαρξη ανισότητας ή ανάπτυξης. Γενικότερα, είναι σημαντικό να υπάρχει αξιολόγηση των παρελθουσών πολιτικών αναλόγως των περιοχών, ώστε να αποφεύγονται τα ίδια λάθη και να εφαρμόζονται νέα στοιχεία που θα φέρουν θετικά αποτελέσματα.

Τα συμπεράσματα της έρευνας του Krieger-Boden, (2000) έδειξαν ότι μπορεί να υπάρξει μετακίνηση του εργατικού δυναμικού μεταξύ των περιφερειών, λόγω αύξησης της εξειδίκευσης της εργασίας που είναι πλέον απαραίτητη. Αυτό είναι εμφανές αν παρατηρήσει κανείς το εργατικό δυναμικό που είχε συγκεντρωθεί στην κεντρική Ευρώπη και απασχολείτο στις βιομηχανικές μονάδες, τώρα μετακινείται σε χώρες που βρίσκονται εκτός του κέντρου της Ευρώπης βοηθώντας έτσι στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στην μείωση της ανεργίας.

Η έρευνα επικεντρώθηκε στην εξέλιξη και στην ανάλυση των επιπτώσεων της περιφερειακής αυτής εξειδίκευσης, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές βιομηχανίες που συνθέτουν τις χώρες αυτές. Δημιουργήθηκε μια βάση δεδομένων όπου περιλαμβάνονται όλοι οι εργαζόμενοι, αναλόγως της εξειδίκευσης, της βιομηχανικής δομής της χώρας, το επίπεδο ανάπτυξης, το μέγεθος της χώρας κλπ. Στην συνέχεια αναλύεται η επίπτωση που έχει αυτή η μετακίνηση στην ανάπτυξη της χώρας, στην οικονομία της και στην εξέλιξη της βιομηχανίας της.

Το επόμενο στάδιο είναι η ανάλυση των δεδομένων για την επίδραση που έχει στο εισόδημα της περιοχής και να εντοπιστεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ εισοδήματος και ανάπτυξης των βιομηχανιών, καθώς και πόσο επηρεάζουν την διαμόρφωση των αστικών κέντρων των προς διερεύνηση περιοχών. Έτσι συμπληρώνεται μια εικόνα που δείχνει τον πληθυσμό, το είδος της εργασίας που παρέχεται και το είδος των βιομηχανιών που αναπτύσσονται.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 4.6. Η συμβολή του ιδιωτικού τομέα

Η περιφερειακή ανάπτυξη δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητη από την ανοδική πορεία και την εξέλιξη του ιδιωτικού τομέα, από την αύξηση της παραγωγικότητας των μελών που εργάζονται σε αυτόν, από την κερδοφορία και από τα επενδυτικά έργα που υλοποιούνται και συνδέονται άμεσα με την κατασκευή τεχνικών έργων, με όφελος το κοινό καλό, παρουσιάζοντας μια σημαντική θετική επίδραση προς την επίτευξη του γενικότερου στόχου της περιφέρειας. Δεν συμβαίνει το ίδιο σε τομείς που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την υγεία, οι οποίοι άπτονται της αρμοδιότητας του κράτους, σε συνάρτηση όμως και με την συμβολή των ατόμων και την θέλησή τους για ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Επομένως η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα συμπληρώνεται και καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την παραγωγικότητα της εργασίας του ιδιωτικού τομέα, για μια περιοχή αναφοράς και για έργα υποδομών, κάτι όμως που δεν συμβαίνει με τις κοινωνικές παροχές, όπως εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, όπου ο κοινωνικός τομέας δεν συνδέεται άμεσα με την παραγωγικότητα του δημοσίου τομέα. Αυτό παρατήρησαν ερευνητές για τις περιφέρειες της Ισπανίας και για την περίοδο πριν την εισροή ευρωπαϊκών κονδυλίων στα κράτη μέλη. (MAS, MAUDOS, PEREZ, URIEL, 1995).

Ένα άλλο παράδειγμα της συμβολής του ιδιωτικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών, μέσω του επενδύσεων στο οδικό δίκτυο και γενικότερα στις υποδομές, αναφέρεται στην έρευνα των Álvarez and Blázquez (2012), για τις ισπανικές και πάλι περιφέρειες, όπου η αύξηση της παραγωγικότητας μέσω των τεχνολογικών υποδομών επηρεάζει τους φορείς χάραξης πολιτικής και επίσης η οικονομική και εμπορική ανάπτυξη επηρεάζει θετικά την αύξηση της παραγωγικότητας. Το κράτος πρέπει να αναπτύξει την στρατηγική και την πολιτική του, που επιτρέπουν την βελτίωση της χρήσης των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτει μια χώρα, αξιοποιούν το εργατικό δυναμικό της και βελτιώνουν τις επενδύσεις.

Το κλειδί για την βελτίωση του εργατικού δυναμικού είναι η περαιτέρω εκπαίδευση, ενώ σχετικά με τις ιδιωτικές επενδύσεις πρέπει να υπάρχει εισροή κεφαλαίων και

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

ανάλογο θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που να επιτρέπει την ενίσχυση των παραγωγικών τομέων.

Με την βελτίωση των οδικών δικτύων και τον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών μέσων, βελτιώνεται και ενισχύεται η τοπική οικονομία, διευρύνονται οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των περιφερειών και κατά συνέπεια το κράτος αυξάνει τα έσοδά του μέσω της φορολογίας. Έτσι με μέτρα που λαμβάνουν οι πολιτικοί, ενθαρρύνουν τις επενδύσεις στις υποδομές των μεταφορών, προκειμένου να βελτιωθεί η αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής δραστηριότητας.

Στους δήμους της Σουηδίας από την άλλη μεριά, μια χώρα όπου την χαρακτηρίζει η εξαιρετική οργάνωση του κράτους, η ανάπτυξη σε όλους τους τομείς και η μικρής κλίμακας διαφθορά, οι επιχορηγήσεις του κράτους απευθύνονται σε περιοχές με χαμηλά εισοδήματα και με μεγάλο ποσοστό πληθυσμού που μπορεί να είναι είτε νέοι είτε ηλικιωμένοι, όπως επίσης σε περιφέρειες οι οποίες είναι αραιοκατοικημένες με αποτέλεσμα να χρειάζονται την πρόνοια του κράτους σε μεγαλύτερο βαθμό. Αυτά τα φαινόμενα γίνονται εντονότερα σε προεκλογικές περιόδους και σαφώς επηρεάζουν τις προτιμήσεις των ψηφοφόρων της κάθε περιοχής. (Eva Johansson, 2001).

### 4.7. Η ανάπτυξη στα χέρια της εξουσίας

Η βιομηχανία των κατασκευών στις πολιτείες των ΗΠΑ έχει επίσης υπάρξει αντικείμενο έρευνας, με αποτελέσματα που δείχνουν ότι η επίδραση της παραγωγικότητας στον τομέα των μεταφορών μπορεί να είναι διαφορετική ανάμεσα στις μεγάλες και βασικές βιομηχανίες και εμφανίζεται με χαμηλές επιδόσεις για τις βιομηχανίες παροχής υπηρεσιών, σε σύγκριση με τις βιομηχανίες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα. Οι παρατηρήσεις των ερευνητών δείχνουν επίσης ότι στις περιφέρειες της Αμερικής έχουν υψηλότερη ελαστικότητα παραγωγής για τον τομέα των μεταφορών από ότι για τις περιφέρειες στην Ευρώπη, πράγμα που εξηγείται λογικά γιατί η Αμερική έχει δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα, λόγω της έκτασής της, στις οδικές μεταφορές από ότι η Ευρώπη. Όλες οι μελέτες έχουν δείξει ότι οι δημόσιες επενδύσεις ειδικότερα στον κατασκευαστικό κλάδο των μεταφορών, είναι ένα ισχυρό εργαλείο στα

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

χέρια των ιθυνόντων και χρησιμοποιείται ως εργαλείο πολιτικής επιρροής στην διαμόρφωση της πολιτικής γνώμης των ατόμων, κυρίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Και αυτό είναι ένα κρυφό χαρτί για τους κυβερνώντες γιατί τα αποτελέσματα σε αυτές τις επενδύσεις πρέπει να είναι θετικά σε βάθος χρόνου και όχι να είναι βραχυπρόθεσμα, γιατί τότε μπορούν να φέρουν τα εντελώς αντίθετα αποτελέσματα. (Patricia C. Melo, Daniel J. Graham, Ruben Brage-Ardao).

Η πολιτική που εφαρμόζει ένα πολιτικό κόμμα, επηρεάζει σοβαρά την κατανομή των κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων, που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει να κάνει με την αναδιανεμητική πολιτική που ακολουθείται σε επίπεδο χώρας. Η κομματική πολιτική μπορεί να έχει μια τέτοια επίδραση με δύο τρόπους: Πρώτον, οι περιφέρειες μπορούν να επηρεάσουν τις κυβερνήσεις του κράτους με τέτοιο τρόπο ώστε, αν μια περιοχή δείχνει προτίμηση στην ιδεολογία του κυβερνώντος κόμματος, σημαίνει ότι συμφωνεί με την περιφερειακή πολιτική, επομένως θα μπορέσουν οι εκπρόσωποί της να ασκήσουν έντονες πιέσεις και έτσι να λάβουν μεγαλύτερο μερίδιο από τα χρήματα των διαρθρωτικών ταμείων, αφού οι κυβερνώντες δεν θα μπορούν να αρνηθούν, και Δεύτερον, περιφερειακοί κομματικοί παράγοντες μπορούν να πιέσουν άμεσα και την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και άλλων ευρωπαϊκών φορέων, προκειμένου να πετύχουν το στόχο τους.

Αν λάβουμε υπόψη αυτούς τους δύο παράγοντες, την δύναμη του κόμματος και της ιδεολογίας και την ισχύ που έχουν οι τοπικοί άρχοντες, μέσω γνωριμιών ή άλλων σχέσεων και συμφερόντων είναι πιθανό να επηρεάσουν την διανομή των ποσών προς όφελος της περιφέρειάς τους.

Δυστυχώς οι περισσότερες μελέτες για την Ευρωπαϊκή αναδιανεμητική πολιτική επικεντρώνονται κυρίως στην ανακατανομή μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή σε επίπεδο κρατών μελών οπότε αξιολογούνται σύμφωνα με το ρόλο που παίζουν κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων στο Συμβούλιο των Υπουργών. Αν και η πολιτική και προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ίση κατανομή πόρων και εντός των κρατών μελών σε επίπεδο περιφερειών τους, εντούτοις δεν έχει εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις. Αν η διαπεριφερειακή αναδιανομή είναι καθοδηγούμενη από πολιτικούς ή θεσμικούς παράγοντες, αυτό μπορεί να είναι ένας λόγος, τα διαρθρωτικά ταμεία να αποδειχθούν αναποτελεσματικά για το ρόλο των

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

οποίο αρχικά ορίστηκαν. Αυτό μπορεί να σημαίνει ακόμα και την κατάργησή τους, σύμφωνα με τις απόψεις κάποιων ερευνητών, γιατί θα οδηγήσουν σε σοβαρά πολιτικά προβλήματα ιδιαίτερα σε ευαίσθητες περιοχές. (Kemmerling and Bodenstein, 2006).

### 4.8. Προσδιοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης

Σε μια άλλη έρευνα των Πετράκο, Αρβανιτίδη, Παυλέα (2007) έγινε μια προσπάθεια για την καταγραφή μερικών από τους προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης. Με έρευνα μέσω ερωτηματολογίων που απευθυνόταν σε συγκεκριμένες ομάδες ατόμων, από τον ακαδημαϊκό χώρο, εμπλεκόμενοι στον δημόσιο τομέα και ασχολούμενοι στον ιδιωτικό. Τα αποτελέσματα είναι ότι σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη μιας χώρας παίζουν οι πολιτικές και οι θεσμικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτήν. Η οικονομική πολιτική που ακολουθεί μια χώρα στον τομέα των επενδύσεων, της έρευνας και ανάπτυξης, της χρήσης νέων πόρων και παραγωγικών μέσων, της ευελιξίας στις εισαγωγές και εξαγωγές και στην σημασία που δίνουν στην καινοτομία. Διαφοροποίηση υπάρχει ανάμεσα σε χώρες που είναι περισσότερο ή λιγότερο αναπτυγμένες. Οι μεν πρώτες εστιάζουν σε περισσότερο οικονομικούς παράγοντες ανάπτυξης με την χρήση νέων τεχνολογιών, ενώ οι δεύτερες εστιάζουν κυρίως σε θέματα κοινωνικά και δημιουργούν ένα πολιτικό πλαίσιο το οποίο είναι πρόσφορο σε ξένες επενδύσεις.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες ανάπτυξης έδειξαν ότι είναι ο ανταγωνισμός και η ευελιξία των θεσμών και των κανόνων, η αποδυνάμωση του δημόσιου τομέα και η ενίσχυση του ιδιωτικού είναι λόγοι για την αύξηση της ανάπτυξης και την αυτορρύθμιση της αγοράς. Η ανοικτή οικονομία προτιμάται από την ομάδα των ατόμων που ασχολούνται με τον ιδιωτικό τομέα, σε αντίθεση με τους εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα. Και φυσικά υπερίσχυσε η άποψη ότι καλύτερα αποτελέσματα υπάρχουν όταν παρατηρείται κοινωνική συνοχή και όχι κοινωνική ανισότητα.

Όλα τα παραπάνω είναι αποτελέσματα έρευνας που βασίζεται στις προτιμήσεις της κάθε κατηγορίας που επίσης διαφοροποιεί τα συμπεράσματα γιατί κάθε ένας από τους παραπάνω εργασιακούς τομείς έχει συγκεκριμένες απόψεις και αντλεί διαφορετικό βαθμό ικανοποίησης από τον χώρο στον οποίο βρίσκεται, που εξαρτάται όχι μόνο την

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

ίδια την εργασία του, αλλά και από τον κύκλο των ατόμων που κατά μεγάλο ποσοστό συναναστρέφεται, ανταλλάσει απόψεις, ιδέες και γενικώς μοιράζεται κοινές εμπειρίες.

### 4.9. Αποτελέσματα βιβλιογραφικής έρευνας

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι ερευνητές προβληματίστηκαν για τις ανισότητες που δημιουργούνται μεταξύ των περιφερειών, μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μεταξύ των διαφορετικών περιοχών μιας περιφέρειας. Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτά τα συμπεράσματα είναι πολλοί και ποικίλουν αναλόγως των οικονομικών συνθηκών της κάθε περιοχής, αναλόγως των κοινωνικών συνθηκών και φυσικά αναλόγως των πολιτικών αποφάσεων των κυβερνώντων.

Πολλοί επίσης είναι και οι δείκτες μέτρησης αυτών των ανισοτήτων, που κατασκευάστηκαν για να αποκρυπτογραφήσουν τα δεδομένα και να βοηθήσουν τους μελετητές να καταλήξουν στα συμπεράσματά τους. Ο κυριότερος και ο πλέον διαδεδομένος είναι ο Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης, ο οποίος αξιολογεί τις επιλογές των ανθρώπων για την απασχόληση, την εκπαίδευση, τις απαιτήσεις τους από το κράτος για την υγεία, τις επιλογές τους σχετικά με την αποταμίευση και την απόλαυση υλικών αγαθών, όπως κατοικίες και αυτοκίνητα, εξάγει αποτελέσματα για το πώς αναπτύσσεται η κάθε περιοχή και σε τι ποσοστό συμμετέχει στο ΑΕΠ της χώρας. Έτσι μέσα από αυτό προσπαθεί να εστιάσει και να εξομαλύνει τις ανισότητες που υπάρχουν και να βοηθήσει στην ανάπτυξη όλων των περιοχών αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων που έχουν, των δυνατών και αδύνατων σημείων τους.

Κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων ερευνών είναι ως προς τις ομοιότητες που παρουσιάζουν οι περιοχές αυτές μεταξύ τους, δηλαδή συνήθως οι περιφέρειες με περισσότερους κατοίκους παρουσιάζουν και υψηλότερα οικονομικά αποτελέσματα, μεγαλύτερη ανάπτυξη, ο μηχανισμός της αγοράς λειτουργεί καλύτερα, με αποτέλεσμα την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας.

Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και ευημερία μιας χώρας ή περιοχής, έχει παίξει η χρήση της καινοτομίας σαν βασικός παράγοντας ανάπτυξης και αύξησης της παραγωγικότητας και η ικανότητα των ατόμων να εντάξουν στις οικονομικές και επιχειρηματικές τους

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

δραστηριότητες, το ενδιαφέρον τους για τα νέα επιτεύγματα που θα τους οδηγήσουν σε ακόμα υψηλότερα επίπεδα ευημερίας.

Η Έρευνα και Ανάπτυξη στην οποία επενδύονται μεγάλα χρηματικά ποσά από τις ηγεσίες των χωρών για την επίτευξη επιστημονικών και τεχνολογικών προόδων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα είναι ένας άλλος παράγοντας που έχει συμβάλλει σημαντικά στην άμβλυνση των ανισοτήτων και στην εξάλειψη των διαφορών που χωρίζουν τις χώρες σε κατηγορίες αναλόγως της ανάπτυξης που σημειώνουν. Επίσης καθοριστικό ρόλο παίζει το ανθρώπινο κεφάλαιο για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η συνεχής εξέλιξη και εξειδίκευση των ατόμων, η επιμόρφωση τους ώστε να είναι περισσότερο χρήσιμοι και παραγωγικοί για την εργασία τους.

Η μείωση των ανισοτήτων οφείλεται επίσης και στις αναπτυξιακές πολιτικές που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις, πολιτικές που κατά άλλους ωφελούν τις μητροπολιτικές περιοχές, τις ήδη βιομηχανικά αναπτυγμένες, αυτές που έχουν την εύνοια των ιθυνόντων. Αυτό προκύπτει αν παρατηρήσει κανείς τα έργα υποδομών που υλοποιούνται σε περιόδους που προηγούνται της προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων, όπως για παράδειγμα το 2004 στις κυριότερες μεγάλες πόλεις της χώρας με βασικό αποδέκτη των ενεργειών αυτών την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Από την άλλη μεριά ορισμένοι ερευνητές θεωρούν ότι οι αναπτυξιακές πολιτικές βρίσκουν ανταπόκριση και απορροφώνται καλύτερα από περιοχές που είναι φτωχότερες, γιατί έχουν πραγματικά ανάγκη την προσοχή, την βοήθεια και κατά συνέπεια την επιχορήγηση του κράτους. Έτσι απορροφούν περισσότερο επικοινωνιακά τα προγράμματα που εκπονούν οι ηγέτες, τα αξιοποιούν και φροντίζουν να διατηρήσουν τα οφέλη τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα .

Σε όλα τα παραπάνω πρέπει να προστεθεί το γεγονός ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου ενώ δόθηκαν χρηματικά ποσά, εκπονήθηκαν αναπτυξιακά έργα επιχορηγήθηκαν ορισμένες περιοχές, εντούτοις λόγω της κακής διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων, διαπιστώθηκε ότι αλλού δόθηκαν τα χρήματα ενώ προορίζονταν για άλλους σκοπούς, ή στηρίχτηκαν περιοχές που δεν είχαν τόσο μεγάλη ανάγκη, γιατί παρουσίαζαν ικανοποιητικό βαθμό ανάπτυξης, σε αντίθεση με άλλες που αδικήθηκαν αν και δεν ήταν τόσο αναπτυγμένες.



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Γεγονός είναι πάντως ότι οι περιοχές μια ευρύτερης περιφέρειας μελέτης τείνουν να δημιουργούν άτυπες ομάδες, με την έννοια των κοινών χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν είτε ως προς την ανάπτυξη, είτε ως προς το εισόδημα, είτε ως προς την απασχόληση ή ακόμα ως προς το επίπεδο μόρφωσης που έχουν οι κάτοικοι. Σε αυτό μεγάλο ρόλο παίζει αν η περιοχή είναι τουριστική, αν είναι αγροτική ή αν είναι βιομηχανική. Αν ενισχυθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο με εξειδίκευση και επιμόρφωση, ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητά του, θα υπάρξει ακόμα μεγαλύτερη ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός σε όλους τους τομείς. Το σημαντικό που προκύπτει από τα παραπάνω είναι ότι δεν ευθύνονται για την ανάπτυξη ή την ύφεση μόνο οι κυβερνώντες, μόνο οι πολιτικοί και οι αποφάσεις τους, μόνο το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει για τις χρηματοδοτήσεις. Μεγάλο μερίδιο ευθύνης έχουν και τα άτομα ως πολίτες ενός τόπου και ως μονάδες παραγωγής που αποτελούν μέρος του ευρύτερου παραγωγικού συστήματος, με συμμετοχή στην οικονομία και εξέλιξη μιας περιφέρειας.

Τα κράτη μέλη που τα τελευταία χρόνια έχουν ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτά που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες ανισότητες και μεταξύ των υπολοίπων κρατών αλλά και μέσα στο ίδιο το κράτος μεταξύ των περιφερειών του. Έτσι δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στην συνοχή των κρατών κάτι που είναι κύριο μέλημα της ηγεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την μεταφορά κονδυλίων προς αυτές τις χώρες και την εκπόνηση μελετών για την απορρόφησή τους. Αυτό προϋποθέτει εκτός από τεκμηριωμένες προτάσεις ανάπτυξης, μηχανισμούς επίβλεψης και ελέγχου εντός και εκτός των κρατών αυτών, χωρίς την αρτηριοσκληρωτική γραφειοκρατία που ενδεχομένως δημιουργεί εμπόδια, ούτε και τις πελατειακές σχέσεις που αποπροσανατολίζουν κονδύλια και συχνά οράματα.

Οι συμφωνίες που συνάπτουν τα κράτη για μια κοινή πολιτική στην αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνικών και οικονομικών, οδηγούν στο άνοιγμα των αγορών, στην ανταλλαγή εμπορικών συναλλαγών, στην ανταλλαγή εργατικού δυναμικού και στον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων. Έτσι δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, ανταλλάσσεται τεχνογνωσία και εφαρμόζονται δοκιμασμένες μέθοδοι σε χώρες που οι επενδύσεις βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο. Αυτή η ανταλλαγή εργατικού δυναμικού, τεχνογνωσίας και αγαθών, παρατηρείται και μέσα στο ίδιο το κράτος με τα έργα υποδομής που υλοποιεί ο φορέας, όπως λιμάνια, αεροδρόμια, δρόμους, με την βελτίωση

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

των υφιστάμενων μέσων μεταφοράς ώστε να ενισχυθούν οι περισσότερες προβληματικές περιφέρειες. Αυτές μπορεί να είναι αγροτικές περιοχές, απομακρυσμένα νησιά που μπορούν να αναπτύξουν το τουριστικό προϊόν, ή μικρές πόλεις που μπορούν να φιλοξενήσουν μικρές ή ακόμα και μεγαλύτερες βιομηχανικές μονάδες και να βοηθήσουν σε περαιτέρω αστικοποίηση και ανάπτυξη. Εφόσον οι κάτοικοι μιας περιοχής είναι δεκτικοί στην ανάπτυξη, δεν είναι δύσκολο να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους, να εφαρμόσουν νέες μεθόδους στον πρωτογενή τομέα, καινοτομίες στον δευτερογενή και να δώσουν έμφαση στην ενέργεια ώστε να έχουν πολλαπλά οφέλη από οικονομικής άποψης, από την άποψη της προστασίας του περιβάλλοντος και να συμβάλλουν έτσι περισσότερο στο εθνικό προϊόν.

Οι αρνητικές επιπτώσεις των δεικτών μέτρησης της ανάπτυξης του ανθρώπου και κατά συνέπεια μιας περιφέρειας είναι το γεγονός ότι μετρούν στοιχεία που είναι ποιοτικά άρα δεν είναι απολύτως αξιόπιστα, είτε μετρούν στοιχεία που είναι μεν μετρήσιμα αλλά έχουν αποτελέσει εργαλείο στα χέρια των πολιτικών για την εξυπηρέτηση των δικών τους πολιτικών συμφερόντων. Σε μια τέτοια περίπτωση οι κυβερνώντες δεν παίρνουν τις σωστές αποφάσεις για την αναπτυξιακή πολιτική που εφαρμόζουν, θίγονται περιοχές παραμελημένες, ενώ ενισχύονται άλλες με λιγότερα προβλήματα, τα άτομα δεν αντλούν ικανοποίηση, ενδεχομένως χάνουν τις δουλειές τους, παρατηρείται μετακίνηση πληθυσμού και εργατικού δυναμικού, συχνά εμφανίζεται παραβατική συμπεριφορά ή εγκληματικότητα ή διάφορα άλλα κοινωνικά προβλήματα, (άστεγοι, αποδέκτες συσσιτίων, επιδημίες κ.λ.π.) και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων χωρίς να μπορεί να δοθεί λύση.

Μέσα σε όλα τα παραπάνω δεν μπορεί να μην υπολογίσει κανείς και την συμβολή του ιδιωτικού τομέα, ως κινητήριου μοχλού για την αύξηση της παραγωγικότητας, για ενίσχυση της οικονομίας ενός τόπου, για την θετική επίδραση που έχει στα άτομα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, για την επίτευξη του γενικότερου στόχου της περιφέρειας, σε θέματα όμως που δεν αφορούν εκπαίδευση, υγεία και πρόνοια γενικότερα, τομείς δηλαδή κοινωνικούς που είναι αποκλειστική μέριμνα του κράτους. Αντίθετα καθοριστικό ρόλο παίζει ο ιδιωτικός τομέας στον εκσυγχρονισμό των οδικών μεταφορών γιατί με αυτόν τον τρόπο διευρύνονται οι εμπορικές συναλλαγές με σημαντικά οφέλη για όλους. Οι μελέτες βασίζονται αρκετά στον τομέα μεταφορών και

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

υποδομών, γιατί επενδύονται μεγάλα χρηματικά ποσά για την υλοποίηση τέτοιων έργων που αποφέρουν θετικά αποτελέσματα σε όλους, πολίτες και κυβερνήσεις.

## ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

#### 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

##### 5.1. Στατιστικά συμπεράσματα

Ο κύριος στόχος του εμπειρικού τμήματος της εργασίας είναι να εκτιμήσει τους επιτρεπτικούς παράγοντες ζήτησης επενδύσεων, με έμφαση στις ποικίλες μορφές ροών κεφαλαίων, έτσι ώστε να είναι δυνατός ο σχολιασμός του επιπέδου ανάπτυξης της κάθε περιφέρειας, δεδομένης της σπουδαιότητας του πολλαπλασιαστή επενδύσεων. Έτσι θα είναι εφικτή η σύγκριση της εξέλιξης της περιφερειακής ανάπτυξης, μεσοπρόθεσμα, θα εντοπιστούν οι ανισότητες και θα διευκολυνθεί ο σχεδιασμός προγραμμάτων ανάπτυξης, μέσω της επιλογής των αποτελεσματικότερων χρηματοδοτήσεων των επενδύσεων, δεδομένων των αναγκών των ελληνικών περιφερειών, με τρόπο που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πολιτικής, η μορφή της χρηματοδότησης επενδύσεων, για τον καλύτερο προγραμματισμό και την βέλτιστη κατανομή των πόρων. Ωστόσο η ανάπτυξη εξαρτάται εκτός από τις καθαρά αγοραίες και από θεσμικές παραμέτρους οι οποίες μορφοποιούν την οικονομία, κι επομένως επηρεάζουν την κοινωνική ισότητα και την ποιότητα ζωής η οποία ορίζει με την σειρά της, την ευημερία εκτός του ΑΕΠ.

Η φύση των panel δεδομένων μας οδηγεί η περιγραφική στατιστική ανάλυση να γίνει και στις δύο διαστάσεις τους, δηλ. διαχρονικά 2005-2011 και διαπεριφερειακά των 13 περιφερειών. Πηγή των δεδομένων I/GDP είναι η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ).

Στον Πίνακα 5.6 παρουσιάζονται τα ποσά των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Παρατηρούμε αρχικά τις ιδιαίτερες αναπτυγμένες περιοχές όπως είναι η περιφέρεια Αττικής και η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Το τελευταίο ενδεχομένως εκφράζει την σχετικά έντονη κυριαρχία του μητροπολιτικού κέντρου της χώρας, όχι μόνο πληθυσμιακά, αλλά και σε επίπεδο ανάπτυξης λόγω της μεγάλης

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

συγκέντρωσης των επιχειρήσεων σε αυτές προκειμένου να ωφεληθούν από οικονομίες κλίμακος και φάσματος. Άλλες περιφέρειες που επίσης εμφανίζουν υψηλότερες επενδύσεις είναι η Κρήτη, όπου σημαντικό ρόλο παίζει ο τουρισμός αλλά και η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, η Στερεά Ελλάδα, η Θεσσαλία και η Πελοπόννησος, κυρίως λόγω των βιομηχανικών μονάδων που λειτουργούν εκεί.

Από τον Πίνακα «Βασικές Στατιστικές Διαχρονικής Μεταβολής του λόγου I/GDP (13 περιφέρειες)», διαπιστώνουμε τα παρακάτω:

Το μέσο ύψος του λόγου περιφερειακές επενδύσεις στο αντίστοιχο ΑΕΠ (I/GDP) τείνει με αυξητική τάση από το 2005, η οποία βρίσκει την μέγιστη τιμή της 30% το 2007. Το έτος 2007 εμφανίζεται ως διαρθρωτική μεταβολή (structural break) της τάσης (μέση τιμή), η οποία έκτοτε ακολουθεί έντονα και σταθερά φθίνουσα πορεία κατά την περίοδο των ετών της κρίσης, ενώ το έτος 2011 παρουσιάζεται η ελάχιστη τιμή 19%, χωρίς καμία ένδειξη αλλαγής.

Αξίζει να επισημανθεί ότι η αναστροφή της τάσης, μετά το 2007, η οποία μάλιστα αξιολογείται με σημαντική αξιοπιστία από τον μέσο αφού η σχετική διασπορά είναι μικρή ( $17% < CV < 25%$ ), προηγείται χρονικά του μεγάλου παγκόσμιου χρηματοοικονομικού κραχ του 2008, κάτι που ενδεχομένως να εξηγείται από τα ιδιαίτερα εσωτερικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής οικονομίας.

Η κατανομή της εξαρτημένης μας των σχετικών επενδύσεων (I/GDP) διαχρονικά (2005-'11) δείχνει ότι μάλλον προσεγγίζει την κανονική αφού έχει μικρή σχετική ασυμμετρία (εξαίρεση το 2009) ενώ είναι μάλλον γενικά πλατύκυρτη (πάλι με εξαίρεση το 2009 που τείνει σε μεσόκυρτη).

Από τον Πίνακα «Βασικές Στατιστικές Διαπεριφερειακής Μεταβολής του λόγου I/GDP (2005-'11)», διαπιστώνουμε τα παρακάτω:

Η τάση εντοπίζεται συνολικά στην χώρα στο 21% με σχετικά μικρή διασπορά 18%. Την ελάχιστη μέση τιμή εμφανίζει η Αττική με 17%, μάλλον στοιχείο κορεσμού, ενώ την μέγιστη 29% η Δυτική Μακεδονία μάλλον εύλογα αφού είναι μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της χώρας και επομένως εμφανίζει προοπτικές ανάπτυξης από όπου προκύπτουν οι υψηλές επενδύσεις. Η διάμεση (median) τιμή των μέσων των 13 περιφερειών είναι 23% με σχεδόν συμμετρική κατανομή γύρω της.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Όπως στην κατανομή της διαχρονικής μεταβολής της I/GDP έτσι και στην διαπεριφερειακή η μέση τιμή εκφράζει αξιόπιστα την τάση αφού και στις 13 περιφέρειες η σχετική διασπορά είναι μικρή ( $14% < CV < 29%$ ).

Το ερώτημα που δεν μπορεί να απαντηθεί από την περιγραφική μας ανάλυση, είναι αν επαρκούν για την ανάπτυξη οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται. Ο μέσος όρος των Ελληνικών επενδύσεων διαπεριφερειακά είναι 23%, ενώ στην Κρήτη οι ιδιωτικές επενδύσεις με 26% είναι πάνω από τον μέσο όρο των περιφερειών της Ελλάδας, κάτι που εκφράζει υψηλότερες προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης.

Επόμενος στόχος του εμπειρικού τμήματος της εργασίας είναι να διερευνήσει την επίδραση των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων ως μια μορφή ροών κεφαλαίων, στην αύξηση ή μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, και κατ' επέκταση στο επίπεδο ανάπτυξης της κάθε περιφέρειας, καταρχάς με περιγραφικά στατιστικά κριτήρια.

Στο πίνακα 5.7 ο λόγος των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων στο αντίστοιχο ΑΕΠ (GR/GDP) για την Περιφέρεια Αττικής, σταθερά φθίνουσα τάση από το 2005, με ελάχιστη τιμή της 0,04% τα έτη 2007 και 2008. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι μετά την ολοκλήρωση του Γ' ΚΠΣ τα ποσά των κεφαλαίων που εισέρεαν στην περιφέρεια Αττικής λίγο μόνο τόνωσαν τις επενδύσεις. Μετά τα δύο αυτά έτη του οικονομικού κενού, παρατηρείται μια έντονη και εντυπωσιακή άνοδος των ευρωπαϊκών κεφαλαίων, γεγονός που οφείλεται στην με ραγδαίους ρυθμούς εκκίνηση και υλοποίηση του ΕΣΠΑ.

Η κατανομή της εξαρτημένης μεταβλητής των επιδοτήσεων (GR/GDP) διαχρονικά (2005-2011) δεν μοιάζει καθόλου κανονική κατά τα έτη 2008-2011 εμφανίζεται με θετική ασυμμετρία και ελαφρά πλατύκυρτη.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 5.2. Το θεωρητικό υπόβαθρο και τα δεδομένα μας σε αυτό

Χρησιμοποιούμε το παρακάτω εκλεκτικό (νεοκλασικό και επιταχυντή) υπόδειγμα επενδύσεων (Mileva, 2007; Eklund, 2013)<sup>1</sup> για τις 13 ελληνικές περιφέρειες (πλέον το σύνολο της χώρας, 1η «περιφέρεια») την περίοδο 2005-2011 που είχαμε στατιστικά δεδομένα για τις κύριες μεταβλητές μας.

$$I_{i,t} = \beta_1 I_{i,t-1} + \beta_2 K_{i,t} + \beta_3 X_{i,t} + u_{i,t} \quad (1)$$

Όπου:

$I_{i,t}$  = ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου ως λόγος του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, είτε του συνόλου της χώρας (1η «περιφέρεια») είτε των δεκατριών (13) περιφερειών της, για την περίοδο 2005-2011 (ετήσιες παρατηρήσεις).  $I_{i,t-1}$  η υστέρηση μιας περιόδου (έτους) της προηγούμενης «εξαρτημένης» μεταβλητής μας.  $K_{i,t}$  μήτρα συνιστωσών ξένων ροών χρηματικών κεφαλαίων, προφανώς ενδογενής των επενδύσεων, -άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), δάνεια και χαρτοφυλάκια μετοχών και χρεογράφων- επίσης ως λόγος του ΑΕΠ κατά περίπτωση εθνικού ή περιφερειακών. Λόγω έλλειψης δεδομένων στην  $K_{i,t}$  περιλάβαμε μόνο τις ροές από την ΕΕ σε κεφάλαια ΚΠΣ+ΕΣΠΑ, ορίζοντας την υπόψη ερμηνευτική ως  $s_{i,t}$ .  $X_{i,t}$  μήτρα μεταβλητών ελέγχου:  $prp_{i,t}$  εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο (TRD4PAY), λογαριασμός κατανομής πρωτογενούς εισοδήματος (χρήσεις), Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, ΕΛΣΤΑΤ σε τρέχουσες τιμές ευρώ, επίσης ως λόγος του ΑΕΠ κατά περίπτωση εθνικού ή περιφερειακών. Η  $prp_{i,t}$  θεωρήθηκε προσεγγιστική (proxy var.) της «ρευστότητας αλλά και επιχειρηματικότητας» από το παραγόμενο περιουσιακό εισόδημα κατά τόπους.  $bpy_{i,t}$  ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων (TRB5) λογαριασμός κατανομής πρωτογενούς εισοδήματος (χρήσεις),

---

<sup>1</sup> Mileva, E., 2007, *Using Arellano-Bond Dynamic Panel GMM Estimators in STATA*, Fordham University, Economics Department (July, 9 2007). Eklund, J.E., 2013, *Theories of Investment: A theoretical review with empirical applications*, *Swedish Entrepreneurship Forum Working Paper* 2013:22.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια, ΕΛΣΤΑΤ σε τρέχουσες τιμές ευρώ, επίσης ως λόγος του ΑΕΠ κατά περίπτωση εθνικού ή περιφερειακών. Η  $brgy_{i,t}$  θεωρήθηκε προσεγγιστική (proxy var.) της «της εν γένει τοπικής παραγωγικότητας»,  $gy_t$  ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της χώρας, ως προσεγγιστική μεταβλητή του αποτελέσματος του επιταχυντή.  $u_{i,t} = v_i + \varepsilon_{i,t}$  ο όρος σφάλματος. Αυτός περιλαμβάνει καταρχάς, τα διαχρονικά σταθερά ( $v_i$ ) χαρακτηριστικά των περιφερειών όπως πχ. γεωγραφία και δημογραφία, τα οποία συνήθως συσχετίζονται με τις ερμηνευτικές  $K_{i,t}$  και  $X_{i,t}$  δηλ. τα λεγόμενα «fixed effects», ή «μη-παρατηρούμενα χαρακτηριστικά ιδιοσυγκρασίας» των περιφερειών, καθώς επίσης και τα παρατηρούμενα σφάλματα  $\varepsilon_{i,t}$  που υποθέτουμε ότι είναι *i.i.d.* Οι πηγές όλων των δεδομένων είναι από την ΕΛΣΤΑΤ εκτός από τις κοινοτικές επιδοτήσεις που τις αντλήσαμε από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Το παραπάνω υπόδειγμα (1) είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με συνέπεια από εκτιμητές ελαχίστων τετραγώνων επειδή περιλαμβάνει στην δομή του τουλάχιστον τρεις (3) πηγές ενδογένειας : α) ταυτόχρονη ενδογένεια (simultaneity) αν  $E(\varepsilon_{i,t}|X_{i,t}, K_{i,t}) \neq 0$ , β) Μη-παρατηρούμενη ετερογένεια αν  $E(v_i|X_{i,t}, K_{i,t}) \neq 0$  και γ) δυναμική ενδογένεια αν  $E(\varepsilon_{i,s}|X_{i,t}, K_{i,t}) \neq 0, \forall s < t$ . Έτσι, μπορεί με μέθοδος FE να αντιμετωπίζει την μη-παρατηρούμενη ετερογένεια αλλά όχι τις άλλες δύο πηγές ενδογένειας. Για το σύνολο των οικονομετρικών αυτών προβλημάτων ενδογένειας ευτυχώς υπάρχουν συνεπείς εκτιμητές δυναμικών μεθόδων όπως οι LSDV (Bruno, 2005a) για το τυπικό αυτοπαλίνδρομο υπόδειγμα panel data ή εκείνοι των Arellano-Bond (1991, 1998 κλπ) και των σύγχρονων επεκτάσεών τους σε συστήματα.

### 5.3. Στατιστική ανάλυση.

Η στατιστική ανάλυση ξεκινά με τα περιγραφικά κριτήρια των panel δεδομένων μας. Οι βασικές στατιστικές δίνονται στον παρακάτω Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Βασικές Στατιστικές του panel



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

Variable		Mean	Std. Dev.	Min	Max	Observations	
i	overall	.2319273	.0535631	.1223413	.3840471	N =	98
	between		.0323937	.172657	.2878036	n =	14
	within		.0434115	.1189559	.352681	T =	7
s	overall	.0259254	.0147749	.0038983	.0665513	N =	98
	between		.0107141	.0079561	.0449665	n =	14
	within		.010517	-.0006507	.0495173	T =	7
pyp	overall	.0106918	.0039406	.004092	.030027	N =	84
	between		.0019968	.0074243	.0140175	n =	14
	within		.0034324	.0046753	.0267013	T =	6
bpy	overall	.6992023	.0712862	.568707	.855431	N =	84
	between		.0676816	.5985152	.8137272	n =	14
	within		.0278724	.6380901	.7815819	T =	6
gy	overall	.0151422	.0536653	-.0816737	.0821728	N =	98
	between		0	.0151422	.0151422	n =	14
	within		.0536653	-.0816737	.0821728	T =	7

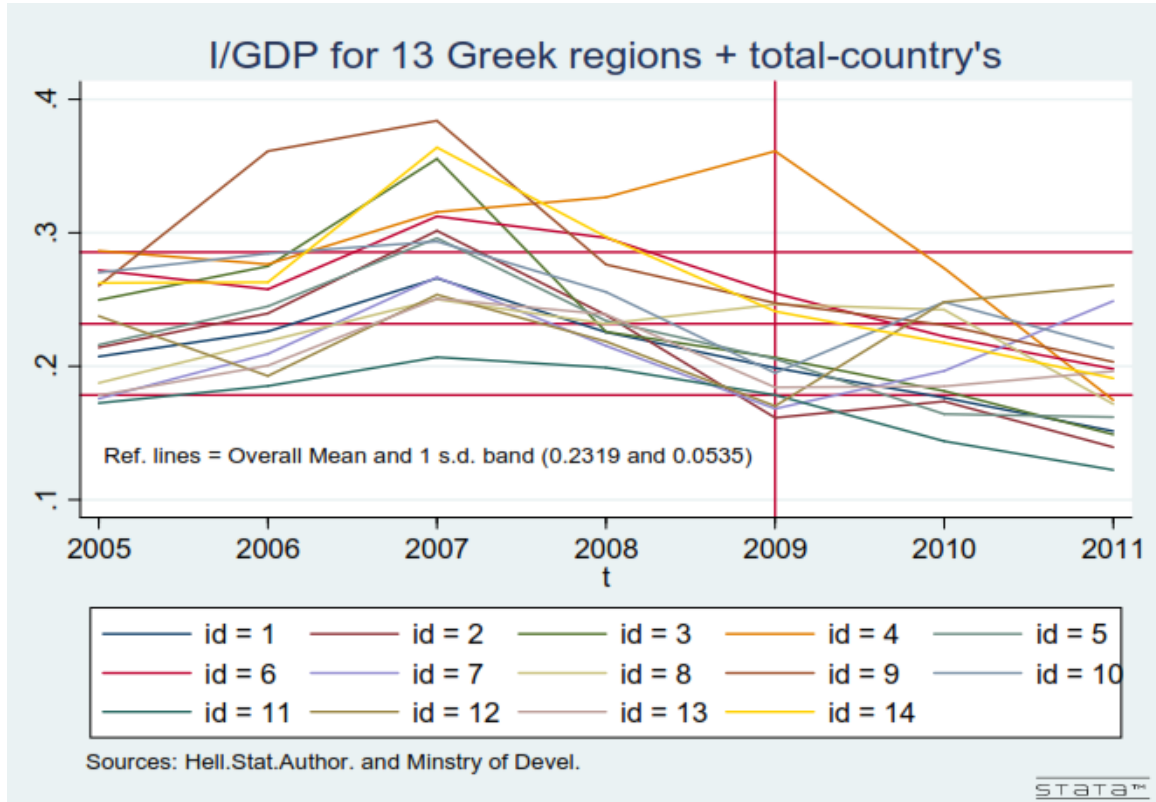
Την μεγαλύτερη σχετική διασπορά ( $CV=s.d./mean$ ) παρατηρούμε στον ρυθμό μεγέθυνση (*gy*) με 358%, την αμέσως επόμενη στις χρηματοροές ευρωπαϊκών κονδυλίων (*s*) με 57%, ενώ στο εισόδημα περιουσίας (*pyp*) καταγράφουμε 36% συντελεστή μεταβλητότητας και τέλος περίπου 10% για το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων (*bpy*). Αξίζει να επισημάνουμε για την *gy* ότι δείχνει μηδενική τυπική απόκλιση μεταξύ των περιφερειών αφού τα δεδομένα για το πραγματικό ΑΕΠ είναι μόνο ετήσια. Επομένως αυτά τα «επαναλάβουμε» στις 13 περιφέρειες, από όπου και το υπόψη αποτέλεσμα.

Στην συνέχεια κατασκευάζουμε πλήθος διαγραμμάτων για να αντιληφθούμε την «παραστατική εικόνα» των δεδομένων τόσο διαχρονικά όσο και διαστρωματικά (εδώ διαπεριφερειακά), έτσι ώστε να εξειδικεύσουμε καλύτερα τα υποδείγματα προς εκτίμηση.

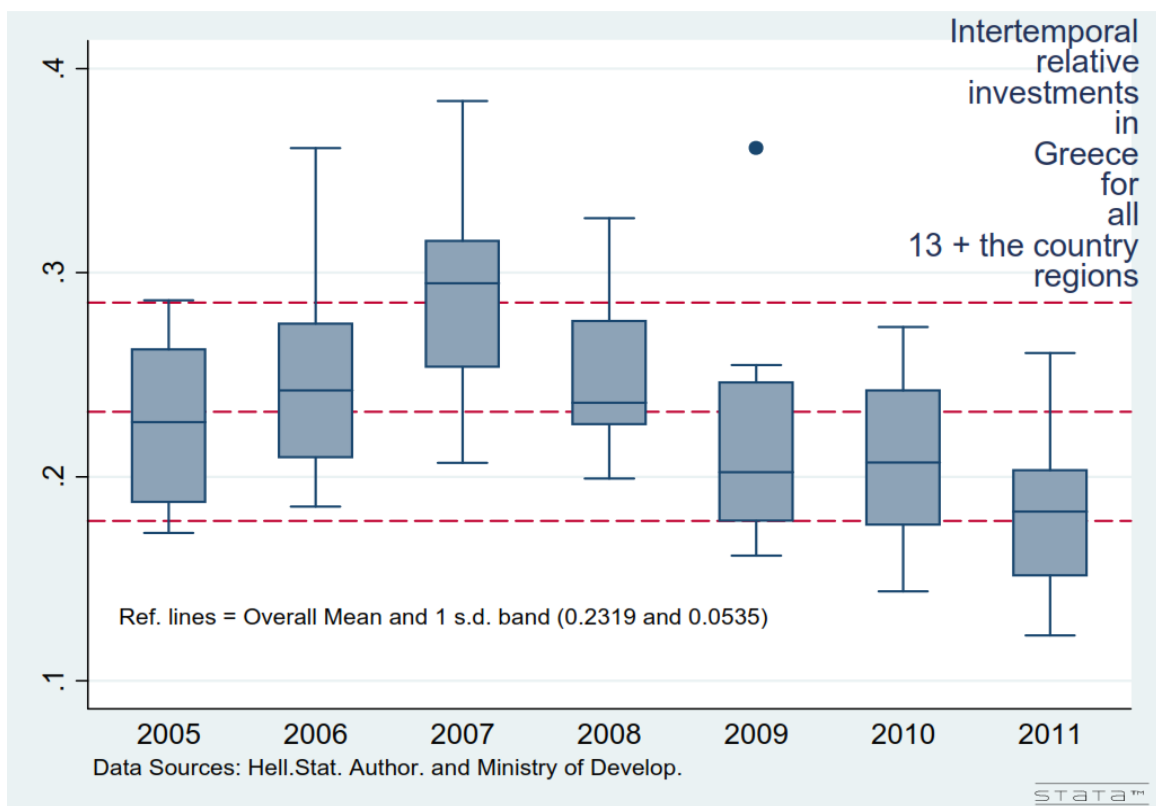
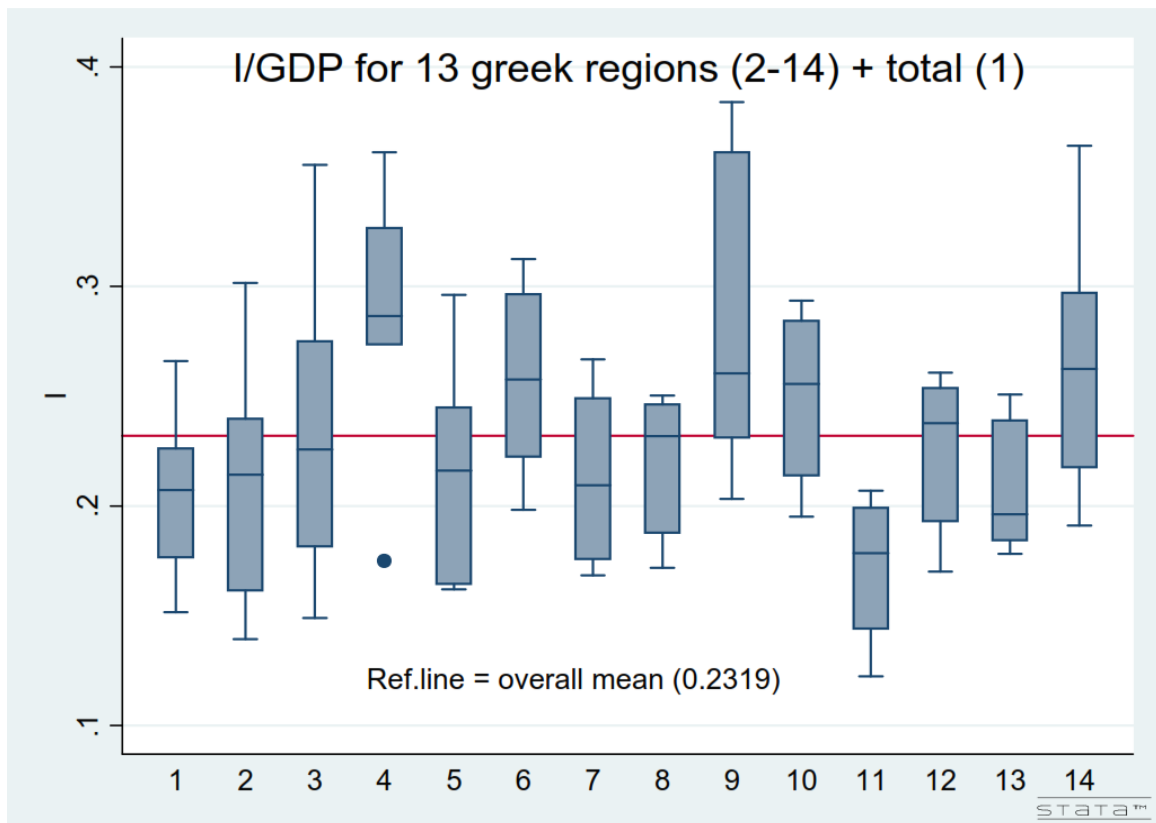
# Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

## Διαγράμματα 1.

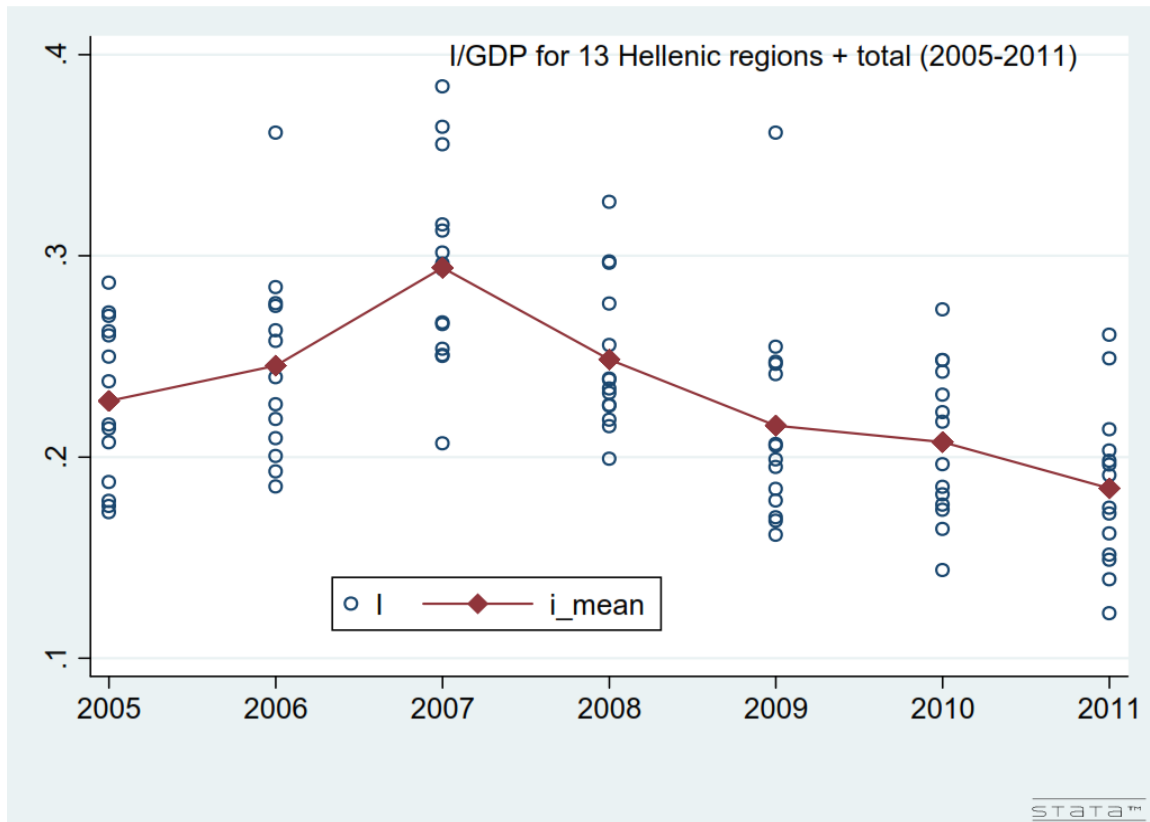
Διαχρονική και διαπεριφερειακή συμπεριφορά των επενδύσεων στο ΑΕΠ (I/GDP)



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



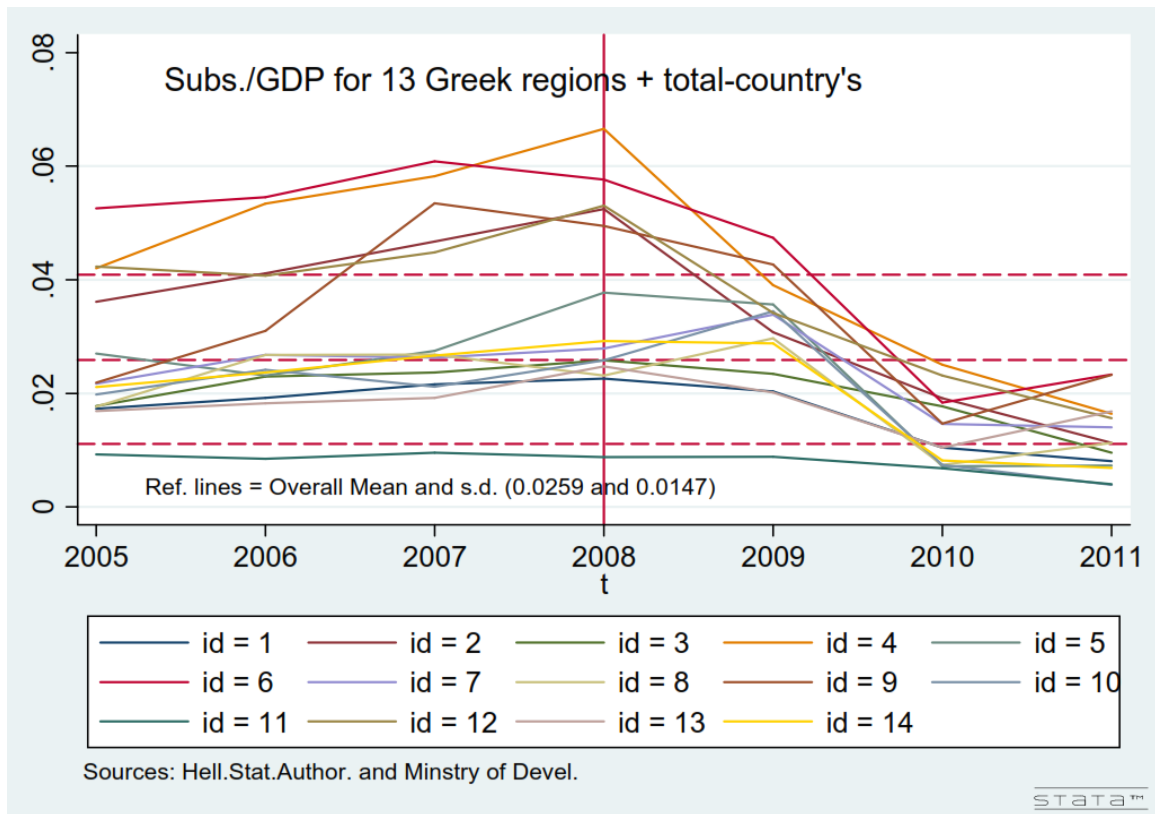
Από τα διαγράμματα 1 για την εξαρτημένη ( $I/GDP$ ) παρατηρούμε, καταρχάς, *διαχρονικά* ανοδική τάση του μέσου των περιφερειών μέχρι και το 2007 και στην συνέχεια φθίνουσα, ενώ το ενδοτεταρτημοριακό εύρος ( $q3-q1$ ) ή το 50% των επενδύσεων βρίσκεται στην ζώνη 1 τυπικής απόκλισης από τον συνολικό μέσο ( $0,2319 \pm 0,0535$ ), δηλ. στο διάστημα  $[17,84\%, 28,54\%]$  του ΑΕΠ. Η τάση αυτή δεν ισχύει για το 2007 και το 2011. Για μεν το 2007,  $\max(I)$  η διάμεση τιμή βρίσκεται λίγο πάνω από το πάνω όριο της 1 s.d., υποδεικνύοντας το κάτω 50% για όλες τις περιφέρειες περίπου στο 29% του εκάστοτε ΑΕΠ με την μεγαλύτερη διαστρωματική διασπορά, ενώ το 2011 φαίνεται το αντίθετο, δηλ. ότι η διάμεσος είναι λίγο πάνω από το κάτω όριο της 1 s.d. του μέσου, με άλλα λόγια πάλι το 50% (πάνω) των επενδύσεων διαπεριφερειακά ήταν πάνω από 19% περίπου του εκάστοτε ΑΕΠ. Αντίθετα, *διαπεριφερειακά*, διαπιστώνουμε έντονη ασυμμετρία, με τις μισές περίπου περιφέρειες να έχουν θετική (μέσος > διάμεσος) ασυμμετρία σε σχέση με τον «συνολικό» μέσο και τις υπόλοιπες αρνητική ασυμμετρία, ενώ χαρακτηριστικό της έντονης μεταβλητότητας της εξαρτημένης των σχετικών επενδύσεων ( $I/GDP$ ) διαπεριφερειακά είναι ότι για την

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

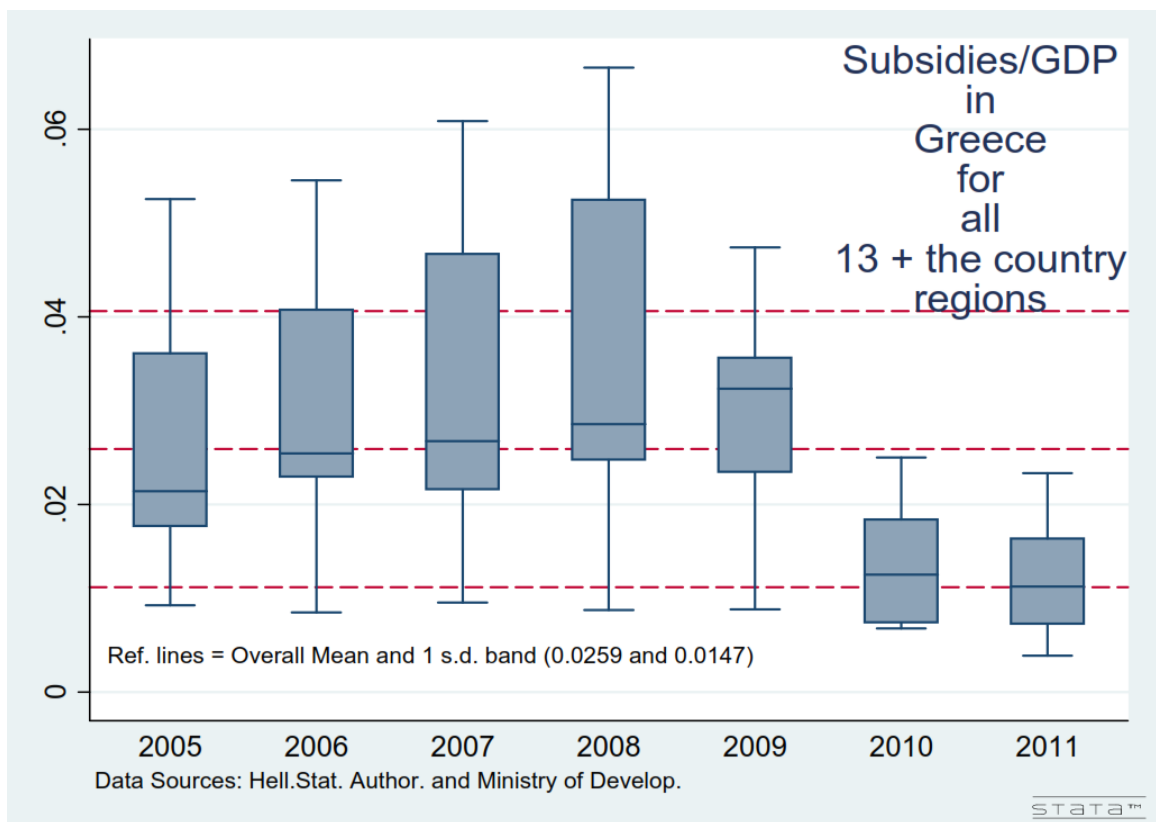
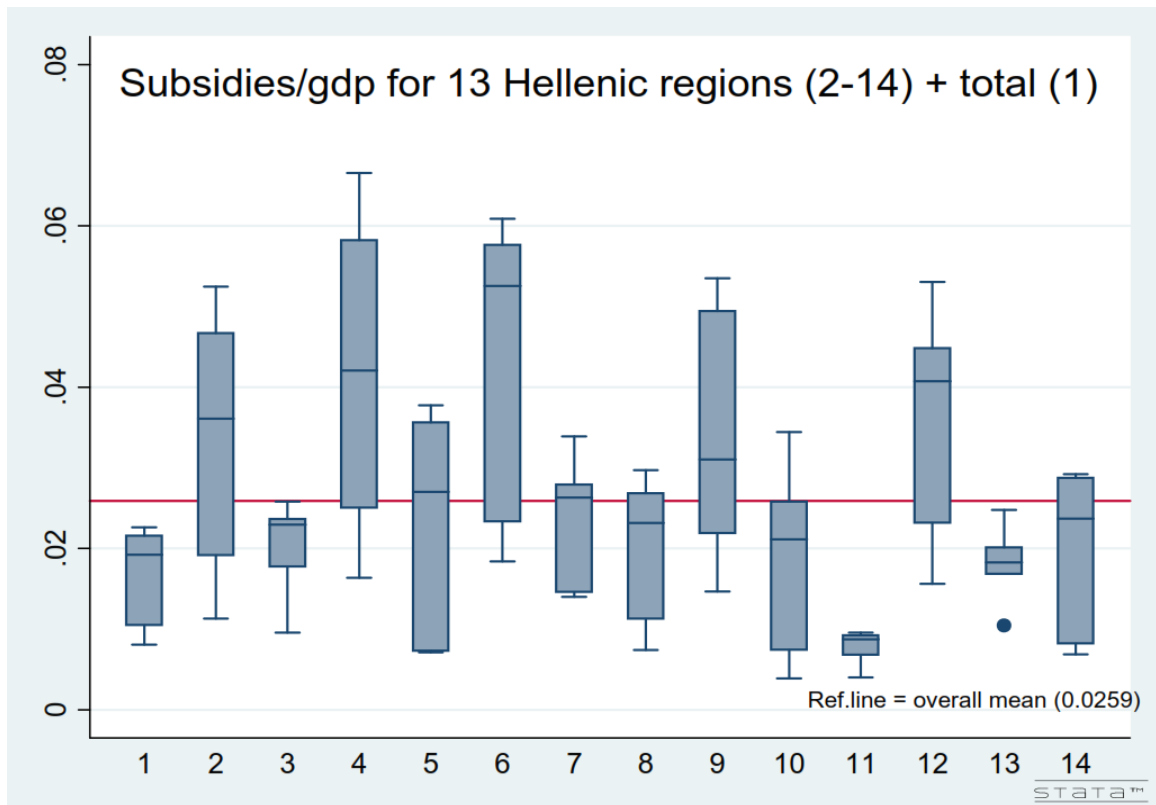
1<sup>η</sup> περιφέρεια, δηλ. την χώρα στο σύνολό της, το ενδοτεταρτημοριακό εύρος (q3-q1) είναι ολόκληρο κάτω από τον συνολικό μέσο.

### Διαγράμματα 2.

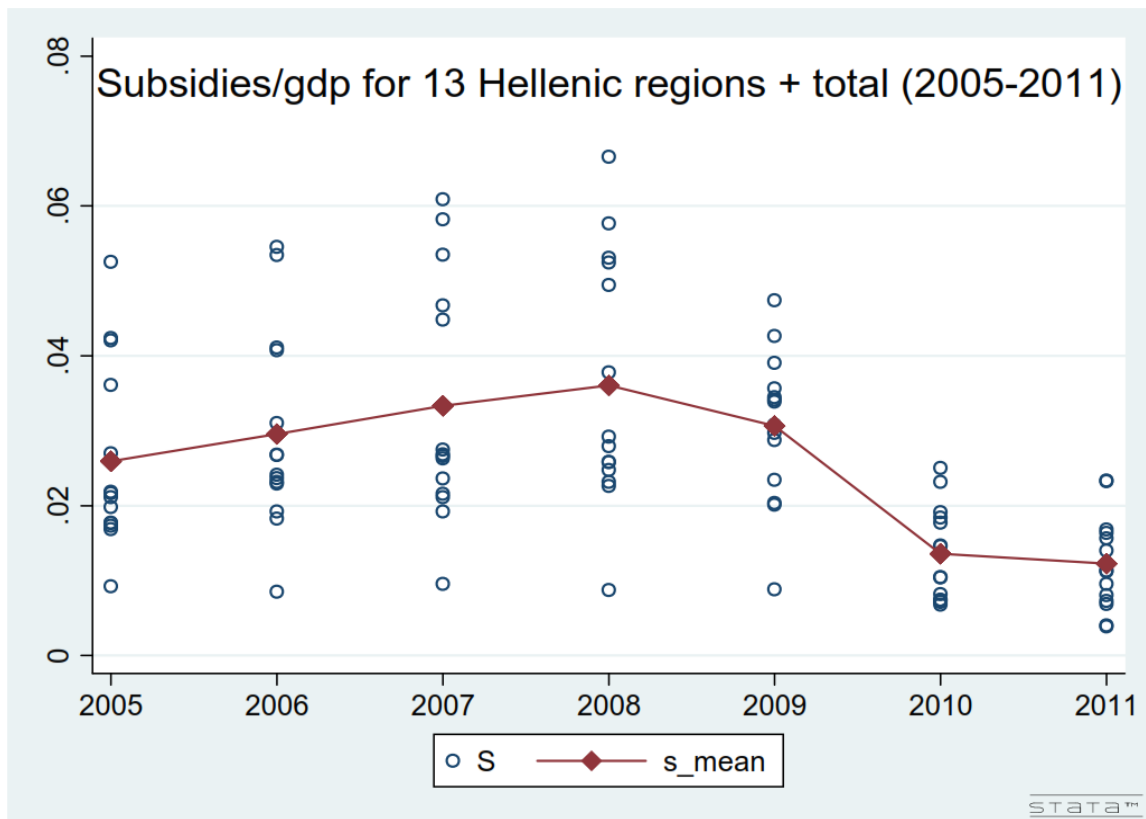
#### Διαχρονική και διαπεριφερειακή συμπεριφορά των επιδοτήσεων στο ΑΕΠ (s/gdp)



Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

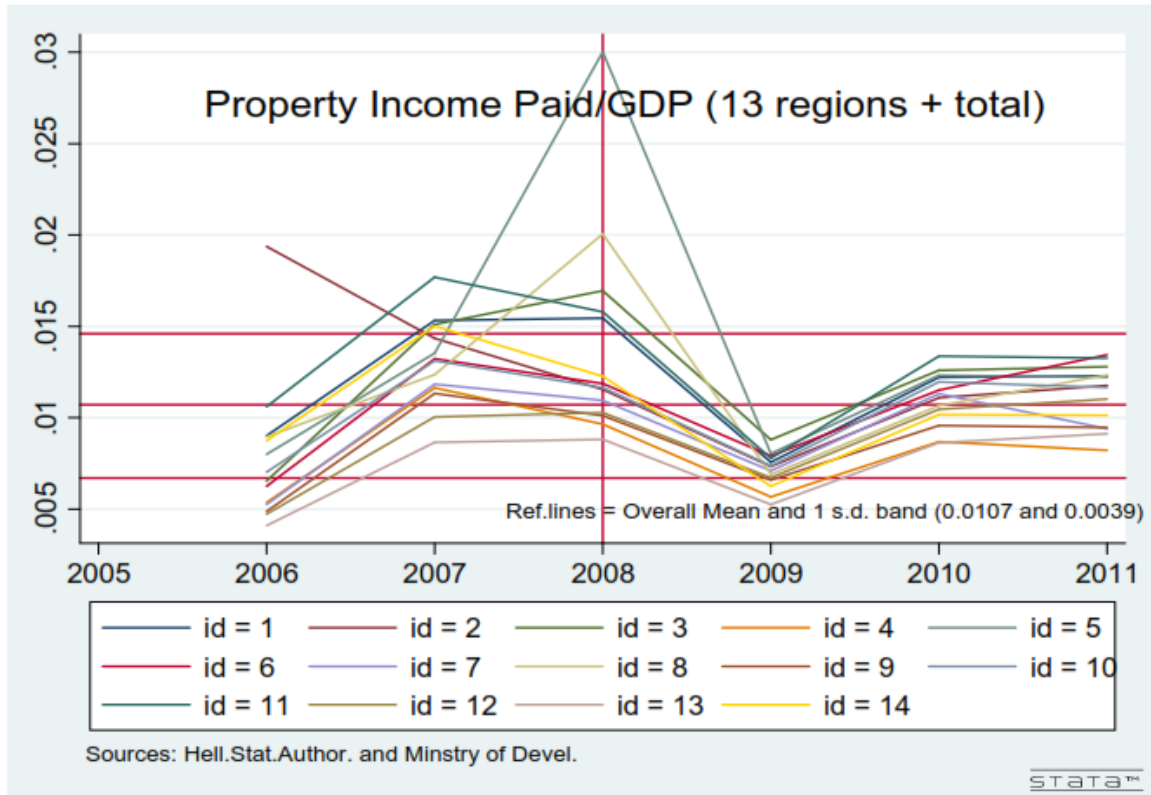


Από τα διαγράμματα 2 για τις κοινοτικές επιδοτήσεις (ΚΠΣ+ΕΣΠΑ), καταρχάς, *διαχρονικά*, παρατηρούμε ότι η αύξουσα τάση του μέσου των περιφερειών κορυφώνεται το 2008 (αντίθετα με τις επενδύσεις που είδαμε ότι ήταν στο 2007) όπου και η μεγαλύτερη διαπεριφερειακή διασπορά, ενώ δείχνει να βρίσκει σημείο «στήριξης» τα 2 τελευταία έτη 2010-11 γύρω στο 1,12% (συνολικός μέσος-1 τ.α. =0,0259-0,0147) του εκάστοτε ΑΕΠ ή συνολικά για την χώρα γύρω στα 2,4 δις ευρώ/έτος (215,3 δις € εθνικό ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές 2010-11). Η έντονη ασυμμετρία, πάντα σε σύγκριση με τον συνολικό μέσο (overall mean), θετική το 2005 και 2006, αρνητική στην συνέχεια (2007-09) μεταβάλλεται πάλι σε έντονα θετική τα δύο τελευταία δειγματικά έτη 2010-11. Πολύ έντονη *διαπεριφερειακή* (1-14, με 1<sup>η</sup> «περιφέρεια» το σύνολο της χώρας) ανισότητα εξάλλου παρατηρείται και στην κατανομή των σχετικών επιδοτήσεων, όπου οι μισές περίπου περιφέρειες δείχνουν αρνητική ασυμμετρία, πάντα σε σύγκριση με τον συνολικό μέσο (0,0259), και οι υπόλοιπες θετική, ενώ για το σύνολο της χώρας το ενδοτεταρτημοριακό εύρος βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα του συνολικού μέσου.

# Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

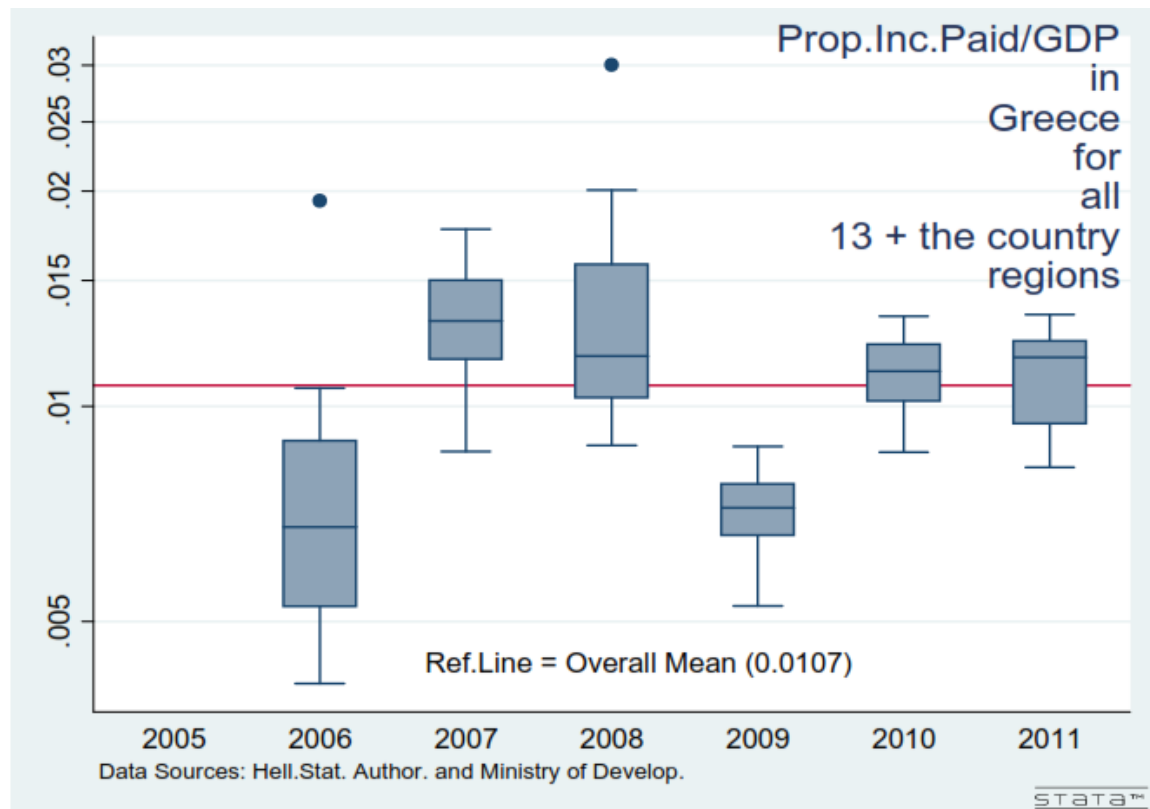
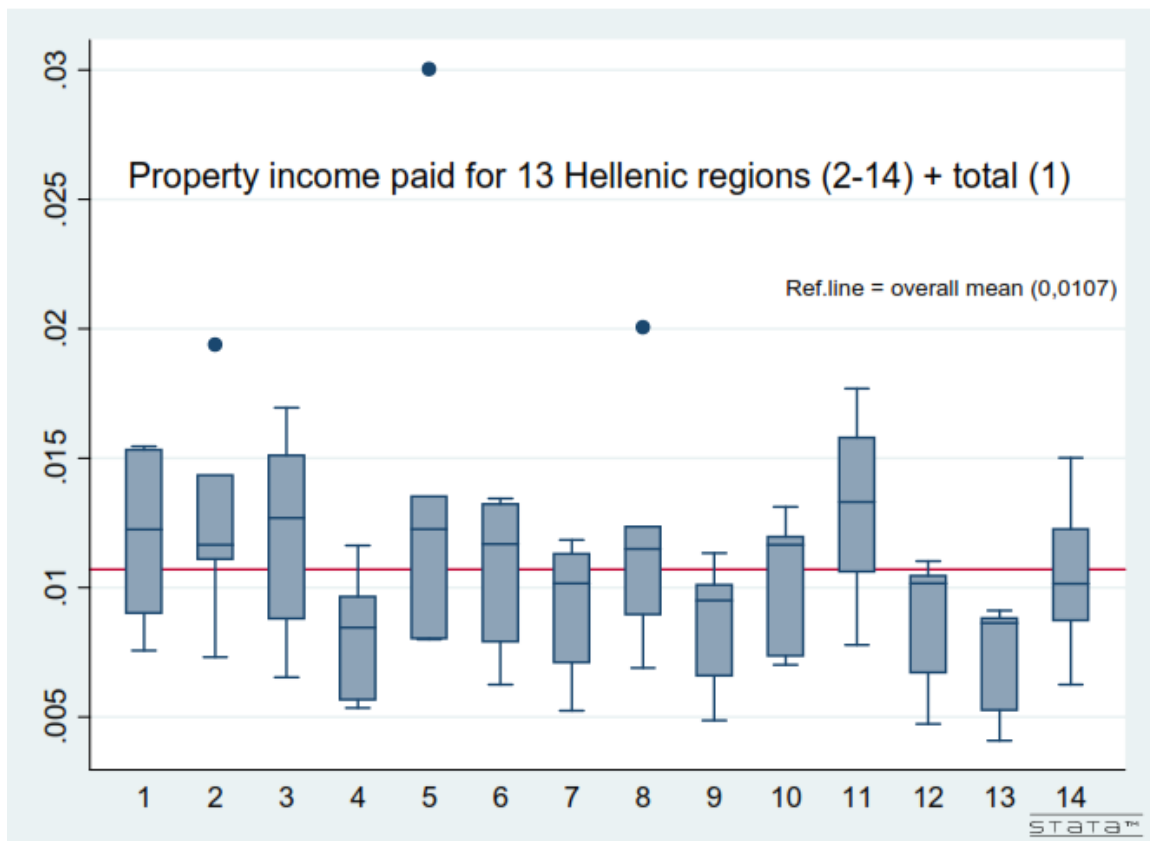
## Διαγράμματα 3.

Διαχρονική και διαπεριφερειακή συμπεριφορά των πρωτογενών εισοδημάτων περιουσίας των νοικοκυριών στο ΑΕΠ (ργπ/γδρ)

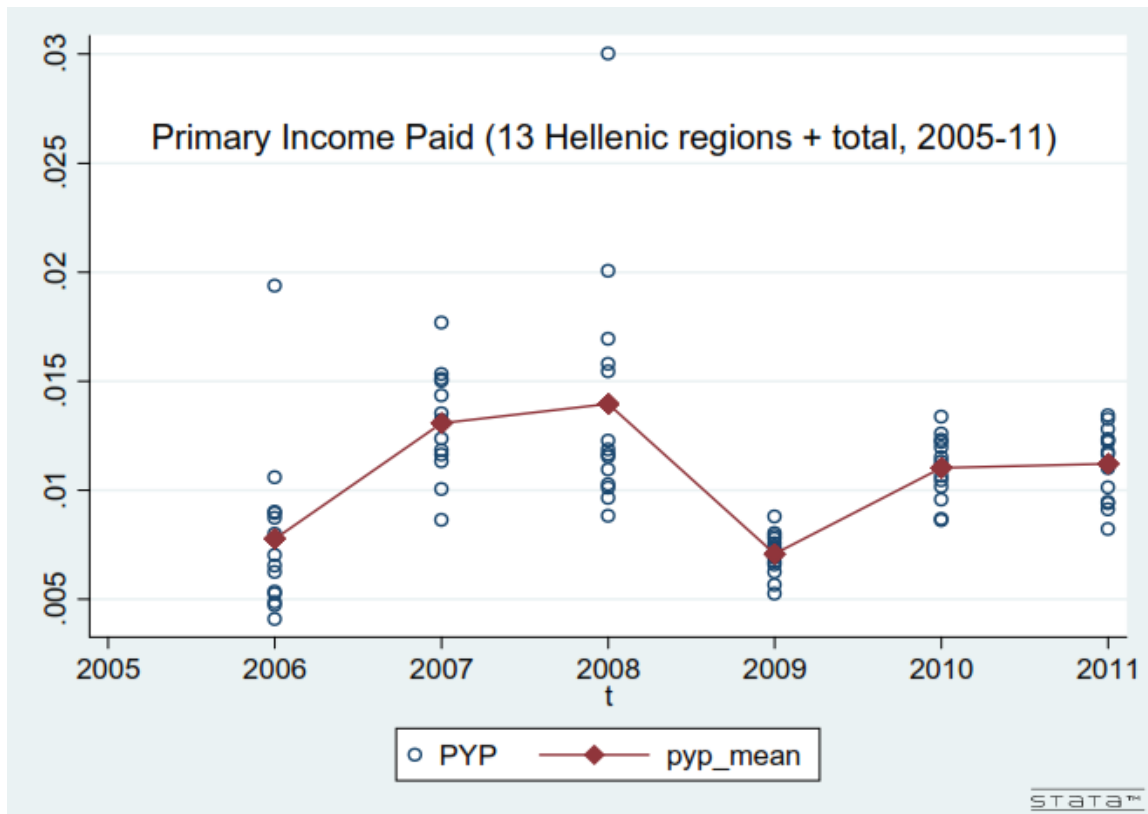




Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



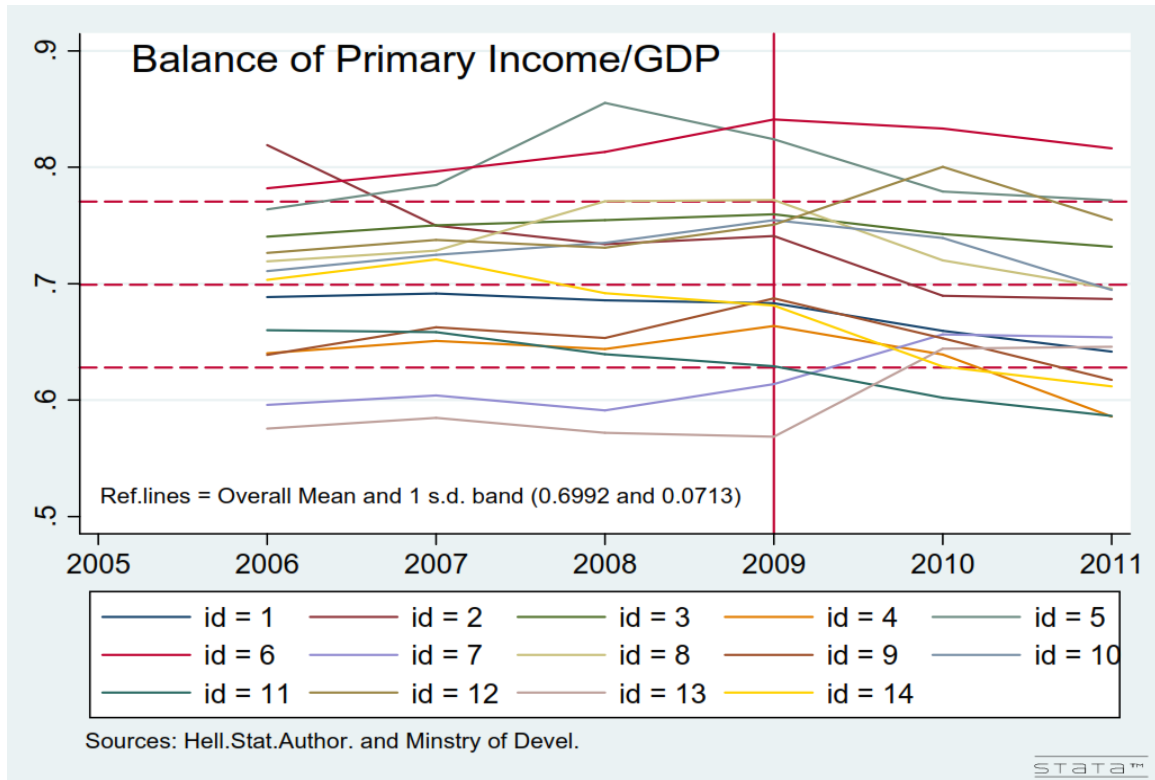
Διαχρονικά, η τάση του μέσου των περιφερειών στην *pyp* δείχνει μέγιστο το 2008 ελάχιστο το 2009, και σταθεροποιείται την περίοδο 2010-11. Από το χρονοδιάγραμμα των box-whiskers είναι εμφανής η έντονη μεταβλητότητα αλλά και ασυμμετρία με 4 στις 6 χρονιές αρνητική και τα 2006, 2009 έτη θετική, πάντα σε σύγκριση με τον συνολικό μέσο που δείχνουμε στην γραμμή αναφοράς. Διαπεριφερειακά, εντός κάθε μιας περιφέρειας στην περίοδο 2006-11, η αρνητική ασυμμετρία είναι εμφανής τόσο στο σύνολο της χώρας (1<sup>η</sup> «περιφέρεια») όσο και στις 7 από τις 13 περιφέρειες.

Ανάλογα με τα παραπάνω περιγραφικής στατιστικής συμπεράσματα έχουμε και για την τέταρτη μεταβλητή μας «ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων» που χρησιμοποιούμε ως proxy της τοπικής παραγωγικότητας.

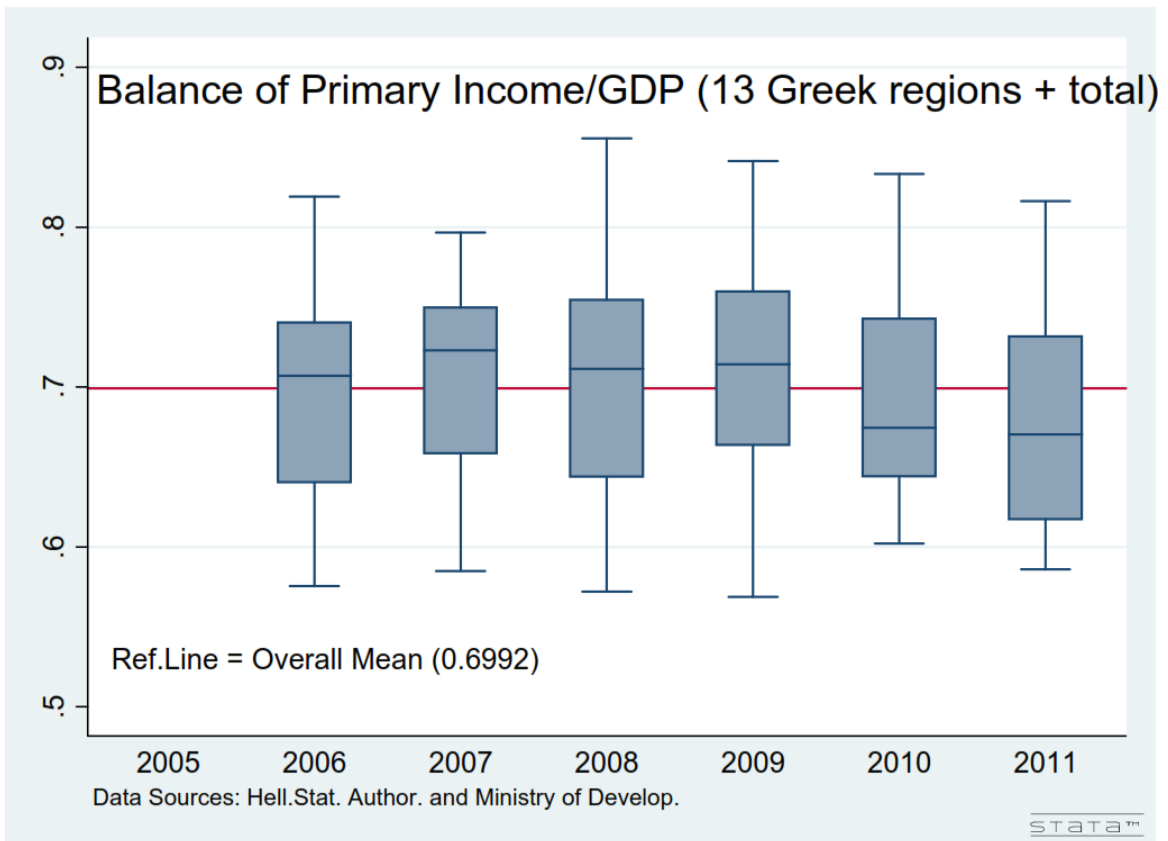
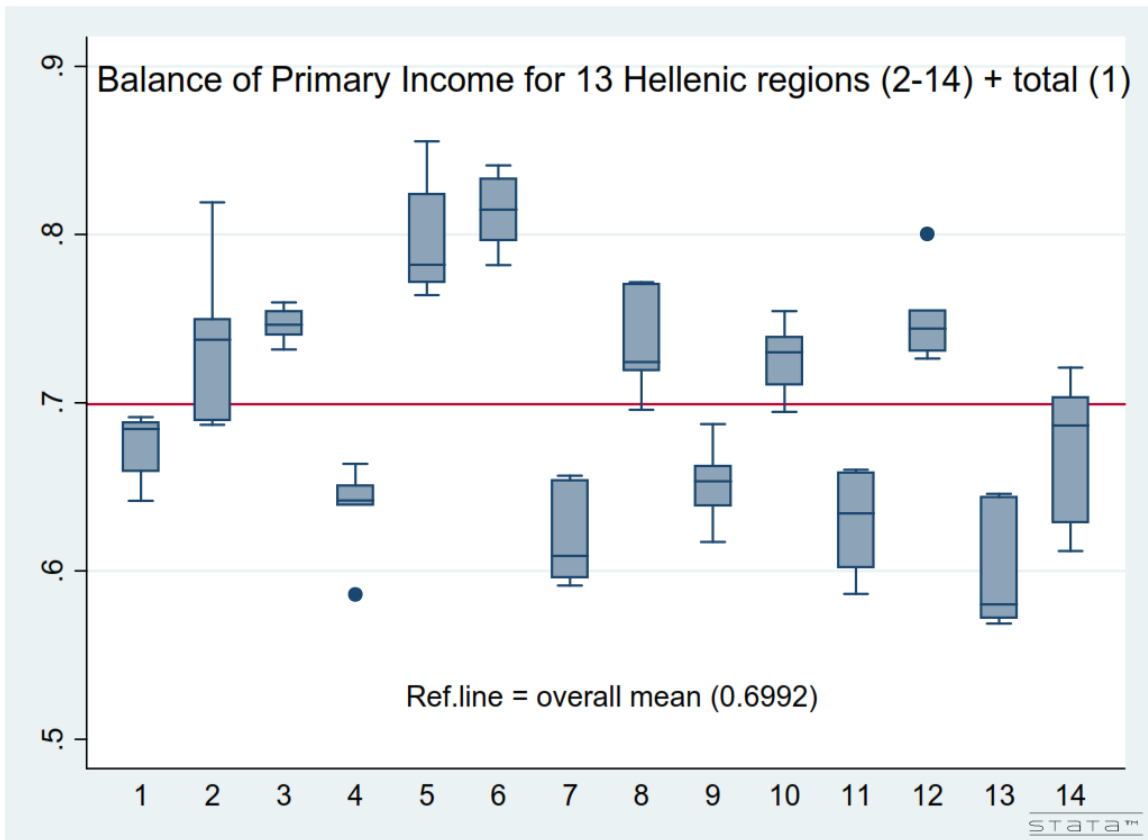
# Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

## Διαγράμματα 4.

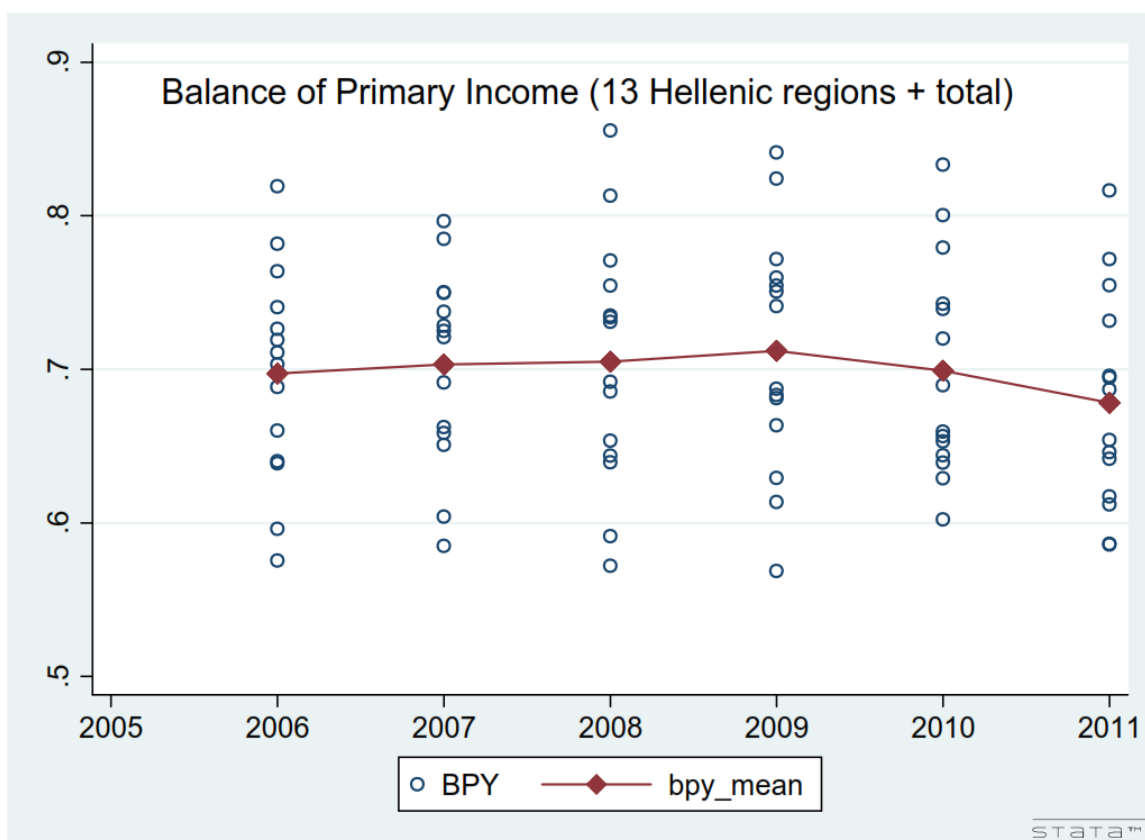
Διαχρονική και διαπεριφερειακή συμπεριφορά των ισοζυγίων πρωτογενών εισοδημάτων των νοικοκυριών στο ΑΕΠ (bpy/gdp)



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης



Στην συνέχεια υπολογίσαμε την μήτρα συσχετίσεων των μεταβλητών μας που δίνεται στον παρακάτω πίνακα 2.

**Πίνακας 2. Μήτρα Συσχετίσεων**

	i	s	pyr	bpy	gy
i	1.0000				
s	0.5636*	1.0000			
pyr	0.0196	-0.1027	1.0000		
bpy	0.1585	0.2805*	0.3446*	1.0000	
gy	0.5227*	0.4703*	-0.0223	0.0829	1.0000

Σημείωση: ο αστερίσκος δίνει στατιστικά σημαντική συσχέτιση των δύο (pair wise correlation) μεταβλητών σε  $\alpha=5\%$ . Εκτιμήσεις με το STATA v.12.1.

Από τον πίνακα 2 συμπεραίνουμε την έντονη θετική συσχέτιση της εξαρτημένης μας των επενδύσεων τόσο με τις χρηματοροές από την ΕΕ (s) όσο και με τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας (gy) στοιχεία που συνηγορούν με το νεοκλασικό και το υπόδειγμα του επιταχυντή.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### 5.4. Οικονομετρική ανάλυση.

Το αρχικό μας διαρθρωτικό υπόδειγμα (1) δίνεται στην εξίσωση (2) στην προς εκτίμηση μορφή του.

$$y_{it} = \alpha + \mathbf{x}_{it}\boldsymbol{\beta} + \nu_i + \epsilon_{it} \quad (2)$$

Η εκτίμηση της (2), δηλ. το FE-model, είναι εφικτή μέσω της εξίσωσης (4) η οποία χρησιμοποιεί τις (2) και (3).

$$\bar{y}_i = \alpha + \bar{\mathbf{x}}_i\boldsymbol{\beta} + \nu_i + \bar{\epsilon}_i \quad (3)$$

$$(y_{it} - \bar{y}_i) = (\mathbf{x}_{it} - \bar{\mathbf{x}}_i)\boldsymbol{\beta} + (\epsilon_{it} - \bar{\epsilon}_i) \quad (4)$$

Στην συνέχεια εκτιμήσαμε με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) την εξίσωση (5) που είναι το υπόδειγμα των τυχαίων επιδράσεων (random-effects, re) επειδή πρέπει να δείξουμε αν τα δεδομένα μας είναι συμβατά με το FE ή RE-model. Δηλ. αν τα μη-παρατηρούμενα δημογραφικά ή γεωγραφικά (πχ.) χαρακτηριστικά ( $\nu_i$ ) είναι στατιστικά σημαντικά.

$$(y_{it} - \theta\bar{y}_i) = (1 - \theta)\alpha + (\mathbf{x}_{it} - \theta\bar{\mathbf{x}}_i)\boldsymbol{\beta} + \{(1 - \theta)\nu_i + (\epsilon_{it} - \theta\bar{\epsilon}_i)\} \quad (5)$$

Μετά τις παραπάνω δύο διαδικασίες εκτιμήσεων (fe, re) ελέγξαμε την καλή εξειδίκευση του εκτιμηθέντος υποδείγματος (4) με το Hausman-test το οποίο θέτει ως βασική υπόθεση  $H_0$ : το RE-m. είναι το κατάλληλο, και εναλλακτική  $H_1$ : το FE-m.

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

πρέπει να χρησιμοποιηθεί. Ο έλεγχος έδειξε ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί το υπόδειγμα σταθερών επιδράσεων (FE-model).

Στην συνέχεια κάναμε ελέγχους για ετεροσκεδαστικότητα και αυτοσυσχέτιση στο εκτιμηθέν FE-m. που έδειξαν ότι πράγματι το υπόδειγμα μας «υποφέρει» και από τα δύο υπόψη οικονομετρικά προβλήματα, δεδομένης και της υψηλής συσχέτισης των καταλοίπων με τις ερμηνευτικές ( $corr(u_i, Xb) = -0.4551$ ). Με άλλα λόγια τα προβλήματα ενδογένειας δεν έχουν αντιμετωπιστεί με το FE-model.

Ως ενδιάμεση λύση στο πρόβλημα των ασυνεπών εκτιμήσεων του FE-model, πριν από τους δυναμικούς εκτιμητές, χρησιμοποιήσαμε «γραμμική παλινδρόμηση διόρθωσης τυπικών σφαλμάτων, linear regression with panel-corrected standard errors». Και εδώ όμως οι εκτιμήσεις δεν ήταν καλύτερες (AR(1) καταλοίπων = 0.519756) παρά τη διόρθωση για αυτοσυσχέτιση πρώτης τάξης και ετεροσκεδαστικότητα εντός των στρωμάτων.

Επειδή με τον προηγούμενο εκτιμητή (lpcse) δεν αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα της δυναμικής ενδογένειας, προχωρήσαμε τελικά στην επιλογή δυναμικού εκτιμητή panel data, τον «ελαχίστων τετραγώνων ψευδομεταβλητών» (LSDV) όπως τον έχει βελτιώσει ο Bruno<sup>2</sup> (2005) για την αυτοσυσχέτιση και είναι διαθέσιμος και στο STATA που χρησιμοποιούμε. Οι τελικές μας εκτιμήσεις δίνονται στον Πίνακα 3.

---

<sup>2</sup> Bruno, G.S.F. 2005a. Approximating the bias of the LSDV estimator for dynamic unbalanced panel data models. *Economics Letters*, 87, 361-366.

Bruno, G.S.F. 2005b. Estimation and inference in dynamic unbalanced panel data models with a small number of individuals. *CESPRI WP n.165*, Università Bocconi-CESPRI, Milan.

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Πίνακας 3.**

**Τελικές εκτιμήσεις εξισώσεως επενδύσεων (13+1 Ελληνικές περιφέρειες, 2005-11).**

VARIABLES	(1) m_1_FE	(2) m_2_LRPCSE	(3) m_3_LSDVC-DPD
s	-0.567 (-1.143)	0.252 (0.553)	-1.640*** (-2.831)
pyp	-2.498* (-2.123)	-1.994* (-1.883)	10.16*** (7.090)
bpy	0.547*** (3.020)	0.158* (1.733)	-1.065*** (-7.405)
gy	0.316*** (3.094)	0.282*** (3.144)	0.313*** (3.023)
d_2007	0.0688*** (6.734)	0.0634*** (6.030)	-0.0294** (-2.050)
d_2008	0.0394*** (4.411)	0.0335*** (2.725)	-0.348*** (-22.68)
L.i			5.452*** (46,765)
Constant	-0.130 (-1.151)	0.118** (2.127)	
Observations	84	84	84
R-squared	0.659	0.717	
Number of id	14	14	14

Robust t-statistics in parentheses

\*\*\* p<0.01, \*\* p<0.05, \* p<0.1

Οι εκτιμήσεις που δεχόμαστε τελικά από το δυναμικό panel δεδομένων (DPD) υπόδειγμα (3) με τις διορθώσεις του Bruno (m\_3\_LSDVC-DPD) μας οδηγούν να συμπεράνουμε τα παρακάτω για τις επενδύσεις (I) στην Ελλάδα και τις 13 περιφέρειες της, για την δειγματική περίοδο 2005-11, που περιλαμβάνει τόσο την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007-08, όσο και την κρίση της Ευρωζώνης του 2010- :

1. Προσδιορίζονται δυναμικά. Έτσι, ο συντελεστής τους με υστέρηση μια χρονιά (L.i) είναι στατιστικά πολύ σημαντικός ( $\alpha=0,001$ ) με τιμή 5,452 που σημαίνει μια αύξηση κατά μία μονάδα στις επενδύσεις (σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου) ενός έτους προκαλούσε αύξηση 5,4 μονάδων στο επόμενο.



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

2. Η κύρια ερμηνευτική των κοινοτικών εισροών από τα ΚΠΣ+ΕΣΠΑ ( $s$ ) είναι μεν στατιστικά πολύ σημαντική αλλά με αρνητικό πρόσημο και μέγεθος  $-1,640$ , κάτι που ερμηνεύεται ως η αύξηση κατά μία μονάδα των εισροών από την ΕΕ για επενδύσεις να προκαλεί (2005-11) μείωση των επενδύσεων στην Ελλάδα συνολικά και στις 13 περιφέρειές της ειδικότερα, κατά  $1,64$  μονάδες. Το αρνητικό πρόσημο μπορεί να εκφράζει το γεγονός ότι μειώνεται αντίστοιχα η ζήτηση εγχώριων κεφαλαίων για χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων, αφού η συσχέτιση των δύο μεταβλητών ( $I, s$ ) αποδείχθηκε θετική και στατιστικά σημαντική στον Πίνακα 2.
3. Ο εκτιμηθείς συντελεστής του εισοδήματος από περιουσία (τόκοι, διανεμημένα κέρδη επιχειρήσεων, μισθώματα, εισοδήματα από ΑΞΕ) των νοικοκυριών (property income paid,  $py$ ) και αυτός στατιστικά πολύ σημαντικός και με το αναμενόμενο θετικό πρόσημο αλλά και το μεγαλύτερο μέγεθος όλων ( $10,16$ ) θα μπορούσε να εκφράζει το «κίνητρο» για επενδύσεις που είναι τα εισοδήματα που αυτές παράγουν ακόμα και για τα νοικοκυριά (μισθωτοί, εργοδότες, εισοδηματίες, συνταξιούχοι, κλπ).
4. Η εκτίμηση  $- 1,065$  για τον συντελεστή του «ισοζυγίου των πρωτογενών εισοδημάτων των νοικοκυριών» ( $brpy$ ), που όπως είπαμε χρησιμοποιείται εδώ ως proxy της παραγωγικότητας θα μπορούσε να ερμηνεύει το γεγονός ότι η αύξηση των ήδη υψηλών εισοδημάτων, τουλάχιστον την προ-κρίση περίοδο (2005-10) για την Ελλάδα, προκαλούσε (μετά κάποιο όριο) μείωση της ζήτησης για επενδύσεις, εκδηλώνοντας την ικανοποίηση-κορεσμό τους.
5. Η στατιστικά πολύ σημαντική εκτίμηση για τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας ( $gy$ ) και με το αναμενόμενο πρόσημο  $+0,313$  επιβεβαιώνει την αρχή του επιταχυντή, ότι δηλ. ο ρυθμός μεγέθυνσης προσδιορίζει το ύψος των επενδύσεων.
6. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η είσοδος της μεταβλητής  $gy$  στο δυναμικό υπόδειγμα (LSDVC) σε συνδυασμό και με τις χρησιμοποιούμενες ψευδομεταβλητές (ειδικά για το 2008 που δείχνει έτος διαρθρωτικής μεταβολής) βελτίωσε σημαντικά την προσαρμοστικότητα και ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος στα panel δεδομένα μας.

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**

*Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανά περιφέρεια και νομό*

Περιφέρειες και νομοί	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>193.050</b>	<b>208.622</b>	<b>223.160</b>	<b>233.198</b>	<b>231.081</b>	<b>222.151</b>	<b>208.532</b>
<b>Βόρεια Ελλάς</b>		<b>49.220</b>	<b>52.973</b>	<b>56.831</b>	<b>59.058</b>	<b>57.820</b>	<b>55.160</b>	<b>51.600</b>
<b>Ανατ. Μακεδονία – Θράκη</b>		<b>7.782</b>	<b>8.172</b>	<b>8.926</b>	<b>9.303</b>	<b>9.222</b>	<b>9.042</b>	<b>8.228</b>
Έβρος		1.891	1.901	2.147	2.248	2.325	2.327	2.220
Ξάνθη		1.395	1.534	1.530	1.666	1.651	1.697	1.401
Ροδόπη		1.361	1.449	1.611	1.699	1.628	1.562	1.438
Δράμα		1.060	1.111	1.193	1.180	1.166	1.147	1.080
Καβάλα		2.075	2.177	2.445	2.511	2.452	2.309	2.088
<b>Κεντρική Μακεδονία</b>		<b>26.714</b>	<b>28.929</b>	<b>31.257</b>	<b>32.409</b>	<b>31.727</b>	<b>30.063</b>	<b>28.095</b>
Ημαθία		1.780	1.892	2.074	2.076	2.030	1.875	1.789
Θεσσαλονίκη		17.243	19.205	20.504	21.457	21.051	19.808	18.293
Κιλκίς		1.185	1.184	1.375	1.344	1.196	1.101	1.006
Πέλλα		1.614	1.668	1.882	1.968	1.894	1.886	1.810
Πιερία		1.491	1.501	1.647	1.759	1.800	1.729	1.649
Σέρρες		1.826	1.821	2.036	2.009	1.989	1.930	1.868
Χαλκιδική		1.574	1.658	1.738	1.796	1.769	1.734	1.679
<b>Δυτική Μακεδονία</b>		<b>4.613</b>	<b>4.940</b>	<b>5.290</b>	<b>5.590</b>	<b>5.455</b>	<b>5.275</b>	<b>5.371</b>
Γρεβενά		339	362	391	441	393	363	379
Καστοριά		533	570	610	653	645	609	576
Κοζάνη		2.759	2.972	3.216	3.372	3.325	3.271	3.336
Φλώρινα		982	1.036	1.073	1.124	1.093	1.032	1.080
<b>Θεσσαλία</b>		<b>10.111</b>	<b>10.931</b>	<b>11.358</b>	<b>11.756</b>	<b>11.416</b>	<b>10.780</b>	<b>9.906</b>
Καρδίτσα		1.181	1.160	1.236	1.325	1.292	1.166	1.075
Λάρισα		4.131	4.396	4.592	4.802	4.636	4.471	4.108

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

Μαγνησία	3.292	3.858	3.854	3.951	3.808	3.525	3.219
Τρίκαλα	1.507	1.517	1.676	1.679	1.680	1.618	1.503
<b>Κεντρική Ελλάς</b>	<b>35.960</b>	<b>38.237</b>	<b>40.270</b>	<b>41.154</b>	<b>40.069</b>	<b>38.822</b>	<b>36.332</b>
<b>Ήπειρος</b>	<b>4.358</b>	<b>4.620</b>	<b>4.961</b>	<b>5.080</b>	<b>5.043</b>	<b>4.891</b>	<b>4.499</b>
Άρτα	765	818	851	885	885	893	819
Θεσπρωτία	593	637	689	788	678	700	642
Ιωάννινα	2.287	2.433	2.632	2.584	2.644	2.492	2.292
Πρέβεζα	712	732	788	823	837	806	747
<b>Ιόνια Νησιά</b>	<b>3.828</b>	<b>4.070</b>	<b>4.372</b>	<b>4.476</b>	<b>4.308</b>	<b>4.042</b>	<b>3.717</b>
Ζάκυνθος	838	931	1.020	1.004	997	926	825
Κέρκυρα	1.890	1.971	2.067	2.184	2.041	1.907	1.807
Κεφαλληνία	802	843	935	931	892	836	733
Λευκάδα	297	326	350	356	378	373	351
<b>Δυτική Ελλάς</b>	<b>9.735</b>	<b>10.391</b>	<b>10.838</b>	<b>11.060</b>	<b>10.676</b>	<b>10.368</b>	<b>9.595</b>
Αιτωλοακαρνανία	2.796	2.821	2.853	2.899	2.870	2.816	2.593
Αχαΐα	5.105	5.662	5.972	6.079	5.792	5.570	5.111
Ηλεία	1.834	1.908	2.013	2.082	2.013	1.983	1.892
<b>Στερεά Ελλάς</b>	<b>9.512</b>	<b>9.829</b>	<b>10.262</b>	<b>10.615</b>	<b>10.173</b>	<b>10.086</b>	<b>9.542</b>
Βοιωτία	3.215	3.328	3.517	3.404	3.345	3.342	3.278
Εύβοια	3.279	3.437	3.565	3.802	3.545	3.431	3.207
Ευρυτανία	201	214	226	255	260	248	229
Φθιώτιδα	2.346	2.367	2.453	2.602	2.474	2.533	2.340
Φωκίδα	471	484	502	552	551	531	489
<b>Πελοπόννησος</b>	<b>8.528</b>	<b>9.326</b>	<b>9.837</b>	<b>9.923</b>	<b>9.869</b>	<b>9.435</b>	<b>8.978</b>
Αργολίδα	1.433	1.542	1.605	1.712	1.723	1.669	1.503
Αρκαδία	1.419	1.573	1.670	1.664	1.714	1.550	1.506
Κορινθία	2.609	2.873	3.074	2.975	2.815	2.771	2.639
Λακωνία	1.078	1.151	1.237	1.222	1.225	1.176	1.091

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

Μεσσηνία	1.988	2.187	2.252	2.349	2.392	2.268	2.239
<b>Αττική</b>	<b>88.846</b>	<b>97.001</b>	<b>104.426</b>	<b>110.192</b>	<b>110.494</b>	<b>106.654</b>	<b>100.317</b>
<b>Νησιά Αιγαίου, Κρήτη</b>	<b>19.023</b>	<b>20.412</b>	<b>21.634</b>	<b>22.794</b>	<b>22.697</b>	<b>21.515</b>	<b>20.282</b>
<b>Βόρειο Αιγαίο</b>	<b>2.810</b>	<b>3.044</b>	<b>3.279</b>	<b>3.448</b>	<b>3.398</b>	<b>3.153</b>	<b>3.009</b>
Λέσβος	1.468	1.582	1.677	1.771	1.725	1.621	1.554
Σάμος	620	677	729	792	771	700	659
Χίος	721	785	873	885	902	832	796
<b>Νότιο Αιγαίο</b>	<b>6.465</b>	<b>6.897</b>	<b>7.391</b>	<b>7.872</b>	<b>7.900</b>	<b>7.487</b>	<b>7.076</b>
Δωδεκάνησα	3.501	3.870	4.058	4.372	4.349	4.017	3.915
Κυκλάδες	2.963	3.027	3.333	3.500	3.551	3.470	3.161
<b>Κρήτη</b>	<b>9.749</b>	<b>10.471</b>	<b>10.964</b>	<b>11.473</b>	<b>11.399</b>	<b>10.875</b>	<b>10.197</b>
Ηράκλειο	4.682	5.106	5.349	5.736	5.523	5.377	5.002
Λασιθί	1.217	1.297	1.421	1.363	1.478	1.342	1.241
Ρέθυμνο	1.424	1.385	1.408	1.481	1.519	1.406	1.390
Χανιά	2.426	2.683	2.786	2.893	2.880	2.749	2.563

**Πίνακας 5.1**

**Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ**

Τα ποσά είναι σε εκατομμύρια ευρώ.

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια**

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Περιφέρειες και νομοί	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>193.050</b>	<b>208.622</b>	<b>223.160</b>	<b>233.198</b>	<b>231.081</b>	<b>222.151</b>	<b>208.532</b>
<b>Βόρεια Ελλάς</b>		<b>49.220</b>	<b>52.973</b>	<b>56.831</b>	<b>59.058</b>	<b>57.820</b>	<b>55.160</b>	<b>51.600</b>
<i>Ανατ. Μακεδονία - Θράκη</i>		7.782	8.172	8.926	9.303	9.222	9.042	8.228
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>		26.714	28.929	31.257	32.409	31.727	30.063	28.095
<i>Δυτική Μακεδονία</i>		4.613	4.940	5.290	5.590	5.455	5.275	5.371
<i>Θεσσαλία</i>		10.111	10.931	11.358	11.756	11.416	10.780	9.906
<b>Κεντρική Ελλάς</b>		<b>35.960</b>	<b>38.237</b>	<b>40.270</b>	<b>41.154</b>	<b>40.069</b>	<b>38.822</b>	<b>36.332</b>
<i>Ήπειρος</i>		4.358	4.620	4.961	5.080	5.043	4.891	4.499
<i>Ιόνια Νησιά</i>		3.828	4.070	4.372	4.476	4.308	4.042	3.717
<i>Δυτική Ελλάς</i>		9.735	10.391	10.838	11.060	10.676	10.368	9.595
<i>Στερεά Ελλάς</i>		9.512	9.829	10.262	10.615	10.173	10.086	9.542
<i>Πελοπόννησος</i>		8.528	9.326	9.837	9.923	9.869	9.435	8.978
<i>Αττική</i>		88.846	97.001	104.426	110.192	110.494	106.654	100.317
<b>Νησιά Αιγαίου, Κρήτη</b>		<b>19.023</b>	<b>20.412</b>	<b>21.634</b>	<b>22.794</b>	<b>22.697</b>	<b>21.515</b>	<b>20.282</b>
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>		2.810	3.044	3.279	3.448	3.398	3.153	3.009
<i>Νότιο Αιγαίο</i>		6.465	6.897	7.391	7.872	7.900	7.487	7.076
<i>Κρήτη</i>		9.749	10.471	10.964	11.473	11.399	10.875	10.197

**Πίνακας 5.2**

**Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ανά περιφέρεια**

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>40.020</b>	<b>47.180</b>	<b>59.368</b>	<b>52.607</b>	<b>45.932</b>	<b>39.185</b>	<b>31.593</b>
<b>Βόρεια Ελλάς</b>		<b>11.847</b>	<b>13.956</b>	<b>18.835</b>	<b>14.113</b>	<b>12.356</b>	<b>10.239</b>	<b>7.875</b>
Ανατ. Μακεδονία – Θράκη		1.667	1.959	2.692	2.218	1.488	1.571	1.146
Κεντρική Μακεδονία		6.673	7.955	11.110	7.317	6.550	5.455	4.185
Δυτική Μακεδονία		1.322	1.366	1.669	1.826	1.970	1.442	939
Θεσσαλία		2.185	2.677	3.363	2.752	2.348	1.771	1.605
<b>Κεντρική Ελλάς</b>		<b>8.464</b>	<b>10.519</b>	<b>12.256</b>	<b>10.502</b>	<b>9.081</b>	<b>9.065</b>	<b>7.324</b>
Ήπειρος		1.185	1.190	1.550	1.506	1.285	1.087	892
Ιόνια Νησιά		673	852	1.166	964	725	794	926
Δυτική Ελλάς		1.826	2.275	2.712	2.564	2.630	2.513	1.649
Στερεά Ελλάς		2.477	3.550	3.941	2.933	2.517	2.329	1.939
Πελοπόννησος		2.304	2.652	2.887	2.536	1.925	2.341	1.919
<b>Αττική</b>		<b>15.330</b>	<b>17.981</b>	<b>21.600</b>	<b>21.949</b>	<b>19.713</b>	<b>15.347</b>	<b>12.273</b>
<b>Νησιά Αιγαίου, Κρήτη</b>		<b>4.378</b>	<b>4.724</b>	<b>6.676</b>	<b>6.043</b>	<b>4.782</b>	<b>4.534</b>	<b>4.121</b>
Βόρειο Αιγαίο		668	587	832	753	578	783	785
Νότιο Αιγαίο		1.152	1.383	1.853	1.881	1.455	1.386	1.388
Κρήτη		2.559	2.754	3.991	3.409	2.748	2.365	1.948

**Πίνακας 5.3**

**Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ακαθάριστες Επενδύσεις προς το ΑΕΠ ανά περιφέρεια**

**I/GDP**

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		0,2073	0,2262	0,2660	0,2256	0,1988	0,1764	0,1515
<b>Βόρεια Ελλάς</b>		0,2407	0,2635	0,3314	0,2390	0,2137	0,1856	0,1526
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη		0,2142	0,2397	0,3016	0,2384	0,1614	0,1737	0,1393
Κεντρική Μακεδονία		0,2498	0,2750	0,3555	0,2258	0,2065	0,1815	0,1490
Δυτική Μακεδονία		0,2866	0,2764	0,3156	0,3267	0,3611	0,2734	0,1748
Θεσσαλία		0,2161	0,2449	0,2961	0,2341	0,2057	0,1643	0,1620
<b>Κεντρική Ελλάς</b>		0,2354	0,2751	0,3044	0,2552	0,2266	0,2335	0,2016
Ήπειρος		0,2719	0,2577	0,3124	0,2964	0,2548	0,2223	0,1982
Ιόνια Νησιά		0,1757	0,2094	0,2668	0,2153	0,1683	0,1965	0,2490
Δυτική Ελλάς		0,1876	0,2189	0,2502	0,2318	0,2463	0,2424	0,1718
Στερεά Ελλάς		0,2604	0,3611	0,3840	0,2763	0,2474	0,2310	0,2032
Πελοπόννησος		0,2701	0,2844	0,2935	0,2556	0,1950	0,2481	0,2137
<b>Αττική</b>		0,1725	0,1854	0,2068	0,1992	0,1784	0,1439	0,1223
<b>Νησιά Αιγαίου, Κρήτη</b>		0,2302	0,2314	0,3086	0,2651	0,2107	0,2107	0,2032
Βόρειο Αιγαίο		0,2376	0,1929	0,2538	0,2185	0,1701	0,2482	0,2607
Νότιο Αιγαίο		0,1782	0,2005	0,2507	0,2389	0,1842	0,1851	0,1962
Κρήτη		0,2625	0,2630	0,3640	0,2971	0,2411	0,2175	0,1910

**Πίνακας 5.4**

**Ιδία επεξεργασία**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

	<b>Βασικές Στατιστικές Διαχρονικής Μεταβολής του λόγου I/GDP</b>						
Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
average	0,23	0,25	0,30	0,25	0,22	0,21	0,19
stdev	0,04	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,04
CV	0,18	0,19	0,17	0,15	0,25	0,18	0,21
Median	0,24	0,24	0,30	0,24	0,21	0,22	0,19
Mode	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ
Skewness	-0,22	0,92	0,15	0,78	1,61	-0,09	0,32
Kyrtosis	-1,59	1,39	-0,49	-0,31	3,31	-1,00	-0,22

**Πίνακας 5.5**

**Ίδια επεξεργασία**



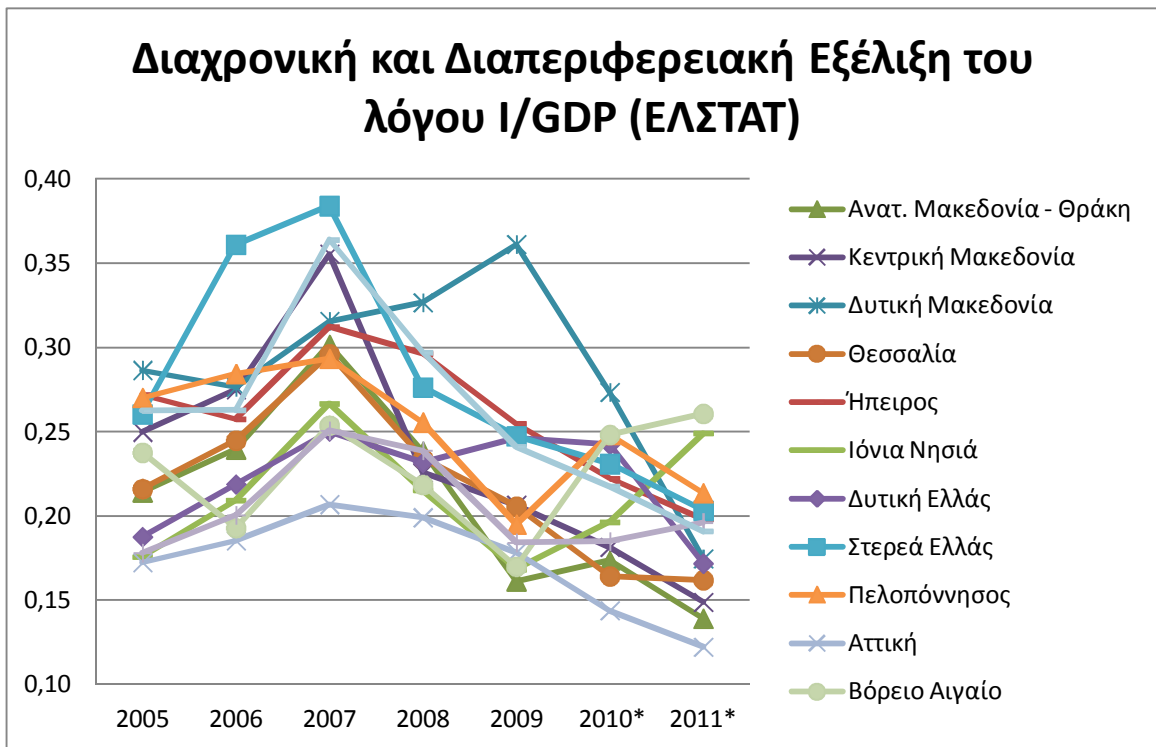
**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

<b>Βασικές Στατιστικές Διαπεριφερειακής Μεταβολής του λόγου I/GDP (2005-'11)</b>							
	<b>average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kyrtosis</b>
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>	<b>0,21</b>	<b>0,04</b>	<b>0,18</b>	<b>0,21</b>	<b>#Δ/Υ</b>	<b>0,04</b>	<b>0,17</b>
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	0,21	0,06	0,27	0,21	#Δ/Υ	0,42	-0,42
Κεντρική Μακεδονία	0,23	0,07	0,29	0,23	#Δ/Υ	0,77	0,78
Δυτική Μακεδονία	0,29	0,06	0,20	0,29	#Δ/Υ	-1,11	2,19
Θεσσαλία	0,22	0,05	0,22	0,22	#Δ/Υ	0,41	-0,02
Ήπειρος	0,26	0,04	0,15	0,26	#Δ/Υ	-0,26	-0,61
Ιόνια Νησιά	0,21	0,04	0,17	0,21	#Δ/Υ	0,44	-0,92
Δυτική Ελλάς	0,22	0,03	0,14	0,23	#Δ/Υ	-0,89	-0,82
Στερεά Ελλάς	0,28	0,07	0,24	0,26	#Δ/Υ	0,77	-0,84
Πελοπόννησος	0,25	0,04	0,14	0,26	#Δ/Υ	-0,58	-0,86
Αττική	0,17	0,03	0,17	0,18	#Δ/Υ	-0,77	-0,27
Βόρειο Αιγαίο	0,23	0,03	0,15	0,24	#Δ/Υ	-0,81	-0,70
Νότιο Αιγαίο	0,20	0,03	0,14	0,20	#Δ/Υ	1,01	-0,73
Κρήτη	0,26	0,06	0,22	0,26	#Δ/Υ	0,82	0,98

**Πίνακας 5.6**

**Ίδια επεξεργασία**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**



**Γράφημα 5.1.**

**Ιδία επεξεργασία**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ροές ευρωπαϊκών επιδοτήσεων ανά περιφέρεια (ΚΠΣ + ΕΣΠΑ)**  
Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>3.339</b>	<b>4.008</b>	<b>4.820</b>	<b>5.273</b>	<b>4.703</b>	<b>2.325</b>	<b>1.681</b>
<b>Βόρεια Ελλάς</b>		<b>1.222</b>	<b>1.517</b>	<b>1.776</b>	<b>2.141</b>	<b>1.648</b>	<b>915</b>	<b>522</b>
Ανατ. Μακεδονία – Θράκη		281	336	417	488	284	173	93
Κεντρική Μακεδονία		474	664	739	837	744	533	269
Δυτική Μακεδονία		194	264	308	372	213	132	88
Θεσσαλία		273	253	312	444	407	77	72
<b>Κεντρική Ελλάς</b>		<b>1.683</b>	<b>1.993</b>	<b>2.463</b>	<b>2.419</b>	<b>2.452</b>	<b>1.170</b>	<b>923</b>
Ήπειρος		229	252	302	293	239	90	105
Ιόνια Νησιά		83	109	115	125	146	59	52
Δυτική Ελλάς		172	278	291	256	317	77	108
Στερεά Ελλάς		208	305	549	525	434	148	222
Πελοπόννησος		169	225	208	256	340	70	35
<b>Αττική</b>		<b>822</b>	<b>824</b>	<b>998</b>	<b>964</b>	<b>976</b>	<b>726</b>	<b>401</b>
<b>Νησιά Αιγαίου, Κρήτη</b>		<b>434</b>	<b>498</b>	<b>581</b>	<b>713</b>	<b>603</b>	<b>240</b>	<b>236</b>
Βόρειο Αιγαίο		119	124	147	183	116	73	47
Νότιο Αιγαίο		109	126	142	195	159	78	119
Κρήτη		206	248	292	335	328	89	70

**Πίνακας 5.8.**  
**Πηγή ΕΛΣΤΑΤ**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ροές ευρωπαϊκών επιδοτήσεων ανά περιφέρεια (ΚΠΣ + ΕΣΠΑ) προς το ΑΕΠ  
SUB/GDP**

**SUB/GDP**

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη		0,04	0,04	0,05	0,05	0,03	0,02	0,01
Κεντρική Μακεδονία		0,02	0,02	0,02	0,03	0,02	0,02	0,01
Δυτική Μακεδονία		0,04	0,05	0,06	0,07	0,04	0,03	0,02
Θεσσαλία		0,03	0,02	0,03	0,04	0,04	0,01	0,01
Ήπειρος		0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,02	0,02
Ιόνια Νησιά		0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,01	0,01
Δυτική Ελλάς		0,02	0,03	0,03	0,02	0,03	0,01	0,01
Στερεά Ελλάς		0,02	0,03	0,05	0,05	0,04	0,01	0,02
Πελοπόννησος		0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,01	0,00
Αττική		0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00
Βόρειο Αιγαίο		0,04	0,04	0,04	0,05	0,03	0,02	0,02
Νότιο Αιγαίο		0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
Κρήτη		0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,01	0,01

**Πίνακας 5.9**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

<b>Βασικές Στατιστικές Διαχρονικής Μεταβολής του λόγου SUB/GDP</b>							
<b>Έτη</b>	<b>2005</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010*</b>	<b>2011*</b>
average	0,03	0,03	0,03	0,04	0,03	0,01	0,01
stdev	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01
CV	0,48	0,44	0,48	0,46	0,32	0,46	0,51
Median	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,01	0,01
Mode	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ
Skewness	0,85	0,60	0,43	0,24	-0,75	0,40	0,36
Kyrtosis	-0,21	-0,14	-1,16	-0,95	1,20	-1,23	-0,69

**Πίνακας 5.10**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

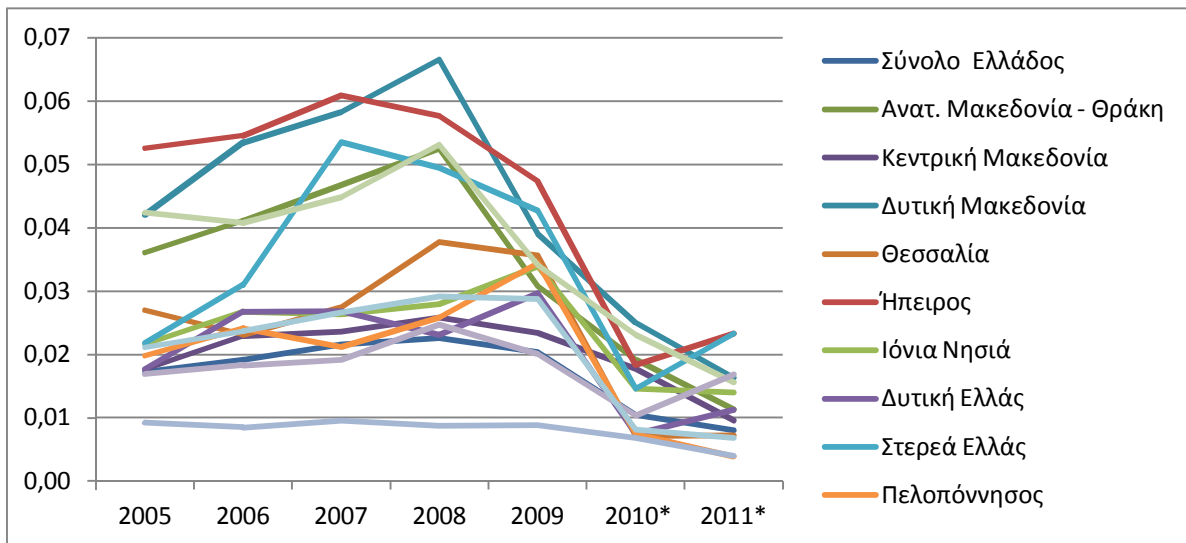
**Βασικές Στατιστικές Διαπεριφερειακής μεταβολής του λόγου SUB/GDP (2005-2011)**

	average	Stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
Σύνολο Ελλάδος	0,02	0,01	0,33	0,02	#Δ/Υ	-0,93	-0,80
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	0,03	0,01	0,43	0,04	#Δ/Υ	-0,44	-0,88
Κεντρική Μακεδονία	0,02	0,01	0,28	0,02	#Δ/Υ	-1,23	1,29
Δυτική Μακεδονία	0,04	0,02	0,42	0,04	#Δ/Υ	-0,27	-1,05
Θεσσαλία	0,02	0,01	0,52	0,03	#Δ/Υ	-0,53	-1,21
Ήπειρος	0,04	0,02	0,38	0,05	#Δ/Υ	-1,01	-0,87
Ιόνια Νησιά	0,02	0,01	0,31	0,03	#Δ/Υ	-0,24	-0,98
Δυτική Ελλάς	0,02	0,01	0,42	0,02	#Δ/Υ	-0,61	-1,30
Στερεά Ελλάς	0,03	0,01	0,44	0,03	#Δ/Υ	0,17	-1,80
Πελοπόννησος	0,02	0,01	0,54	0,02	#Δ/Υ	-0,37	-0,53
Αττική	0,01	0,00	0,25	0,01	#Δ/Υ	-1,75	2,84
Βόρειο Αιγαίο	0,04	0,01	0,36	0,04	#Δ/Υ	-0,57	-0,54
Νότιο Αιγαίο	0,02	0,00	0,24	0,02	#Δ/Υ	-0,40	1,91
Κρήτη	0,02	0,01	0,46	0,02	#Δ/Υ	-0,88	-1,14

**Πίνακας 5.11**

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ SUB/GDP 2005-2011



Γράφημα 5.2

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο (Χρήσεις)**

Περιφέρειες και νομοί	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>1.880</b>	<b>3.420</b>	<b>3.604</b>	<b>1.749</b>	<b>2.713</b>	<b>2.561</b>	<b>2.196</b>
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη		158	128	107	67	100	97	83
Κεντρική Μακεδονία		189	472	549	279	379	360	315
Δυτική Μακεδονία		26	62	54	31	46	44	44
Θεσσαλία		87	154	353	92	133	121	106
Ήπειρος		29	66	60	40	56	60	54
Ιόνια Νησιά		21	52	49	31	46	35	29
Δυτική Ελλάς		93	134	222	74	110	118	97
Στερεά Ελλάς		48	116	107	67	96	90	78
Πελοπόννησος		66	129	116	73	113	105	91
<b>Αττική</b>		<b>1.028</b>	<b>1.847</b>	<b>1.741</b>	<b>860</b>	<b>1.425</b>	<b>1.330</b>	<b>1.132</b>
Βόρειο Αιγαίο		14	33	35	23	33	33	30
Νότιο Αιγαίο		28	64	69	42	65	65	50
Κρήτη		91	165	141	71	111	103	89

**Πίνακας 5.12**

**Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ**



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**| Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων (Χρήσεις)**

Περιφέρειες και νομοί	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>		<b>143.619</b>	<b>154.317</b>	<b>159.883</b>	<b>157.868</b>	<b>146.496</b>	<b>133.819</b>	<b>125.597</b>
Ανατ. Μακεδονία – Θράκη		6.694	6.692	6.827	6.835	6.236	5.651	5.456
Κεντρική Μακεδονία		21.419	23.446	24.455	24.104	22.329	20.556	19.632
Δυτική Μακεδονία		3.163	3.442	3.599	3.620	3.372	3.148	3.106
Θεσσαλία		8.350	8.915	10.057	9.408	8.399	7.644	7.205
Ήπειρος		3.612	3.952	4.131	4.243	4.076	3.673	3.484
Ιόνια Νησιά		2.426	2.641	2.647	2.644	2.654	2.430	2.334
Δυτική Ελλάς		7.473	7.893	8.524	8.239	7.465	6.676	6.118
Στερεά Ελλάς		6.279	6.798	6.936	6.993	6.587	5.890	4.938
Πελοπόννησος		6.629	7.131	7.293	7.446	6.974	6.237	5.814
Αττική		64.030	68.761	70.454	69.527	64.218	58.832	55.246
Βόρειο Αιγαίο		2.211	2.419	2.520	2.551	2.523	2.271	2.147
Νότιο Αιγαίο		3.969	4.323	4.503	4.493	4.822	4.571	4.124
Κρήτη		7.364	7.904	7.938	7.766	6.840	6.239	5.992

**Πίνακας 5.13**

**Πηγή :ΕΛΣΤΑΤ**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο / ΑΕΠ  
ΡΥΡ/GDP**

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>			0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη			0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Κεντρική Μακεδονία			0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	
Δυτική Μακεδονία			0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Θεσσαλία			0,01	0,01	0,03	0,01	0,01	0,01	
Ήπειρος			0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Ιόνια Νησιά			0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Δυτική Ελλάς			0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	
Στερεά Ελλάς			0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Πελοπόννησος			0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
<b>Αττική</b>			0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	
Βόρειο Αιγαίο			0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Νότιο Αιγαίο			0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Κρήτη			0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	

**Πίνακας 5.14**

**Πηγή :ΕΛΣΤΑΤ**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων προς το ΑΕΠ  
ΒΡΥ/GDP**

Περιφέρειες	Έτη	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Σύνολο Ελλάδος</b>			0,69	0,69	0,69	0,68	0,66	0,64	
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη			0,82	0,75	0,73	0,74	0,69	0,69	
Κεντρική Μακεδονία			0,74	0,75	0,75	0,76	0,74	0,73	
Δυτική Μακεδονία			0,64	0,65	0,64	0,66	0,64	0,59	
Θεσσαλία			0,76	0,78	0,86	0,82	0,78	0,77	
Ήπειρος			0,78	0,80	0,81	0,84	0,83	0,82	
Ιόνια Νησιά			0,60	0,60	0,59	0,61	0,66	0,65	
Δυτική Ελλάς			0,72	0,73	0,77	0,77	0,72	0,70	
Στερεά Ελλάς			0,64	0,66	0,65	0,69	0,65	0,62	
Πελοπόννησος			0,71	0,72	0,74	0,75	0,74	0,69	
Αττική			0,66	0,66	0,64	0,63	0,60	0,59	
Βόρειο Αιγαίο			0,73	0,74	0,73	0,75	0,80	0,75	
Νότιο Αιγαίο			0,58	0,58	0,57	0,57	0,64	0,65	
Κρήτη			0,70	0,72	0,69	0,68	0,63	0,61	

**Πίνακας 5.15**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Βασικές Στατιστικές Διαπεριφερειακής Μεταβολής του λόγου  
Εισ.Περ.Πληρ./ΑΕΠ**

<b>average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kyrtosis</b>
0,01	0,00	0,27	0,01	#Δ/Υ	-0,29	-1,49
0,01	0,00	0,32	0,01	#Δ/Υ	0,79	1,55
0,01	0,00	0,32	0,01	#Δ/Υ	-0,38	-0,92
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	0,09	-0,92
0,01	0,01	0,58	0,01	#Δ/Υ	2,00	4,41
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,83	-1,15
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,81	-0,95
0,01	0,00	0,38	0,01	#Δ/Υ	1,29	2,41
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,83	-0,55
0,01	0,00	0,25	0,01	#Δ/Υ	-0,78	-1,73
0,01	0,00	0,27	0,01	#Δ/Υ	-0,31	-0,37
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	-1,15	-0,39
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	-1,06	-1,14
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	0,28	0,41

**Πίνακας 5.16**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Βασικές Στατιστικές Διαπεριφερειακής Μεταβολής του λόγου Ισοζ.  
Πρωτ. Εισ./ΑΕΠ**

<b>average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kyrtosis</b>
0,67	0,02	0,03	0,68	#Δ/Υ	-1,21	0,02
0,74	0,05	0,07	0,74	#Δ/Υ	0,89	1,08
0,75	0,01	0,01	0,75	#Δ/Υ	-0,20	-0,83
0,64	0,03	0,04	0,64	#Δ/Υ	-1,80	4,00
0,80	0,04	0,04	0,78	#Δ/Υ	1,12	-0,07
0,81	0,02	0,03	0,81	#Δ/Υ	-0,26	-0,91
0,62	0,03	0,05	0,61	#Δ/Υ	0,69	-1,90
0,73	0,03	0,04	0,72	#Δ/Υ	0,39	-1,44
0,65	0,02	0,04	0,65	#Δ/Υ	0,01	0,87
0,73	0,02	0,03	0,73	#Δ/Υ	-0,36	-0,41
0,63	0,03	0,05	0,63	#Δ/Υ	-0,49	-1,40
0,75	0,03	0,04	0,74	#Δ/Υ	1,59	2,80
0,60	0,04	0,06	0,58	#Δ/Υ	0,88	-1,89
0,67	0,04	0,06	0,69	#Δ/Υ	-0,63	-1,41

**Πίνακας 5.17**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Βασικές Στατιστικές Διαχρονικής Μεταβολής του λόγου Εισ.Περ.Πληρ./ΑΕΠ*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
average		0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
stdev		0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	
CV		0,52	0,18	0,42	0,14	0,13	0,15	
Median		0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	
Mode		#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	
Skewness		2,30	0,17	2,06	-0,19	-0,15	-0,28	
Kyrtosis		6,34	0,44	4,60	-0,14	-0,64	-1,27	

**Πίνακας 5.18**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Βασικές Στατιστικές Διαχρονικής Μεταβολής του λόγου Ισοζ. Πρωτ. Εισ./ΑΕΠ*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
average		0,70	0,70	0,71	0,71	0,70	0,68	
stdev		0,07	0,07	0,08	0,08	0,07	0,07	
CV		0,10	0,09	0,12	0,11	0,10	0,11	
Median		0,71	0,72	0,73	0,74	0,69	0,69	
Mode		#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	#Δ/Υ	
Skewness		-0,16	-0,49	0,04	-0,21	0,44	0,36	
Kyrtosis		-0,69	-0,74	-0,65	-0,72	-1,00	-0,79	

**Πίνακας 5.19**

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Βασικές Στατιστικές ερευνώμενης υπόθεσης ανά Περιφέρεια για τα έτη 2005-2011.*

*Ιδιωτικές επενδύσεις/ ΑΕΠ*

*Εκροές από το ΚΠΣ & ΕΣΠΑ /ΑΕΠ*

*Σε ποσοστό*

*Σύνολο Ελλάδος \**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ1/Ζ1</b>	20,73%	22,62%	26,60%	22,56%	19,88%	17,64%	15,15%
<b>Χ1/Ζ1</b>	1,73%	1,92%	2,16%	2,26%	2,04%	1,05%	0,81%

**ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ2/Ζ2</b>	21,42%	23,97%	30,16%	23,84%	16,14%	17,37%	13,93%
<b>Χ2/Ζ2</b>	3,61%	4,11%	4,67%	5,25%	3,08%	1,91%	1,13%

**Κεντρική Μακεδονία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ3/Ζ3</b>	24,98%	27,50%	35,55%	22,58%	20,65%	18,15%	14,90%
<b>Χ3/Ζ3</b>	1,77%	2,30%	2,36%	2,58%	2,35%	1,77%	0,96%

**Δυτική Μακεδονία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ4/Ζ4</b>	28,66%	27,64%	31,56%	32,67%	36,11%	27,34%	17,48%
<b>Χ4/Ζ4</b>	4,21%	5,34%	5,82%	6,66%	3,90%	2,50%	1,64%



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Θεσσαλία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ5/Ζ5</b>	21,61%	24,49%	29,61%	23,41%	20,57%	16,43%	16,20%
<b>Χ5/Ζ5</b>	2,70%	2,31%	2,75%	3,78%	3,57%	0,71%	0,73%

**Ήπειρος**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ6/Ζ6</b>	27,19%	25,77%	31,24%	29,64%	25,48%	22,23%	19,82%
<b>Χ6/Ζ6</b>	5,26%	5,45%	6,09%	5,77%	4,74%	1,84%	2,33%

**Ιόνια Νησιά**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ7/Ζ7</b>	17,57%	20,94%	26,68%	21,53%	16,83%	19,65%	24,90%
<b>Χ7/Ζ7</b>	2,17%	2,68%	2,63%	2,79%	3,39%	1,46%	1,40%

**Δυτική Ελλάδα**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ8/Ζ8</b>	18,76%	21,89%	25,02%	23,18%	24,63%	24,24%	17,18%
<b>Χ8/Ζ8</b>	1,77%	2,68%	2,69%	2,31%	2,97%	0,74%	1,13%

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Στερεά Ελλάδα**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ9/Ζ9</b>	26,04%	36,11%	38,40%	27,63%	24,74%	23,10%	20,32%
<b>Χ9/Ζ9</b>	2,19%	3,10%	5,35%	4,95%	4,27%	1,47%	2,33%

**Πελοπόννησος**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ10/Ζ10</b>	27,01%	28,44%	29,35%	25,56%	19,50%	24,81%	21,37%
<b>Χ10/Ζ10</b>	1,98%	2,41%	2,11%	2,58%	3,45%	0,74%	0,39%

**Αττική**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ11/Ζ11</b>	17,25%	18,54%	20,68%	19,92%	17,84%	14,39%	12,23%
<b>Χ11/Ζ11</b>	0,93%	0,85%	0,96%	0,87%	0,88%	0,68%	0,40%

**Βόρειο Αιγαίο**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ12/Ζ12</b>	23,76%	19,29%	25,38%	21,85%	17,01%	24,82%	26,07%
<b>Χ12/Ζ12</b>	4,24%	4,07%	4,48%	5,31%	3,41%	2,32%	1,56%

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Νότιο Αιγαίο**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ13/Z13</b>	17,82%	20,05%	25,07%	23,89%	18,42%	18,51%	19,62%
<b>Χ13/Z13</b>	1,69%	1,83%	1,92%	2,48%	2,01%	1,04%	1,68%

**Κρήτη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
<b>Υ14/Z14</b>	26,25%	26,30%	36,40%	29,71%	24,11%	21,75%	19,10%
<b>Χ14/Z14</b>	2,11%	2,37%	2,66%	2,92%	2,88%	0,82%	0,69%

Υ1= ιδιωτικές επενδύσεις στο σύνολο της Ελλάδας ΕΛΣΤΑΤ (εκατ.ευρώ)

Χ1 = πραγματοποιηθείσες εκροές για το σύνολο της Ελλάδας από το ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ, Υπ.Αν., (εκατ. Ευρώ)

Z1= ΑΕΠ ΕΛΛΑΔΑΣ , ΕΛΣΤΑΤ, (εκατ. Ευρώ)

\* Με αύξων αριθμό από 2-14, εμφανίζονται οι μεταβλητές Υ, Χ και Ζ, για την κάθε περιφέρεια χωριστά

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Βασικές Στατιστικές ερευνώμενης υπόθεσης ανά Περιφέρεια για τα έτη 2005-2011.*

*Ιδιωτικές επενδύσεις/ ΑΕΠ*

*Εκροές από το ΚΠΣ & ΕΣΠΑ /ΑΕΠ*

**Σύνολο**

**Ελλάδας**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,21	0,04	0,18	0,21	#Δ/Υ	0,04	0,17
0,02	0,01	0,33	0,02	#Δ/Υ	-0,93	-0,80

**Ανατολ.**

**Μακεδονία**

**& Θράκη**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,21	0,06	0,27	0,21	#Δ/Υ	0,42	-0,42
0,03	0,01	0,43	0,04	#Δ/Υ	-0,44	-0,88

**Κεντρική**

**Μακεδονία**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,23	0,07	0,29	0,23	#Δ/Υ	0,77	0,78
0,02	0,01	0,28	0,02	#Δ/Υ	-1,23	1,29

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Δυτική  
Μακεδονία**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,29	0,06	0,20	0,29	#Δ/Υ	-1,11	2,19
0,04	0,02	0,42	0,04	#Δ/Υ	-0,27	-1,05

**Θεσσαλία**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,22	0,05	0,22	0,22	#Δ/Υ	0,41	-0,02
0,02	0,01	0,52	0,03	#Δ/Υ	-0,53	-1,21

**Ήπειρος**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,26	0,04	0,15	0,26	#Δ/Υ	-0,26	-0,61
0,04	0,02	0,38	0,05	#Δ/Υ	-1,01	-0,87

**Ιόνια  
Νησιά**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,21	0,04	0,17	0,21	#Δ/Υ	0,44	-0,92
0,02	0,01	0,31	0,03	#Δ/Υ	-0,24	-0,98

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Δυτική  
Ελλάδα**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,22	0,03	0,14	0,23	#Δ/Υ	-0,89	-0,82
0,02	0,01	0,42	0,02	#Δ/Υ	-0,61	-1,30

**Στερεά  
Ελλάδα**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,28	0,07	0,24	0,26	#Δ/Υ	0,77	-0,84
0,03	0,01	0,44	0,03	#Δ/Υ	0,17	-1,80

**Πελοπόννησος**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,25	0,04	0,14	0,26	#Δ/Υ	-0,58	-0,86
0,02	0,01	0,54	0,02	#Δ/Υ	-0,37	-0,53

**Αττική**

average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,17	0,03	0,17	0,18	#Δ/Υ	-0,77	-0,27
0,01	0,00	0,25	0,01	#Δ/Υ	-1,75	2,84

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Βόρειο**

**Αιγαίο**

<b>Average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kurtosis</b>
0,23	0,03	0,15	0,24	#Δ/Υ	-0,81	-0,70
0,04	0,01	0,36	0,04	#Δ/Υ	-0,57	-0,54

**Νότιο**

**Αιγαίο**

<b>Average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kurtosis</b>
0,20	0,03	0,14	0,20	#Δ/Υ	1,01	-0,73
0,02	0,00	0,24	0,02	#Δ/Υ	-0,40	1,91

**Κρήτη**

<b>Average</b>	<b>stdev</b>	<b>CV</b>	<b>Median</b>	<b>Mode</b>	<b>Skewness</b>	<b>Kurtosis</b>
0,26	0,06	0,22	0,26	#Δ/Υ	0,82	0,98
0,02	0,01	0,46	0,02	#Δ/Υ	-0,88	-1,14

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

*Εισόδημα Περιουσίας Πληρωνόμενο/ ΑΕΠ*

*Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων /ΑΕΠ*

*Σε ποσοστό*

*Σύνολο Ελλάδος*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ1/Ζ1</b>		0,90%	1,53%	1,55%	0,76%	1,22%	1,23%	
<b>Μ1/Ζ1</b>		68,84%	69,15%	68,56%	68,32%	65,94%	64,17%	

**ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ2/Ζ2</b>		1,94%	1,43%	1,15%	0,73%	1,11%	1,18%	
<b>Μ2/Ζ2</b>		81,91%	74,98%	73,39%	74,11%	68,97%	68,69%	

**Κεντρική Μακεδονία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ3/Ζ3</b>		0,65%	1,51%	1,69%	0,88%	1,26%	1,28%	
<b>Μ3/Ζ3</b>		74,04%	75,01%	75,46%	75,97%	74,27%	73,16%	

**Δυτική  
Μακεδονία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ4/Ζ4</b>		0,54%	1,16%	0,96%	0,57%	0,87%	0,82%	
<b>Μ4/Ζ4</b>		64,02%	65,08%	64,38%	66,36%	63,92%	58,60%	

**Θεσσαλία**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ5/Ζ5</b>		0,80%	1,35%	3,00%	0,80%	1,23%	1,22%	
<b>Μ5/Ζ5</b>		76,39%	78,49%	85,54%	82,41%	77,91%	77,17%	



**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ήπειρος**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ6/Z6</b>		0,62%	1,32%	1,19%	0,79%	1,15%	1,34%	
<b>M6/Z6</b>		78,18%	79,66%	81,32%	84,12%	83,32%	81,64%	

**Ιόνια Νησιά**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ7/Z7</b>		0,52%	1,18%	1,09%	0,71%	1,13%	0,94%	
<b>M7/Z7</b>		59,60%	60,41%	59,13%	61,37%	65,66%	65,39%	

**Δυτική Ελλάς**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ8/Z8</b>		0,89%	1,24%	2,01%	0,69%	1,07%	1,23%	
<b>M8/Z8</b>		71,92%	72,83%	77,07%	77,18%	72,00%	69,58%	

**Στερεά Ελλάς**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ9/Z9</b>		0,49%	1,13%	1,01%	0,66%	0,96%	0,95%	
<b>M9/Z9</b>		63,88%	66,25%	65,34%	68,73%	65,31%	61,73%	

**Πελοπόννησος**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ10/Z10</b>		0,70%	1,31%	1,17%	0,74%	1,20%	1,17%	
<b>M10/Z10</b>		71,08%	72,49%	73,50%	75,45%	73,92%	69,46%	

**Αττική**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ11/Z11</b>		1,06%	1,77%	1,58%	0,78%	1,34%	1,33%	
<b>M11/Z11</b>		66,01%	65,85%	63,94%	62,92%	60,21%	58,65%	

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Βόρειο Αιγαίο**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ12/Z12</b>		0,47%	1,00%	1,03%	0,67%	1,05%	1,10%	
<b>M12/Z12</b>		72,63%	73,76%	73,08%	75,07%	80,03%	75,48%	

**Νότιο Αιγαίο**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ13/Z13</b>		0,41%	0,86%	0,88%	0,53%	0,86%	0,91%	
<b>M13/Z13</b>		57,55%	58,49%	57,20%	56,87%	64,41%	64,60%	

**Κρήτη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012
<b>Φ14/Z14</b>		0,87%	1,50%	1,23%	0,62%	1,02%	1,01%	
<b>M14/Z14</b>		70,33%	72,09%	69,18%	68,12%	62,90%	61,19%	

Φ1= Εισόδημα περιουσίας πληρωνόμενο **PYP** στο σύνολο της Ελλάδας ΕΛΣΤΑΤ (εκατ.ευρώ)

M1 = Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων **BPY** για το σύνολο της Ελλάδας ΕΛΣΤΑΤ (εκατ. Ευρώ)

Z1= ΑΕΠ ΕΛΛΑΔΑΣ , ΕΛΣΤΑΤ, (εκατ. Ευρώ)

\* Με αύξων αριθμό από 2-14, εμφανίζονται οι μεταβλητές Φ και Μ, για την κάθε περιφέρεια χωριστά

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ**

**Σύνολο Ελλάδας**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,27	0,01	#Δ/Υ	-0,29	-1,49
0,67	0,02	0,03	0,68	#Δ/Υ	-1,21	0,02

**Ανατ.  
Μακεδονία &  
Θράκη**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,32	0,01	#Δ/Υ	0,79	1,55
0,74	0,05	0,07	0,74	#Δ/Υ	0,89	1,08

**Κεντρική  
Μακεδονία**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,32	0,01	#Δ/Υ	-0,38	-0,92
0,75	0,01	0,01	0,75	#Δ/Υ	-0,20	-0,83

**Δυτική  
Μακεδονία**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	0,09	-0,92
0,64	0,03	0,04	0,64	#Δ/Υ	-1,80	4,00

**Θεσσαλία**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,01	0,58	0,01	#Δ/Υ	2,00	4,41
0,80	0,04	0,04	0,78	#Δ/Υ	1,12	-0,07

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

**Ήπειρος**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,83	-1,15
0,81	0,02	0,03	0,81	#Δ/Υ	-0,26	-0,91

**Ιόνια Νησιά**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,81	-0,95
0,62	0,03	0,05	0,61	#Δ/Υ	0,69	-1,90

**Δυτική Ελλάδα**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,38	0,01	#Δ/Υ	1,29	2,41
0,73	0,03	0,04	0,72	#Δ/Υ	0,39	-1,44

**Στερεά Ελλάδα**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,28	0,01	#Δ/Υ	-0,83	-0,55
0,65	0,02	0,04	0,65	#Δ/Υ	0,01	0,87

**Πελοπόννησος**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,25	0,01	#Δ/Υ	-0,78	-1,73
0,73	0,02	0,03	0,73	#Δ/Υ	-0,36	-0,41

**Αττική**

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kyrtosis
0,01	0,00	0,27	0,01	#Δ/Υ	-0,31	-0,37
0,63	0,03	0,05	0,63	#Δ/Υ	-0,49	-1,40

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### Βόρειο Αιγαίο

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kurtosis
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	-1,15	-0,39
0,75	0,03	0,04	0,74	#Δ/Υ	1,59	2,80

### Νότιο Αιγαίο

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kurtosis
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	-1,06	-1,14
0,60	0,04	0,06	0,58	#Δ/Υ	0,88	-1,89

### Κρήτη

Average	stdev	CV	Median	Mode	Skewness	Kurtosis
0,01	0,00	0,29	0,01	#Δ/Υ	0,28	0,41
0,67	0,04	0,06	0,69	#Δ/Υ	-0,63	-1,41

Σε μια περαιτέρω διερεύνηση της επίδρασης του προβλήματος των ακαθάριστων επενδύσεων και των ευρωπαϊκών επιχορηγήσεων για τα αντίστοιχα έτη (2005-2011), είναι απαραίτητο να συγκρίνουμε τον λόγο αυτών των επενδύσεων προς το ΑΕΠ της κάθε περιφέρειας χωριστά, καθώς και τον λόγο των επιδοτήσεων ως προς το ΑΕΠ.

Δειγματοληπτικά παραθέτουμε στα στοιχεία για την περιφέρεια Αττικής.

Έτσι στον πίνακα 5.8 εμφανίζεται

Υ1= ιδιωτικές επενδύσεις Περιφέρειας Αττικής ΕΛΣΤΑΤ (εκατ.ευρώ).

Χ1 =πραγματοποιηθείσες εκροές για Γ΄ΚΠΣ και ΕΣΠΑ Περιφέρειας Αττικής Υπ.Αν., (εκατ.ευρώ).

Z1= ΑΕΠ Περι.φέρειας Αττικής, ΕΛΣΤΑΤ, (εκατ.ευρώ).

Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στον πίνακα 5.9

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Πίνακας 5.7

Μεταβλητές	Συσχέτιση	Συγγραφείς –Έτος
GDP per capita	Θετική	Goletsis and Chletsos(2011); Petrakos(2009); Paas and Vahi ; Benos , Karagiannis (2007); Alexiadis and Tomkins (2004); Michelis and Papadopoulos and Papanikos (2004)
	αρνητική	Siriopoulos and Asteriou (1997); Παντελάδης και Τσιάπα (2012)
industrial GDP	αρνητική	Petrakos and Fotopoulos and Kallioras (2005)
Labour productivity	αρνητική	Petrakos and Fotopoulos and Kallioras (2005)
	statistically insignificant	Christopoulos and Tsionas (2004)
Education (Master and PhD) holders	Θετική	Kalogirou (2009) ;Prodromidis (2006)
Savings	Θετική	Goletsis and Chletsos (2011)
Employment		
New houses/100 inhab.		
Pupils/1000 inhab.		
Schools/1000 inhab.		
Doctors/1000 inhab.		
Hospitals/1000 inhab.		
Hotel beds/1000 inhab.		
New cars/1000 inhab.		
Income	Θετική	Prodromidis (2006)
Population density	Θετική	Benos and Karagiannis (2007)
GVA per worker ( gross value added)	Θετική	Alexiadis and Tomkins (2004)
Welfare	Θετική	Michelis and Papadopoulos and Papanikos (2004)
Unemployment	αρνητική	Diener and Suh (1997)
output composition	Θετική (industry and services)	Christopoulos and Tsionas (2004)

## Βιβλιογραφία

### Ελληνόγλωσση

- Άγγελος Η., 2013. Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης : Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Αττικής 2007-2013 και οι περιπτώσεις των Δήμων Αμαρουσίου και Κορυδαλλού. Διπλωματική Εργασία ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.
- Βαρούχας Γ., 2013. Η σύμβαση της Βαρκελώνης και ο ρόλος της στη πραγματική σύγκλιση των χωρών της λεκάνης της Μεσογείου, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών. Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών.
- ΕΛΙΑΜΕΠ Μελέτη για την ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. 2012. Αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν ασκήσει στην πορεία της Ελληνικής οικονομίας οι πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Οι προτάσεις για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.
- Παντελάδης Ι. και Τσιάπα Μ., 2012. Ασυμμετρίες και Ανισότητες στον Ελληνικό χώρο. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 137-138 Α΄-Β΄, 51-84
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Ι. 2003. Οι Περιφερειακές Ανισότητες στην Ελλάδα: Μια Εναλλακτική Μέθοδος Υπολογισμού. Τεχν. Χρον. Επιστ. Έκδ. ΤΕΕ, ΙΙ, τεύχ. 1-2 2003, Tech. Chron. Sci. J. TCG, ΙΙ, No 1-2
- Ποδηματάς Ε., 2013. Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας», Διπλωματική Εργασία, ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.

### Ξενόγλωσση

- Alexiadis S. and Tomkins J., 2004. Convergence clubs in the regions of Greece. Applied Economics Letters 11:6, 387-391.
- Álvarez I. and Blázquez, R., 2012. The influence of the road network on private productivity measures using Data Envelopment Analysis: A case study from Spain., Transportation Research Part A 65 (2014) 33–43, ELSEVIER



## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Aronsson T., Lundberg J. and Wikstrom M., 2000. The impact of regional public expenditures on the local decision to spend. *Regional Science and Urban Economics* V. 30 p. 185–202.

Artelaris P., Kallioras D. and Petrakos G., 2010. Regional Inequalities and Convergence Clubs in the European Union New Member-States. *Discussion Paper Series*, 16(3): 43-62 .

Benos N. and Karagiannis S., 2007. Convergence and Economic Performance in Greece: New Evidence at Regional and Prefecture Level. CENTRE FOR PLANNING AND ECONOMIC RESEARCH,

Bobbitt L., Green S., Candura L. and Morgan G., 2005. The Development of a county level index of well-being. *Social Indicators Research* 73: 19–42 Springer DOI 10.1007/s11205-004-6165-9

Booyesen F., 2002. An overview and evaluation of composite indices of development. *Social Indicators Research* 59: 115–151,

Christopoulos D. and Tsionas E., 2004. Convergence and regional productivity differences: Evidence from Greek prefectures. *Ann Reg Sci* 38:387–396 DOI: 10.1007/s00168-003-0154-9

Diener E. and Suh E., 1997. Measuring quality of life : Economic, Social and Subjective Indicators. *Social Indicators Research* 40: 189–216,

Goletsis Y., Chletsos M., 2011. Measurement of development and regional disparities in Greek periphery: A multivariate approach. *Socio-Economic Planning Sciences* 45 (2011) 174e183. ELSEVIER

Gómez A. and Garijo A., 2012. Evaluating the Effect of Public investment on Productivity Growth Using an Urban Economics Approach for the Spanish Provinces. *International Regional Science Review*. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο <http://irx.sagepub.com/content/35/4/389T>

Johansson , (2001) Intergovernmental Grants as a Tactical Instrument: Empirical Evidence from Swedish Municipalities , The Open Access Publication Server of the ZBW – Leibniz Information Centre for Economics .

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

Johansson E., 2001. Intergovernmental Grants as a Tactical Instrument: Some Empirical Evidence from Swedish Municipalities. Working Paper, Department of Economics, Uppsala University, No. 1999:10. The Open Access Publication Server of the ZBW – Leibniz Information Centre for Economics. [www.econstor.eu](http://www.econstor.eu).

Kalogirou S., 2010. Spatial inequalities in income and post-graduate educational attainment in Greece. Journal of Maps, Taylor & Francis

Kemmerling; Bodenstein, (2006) Do Parties Affect the Distribution of EU Structural Funds across Regions?, European Union Politics DOI: 10.1177/1465116506066264 Volume 7 (3): 373–392

Krieger-Boden C., 2000. Globalization, integration and regional specialization. The Open Access Publication Server of the ZBW – Leibniz Information Centre for Economics. [www.econstor.eu](http://www.econstor.eu).

Mas M., Maudos M., Perez F. and Uriel E., 1995. Infrastructures and Productivity in the Spanish Regions. Regional Studies, Vol. 30.7. pp. 641-649,

Meliciani V. and Peracchi F., 2004. Convergence in per-capita GDP across European regions: a reappraisal. Empirical Economics, Springer.

Melo P., Graham D. and Brage-Ardao R., 2013. The productivity of transport infrastructure investment: A meta-analysis of empirical evidence. Regional Science and Urban Economics 43 695–706. ELSEVIER.

Michelis L., Papadopoulos A. and Papanikos G., 2004. Regional convergence in Greece in the 1980s: an econometric investigation. Applied Economics, 36, 881–888.

Paas T. and Vahi T., 2012. Economic growth, convergence and innovation in the regions. Discussions on Estonian Economic Policy: Theory and practice on economic policy. Vol. 20, No 1.

Petrakos G., 2009. Regional growth and inequalities in the European Union. Discussion Paper Series, 15(2): 23-44,

Petrakos G. and Psycharis Y., 2006. Regional policy in Greece: An overview and the recent policy change. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο <http://www.sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa06/papers/948.pdf>

## **Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης**

Petrakos G., and Artelaris P., July 2006. Regional Convergence Revisited: A WLS Approach. Discussion Paper Series, 12(11): 219-242

Petrakos G., Fotopoulos G. and Kallioras D., 2005. Peripherality and Integration: Industrial Growth and Decline in the Greek Regions. Discussion Paper Series, 11(15): 281-302.

Petrakos G., Arvanitidis, Pavleas, 2007. Determinants of Economic Growth: The Experts' View DYNREG Dynamic Regions in a Knowledge- Driven Global Economy Lessons and Policy Implications for the EU.

Prodromidis P., 2006. Functional Economies or Administrative Units in Greece: What Difference does it make for Policy? CENTRE OF PLANNING AND ECONOMIC RESEARCH.

Röller L. and Waverman L., 1996. Telecommunications infrastructure and economic development: a simultaneous approach. The Open Access Publication Server of the ZBW – Leibniz Information Centre for Economics. [www.econstor.eu](http://www.econstor.eu)

Siriopoulos C. and Asteriou D., 1997. Testing the Convergence Hypothesis for Greece. Managerial and Decision Economics , VOL. 18, 383–389.

Dellmuth L., 2011. The cash divide: the allocation of European Union regional grants. Journal of European Public Policy, 18:7 October 2011: 1016–1033.

Thomson R., 2007. National Actors in International Organizations: The Case of the European Commission. Comparative Political Studies, 2008; 41; 169.

### **Ηλεκτρονικές πηγές**

<http://www.statistics.gr/>

<http://europa.eu>, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

<http://europa.eu>, Γενική Έκθεση για την Δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2012.

<http://europa.eu>, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ 2014-2020

<http://ops.gr> Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας

**Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής  
Μεγέθυνσης**

<http://anaptyxi.gov.gr> EU4U

## Ευρωπαϊκές Επιδοτήσεις ως παράγοντας Περιφερειακής Οικονομικής Μεγέθυνσης

### Βιβλία

1. Βλιάμος 2008, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ – ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
2. Κατσέλη, Μαγουλά 2002, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία
3. Μούσης, 2004 Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής πολιτικής,